

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
תולדות

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

This week has been dedicated:

לעילוי נשמת חנה סימא בת ר שלום ע"ה (יום היארצייט כ"ו חשוון)
לעילוי נשמת ר' שלמה זאב בן ר' יוסף ז"ל (יום היארצייט כ"ט חשוון)
ובשבח והודאה להקב"ה על שזכינו להכניס בנינו בכורינו יוסף מרדכי נ"י
לעול תורה ומצוות ~ נדבת שבתי ש. ווייס ומשפחתו

PAGE CONTENT

3-5	Dvar Torah
6-8	Seuda Stories
9-16	Parsha Challenge
17-18	Life of Truth Story
19	Hilchos Shabbos Initiative
20-21	Halachah Q&A
22-25	Rav Kalman Krohn Story
26	Comic Story
27-33	Nefesh Shimshon

גליונות

34-35	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
36-37	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
38-39	הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
40-41	הג"ר דוב לנדא שליט"א
42-43	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
44-45	הגר"ד פוברסקי שליט"א
46-47	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
48-49	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
50-51	הג"ר מאיר גריינימן שליט"א
52-53	זכרון רבי אהרן
54-56	הג"ר אליהו אליעזר דסלר שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: chayeinuoffice@gmail.com Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת
פרשת תולדות

Keeping the Separation

וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לִמָּה זֶה אֲנִי וַתֵּלֶךְ לְדֹרֶשׁ אֶת־יִקְוָק: לֵאמֹר יִקְוָק לָהּ שְׁנֵי גִיִּים גּוֹיִם בְּבֶטֶןָּ וְשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּעֶינָּהּ יִפְרְדּוּ וְלֹא-סֶמְלָאָם יֵאָמֶר וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר: (כה, כב-כד)

Rav Dovid Soloveizik zt”l asks the following question: Chazal say that Rivka was concerned because she felt “*vayisrotzetzu habanim b’kirbah*” when she passed a *bais avodah zarah*. If this was Rivka’s concern, how did it help that she was informed that she would have two children, one a *tzaddik* and one a *rasha*? Wouldn’t she still be having a son who would be *oveid avodah zarah*?

Rav Dovid brings an answer from his father, the Brisker Rav. He explains that what calmed Rivka was the *besurah* that *shnei l’eumim mi’meyayich yipareidu*. Rivka’s concern was that if she would conceive two brothers, one a *tzaddik* and one a *rasha*, the *rasha* would undoubtedly influence the *tzaddik* and even the *tzaddik* was at risk. The response was that no, the brother’s would not get along – *l’om m’lom ye’ematz v’rav yaavod tza’ir*, as Rashi explains Yaakov and Eisav would never co-exist, *k’shzeh kam, zeh nofeil*. Therefore, there was no risk to Yaakov remaining a *tzaddik*.

We may add that at the end of the Parshah, we find a difference of opinions between Yitzchak Avinu and Rivka Imeinu whether the *brachos* should be given to Eisav or to Yaakov. The *mefarshim* explain that Yitzchak’s plan was to create a working Yissochar-Zevulun relationship between Yaakov and Eisav. Rivka, *l’shitasah*, could not accept this plan. Growing up in the house of Lavan, she had witnessed firsthand the difficulty of an association with a *rasha* and she knew that it would inevitably harm Yaakov. That is the reason she was so distraught in the beginning of the *Parshah* and the only consolation was that they would remain separate. Now, again, she felt it would be counterproductive to arrange such a partnership between Yaakov and Eisav and her only option was to arrange for Yaakov to receive the *brachos* instead.

*****

Long-Term Rift

וַיֹּאמֶר בָּא אַחִיד בְּמַרְמָה וַיִּקַּח בְּרִכְתּוֹ: (כז, לה) וַיִּשְׁטֹם עָשׂוֹ אֶת־יַעֲקֹב עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַכּוּ אָבִיו וַיֹּאמֶר עָשׂוֹ בְּלִבּוֹ
יִקְרְבוּ יָמָי אֲבָל אָבִי וְאַהֲרָנָה אֶת־יַעֲקֹב אָחִי: (כז, מא)

The *pasuk* tells us that when Eisav came to Yaakov to bring the *ma'adanim* and realized that he had been tricked, Yitzchak Avinu informed him that "Your brother came with deception and took your *brachos*."

Rav Shlomo Breslauer zt"l (father of Rav Dovid *shlita*) asked that why did Yitzchak find it necessary to tell Eisav that Yaakov stole it from him? Isn't that *rechilus*?

Rav Breslauer answered with a most powerful insight. Until now, Yitzchak had thought that Eisav was also a *tzaddik*. As the *meforshim* explain, he believed that Yaakov and Eisav would be able to co-exist in a Yissochar-Zevulun relationship. Now, however, the truth had been exposed. When Yaakov had come in, Yitzchok had smelled the *rei'ach* of Gan Eden while when Eisav arrived, he saw Gehinnom *pasuach l'fanav*. The mask had been removed and Yitzchok now realized that Eisav was indeed a *rasha* and there was no way that partnership could exist.

This realization, explains Rav Breslauer, is precisely why Yitzchok Avinu decided to inform Eisav that it was Yaakov who deceptively stole the *brachos*. When Yitzchak realized that Eisav was a *rasha*, he was concerned that Yaakov's connection with Eisav would harm him spiritually. Therefore, he decided to preemptively sabotage the relationship by planting *sinah* in Eisav's heart. *Ba achicha b'mirmah* resulted in *vayistom eisav es Yaakov*. A deep, relentless *sinah* was planted in Eisav's heart, a profound hatred that would last until the end of times, thus guaranteeing the eternal divide between Yaakov and Eisav.

The *tzaros klal Yisrael* endured as a result of that *sinah* - which has accompanied us throughout the course of this long and dark *galus edom* - defies description. But if that is what is necessary to keep us segregated and insulated, then it is well worth it.

Over the past year, there has been a stark emergence of anti-semitism across the world. With the recent "pogrom" in Denmark and the riots in Montreal, *sinas Yisrael* continues to rage beyond control. While we daven for a *yeshuah* and for the ultimate *geulah*, the *halachah* – *Eisav sonei es Yaakov* teaches us an eternal lesson: Yidden and *goyim* must always remain separate, and for that goal, it's worth being hated.

*****

Positive Servitude

עבדוֹד עַמִּים וְיִשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֻמִּים הָיָה גִבּוֹר לְאַחִיד וְיִשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אֲמֶד אֶרֶץ אֱלֹהִים וּמִבְרָכִיד בְּרוּךְ: (כז, כט)

The Seforno asks, if Yitzchak believed he was giving the *brachos* to Eisav, why was it necessary to *bentch* him that he should be *g'vir l'achechah*? Even if Eisav was deserving of *brachah*, Yaakov was also a *tzaddik*, why did he deserve to be subjugated under his brother Eisav?

The Seforno answers that Yitzchak believed that this *avdus* would actually be beneficial for Yaakov. Yitzchak recognized that for Yaakov's success in Torah and *avodah*, it is crucial that he not get caught up in *redifas ta'anugim* and *olam hazeh*. History has proven, says the Seforno, that when Klal Yisrael is too comfortable and enjoys too many liberties, we end up getting too involved in *Olam Hazeh*. Therefore, Yitzchak specifically *bentched* Eisav that he should subjugate Yaakov to a degree, "*sheyichyeh im eizeh shibud*," in order to keep Yaakov's focus on *Olam Habah* and not on *Olam Hazeh*.

We live in a society where liberties and rights are everything, but the Seforno is teaching us that it depends where a person's focus is. If the goal is *Olam Habah*, then not being able to enjoy complete liberty is not necessarily detrimental, it is actually helpful as it keeps us on the right track!

גוט שבת!

Seudah Stories

A Treasure

Rav Yaakov Galinsky zt”l had a brother-in-law named Rav Zalman Astolin zt”l. Like Rav Galinsky, Rav Zalman suffered through years of *gehinnom* at the hands of the Soviets and spent a part of his life locked in a prison camp in the frozen wastelands of Siberia.

When Hashem allowed him to be freed, he made his way to Eretz Yisroel where he spent his first Shabbos in the home of Rav Galinsky in Bnei Brak. On Shabbos morning, they went to *daven* at the famous Lederman’s Shul at the *neitz minyan*. Rav Astolin could not contain his joy and davened out loud and with great enthusiasm. After davening, Rav Astolin asked Rav Galinsky if he could just stay in the *shul* for a little bit longer; he knew how to get back to Rav Galinsky’s house.

But the morning passed and he didn’t come home! Rav Galinsky grew worried and finally went back to the shul to see if his brother-in-law was still there. And there he was, sitting in the back of the *shul*, listening to the people from the next *minyan* davening with a look of pure delight on his face!

“Do you know what you have here?!” he asked Rav Galinsky. “You have a treasure here! I spent years not having the ability to daven with a *minyan*; to say *amen*, answer *kaddish* or *kedusha*; to be in a *shul*! I kept track of all the things I missed while I was in Siberia and now I’m trying to make it up by going to *minyan* after *minyan* and making up for what I’ve lost. Does everyone realize what a treasure that they have here?”

Saved From a Libel

Shortly before Pesach, a non-Jewish child was found murdered in the city of Buskevitch. A knife found at the scene of the crime was determined to belong to the Rav of the city, Ray Shmuel Halevi, author of *Machatzis Hashekel*.

The mayor of the city, who was friendly with the Rav, arranged for a fair trial to be held, and even granted Reb Shmuel a lawyer to defend him. The lawyer advised Reb Shmuel to deny that the knife came from his house. “That way, they won’t be able to pin the crime on you,” he explained. But Reb Shmuel refused to lie. At the trial, he told the judge that the knife was indeed from his home, adding that it must have been stolen and planted at the scene of the crime in an effort to make him appear guilty.

The judge was impressed with Reb Shmuel’s honesty; after all, he could easily have denied ownership of the knife. He was inclined to judge Reb Shmuel favorably and declared him innocent. But the chief of police protested. “The Rabbi did not deny ownership of the knife because he knew we have a witness who can testify that it does belong to him.” he insisted.

The witness, a Christian youth who had once worked as a servant in the Ray’s home, testified that he could prove for certain that the knife belonged to the Rav. He described a small scratch on a specific location on the blade of the knife. The judge checked the knife and found the scratch the youth had described.

Seudah Stories

Now Reb Shmuel spoke up. “Your honor,” he said to the judges “how could this youth know which of the many knives in my house was used to commit the crime? The only possible answer is that he stole the knife from my home and used it to murder the innocent child!”

After additional interrogation, the youth broke down and admitted the truth. Had Reb Shmuel denied ownership of the knife, the judge would have been inclined to believe the witness and the entire Jewish community would have suffered as a result. It was Reb Shmuel’s firm decision to only speak the truth no matter what, that saved the day. When asked why he had done it, he later explained that when the *Shevatim* were told by Yosef to bring Binyomin to Mitzrayim, Yehuda could have taken another child and told Yosef that this was Binyomin, but he did not do so since he could not bring himself to tell a lie.

Tefillin in the Concentration Camp

R’ Yosef Wallis, director of Arachim of Israel, told the following story about his father, Yehuda Wallis, who was born and raised in Pavenitz, Poland, and suffered through the Holocaust:

While he was in Dachau, a Jew who was being taken to his death suddenly flung a small bag at Yehuda, who caught it, thinking it might contain a piece of bread. Upon opening it, he was disturbed to discover a pair of *tefillin*. Yehuda was very frightened because he knew that were he to be caught carrying *tefillin*, he would be put to death instantly, so he hid the *tefillin* under his shirt and headed straight for his bunkhouse.

In the morning, just before the roll call, he put on the *tefillin*, and while he was wearing them, a German officer suddenly appeared. Furiously he ordered him to remove the *tefillin*, took note of the number on Yehuda’s arm, and ordered him to go straight to the roll call.

A short while later, in front of thousands of Jews, the officer called out Yehuda’s number, and he had no choice but to step forward. The German officer waved the *tefillin* in the air and said, “Dog! I sentence you to death by public hanging for wearing these!” Yehuda was placed on a stool and a noose was put around his neck. Before he was hanged, the officer said in a mocking tone, “Dog, what is your last wish?” Yehuda replied, “To wear my *tefillin* one last time.”

The officer was dumbfounded. He handed Yehuda the *tefillin*. As Yehuda put them on, he recited the *pasuk* that is said while the *tefillin* are being wound around the fingers “*V’eirastich li...*”

It is hard for us to picture this *yid* with a rope around his neck and wearing *tefillin* on his head and arm, but that was the scene that the entire camp was forced to watch, as they awaited the impending hanging of the Jew who had dared to break the rule against wearing *tefillin*. Even women from the adjoining camp were lined up at the barbed wire fence that separated them from the men’s camp, forced to watch this horrible sight.

As Yehuda turned to watch the silent crowd, he saw tears in many people’s eyes. Even at that moment, as he was about to be hanged, he was shocked. Jews were crying! How was it possible that they still had tears left to shed? And for a stranger?

Seudah Stories

Where were those tears coming from? Impulsively, in Yiddish, he called out, “*Yidden*, don’t cry! With *tefillin* on, I am the victor! Don’t you understand, I am the winner!”

A German officer understood the Yiddish and was infuriated. He said to Yehuda, “You dog! You think you are the winner? Hanging is too good for you! You are going to get a different kind of death.”

Yehuda, was taken from the stool and the noose was removed from his neck. He was forced into a squatting position and two huge rocks were placed under his arms, for him to hold. Then he was told that he would be receiving twenty-five lashes to his head – the head on which he had dared to position his *tefillin*. The officer told him that if he dropped even one of the rocks, he would be shot immediately. In fact, because this was such an extremely painful form of death, the officer advised him, “Drop the rocks now. You will never survive the twenty-five lashes to the head. Nobody ever does.” Yehuda’s response was, “I won’t give you the pleasure.”

At the twenty fifth lash, Yehuda lost consciousness and was left for dead. He was about to be dragged to a pile of corpses, after which he would have been burned in a ditch, when another Jew saw him, shoved him to the side, and covered his head with a rag, so people didn’t realize that he was alive. Eventually, after he recovered consciousness fully, he crawled to the nearest bunkhouse, and hid under it until he was able to regain some strength.

Two months later he was liberated.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

PARSHA CHALLENGE

פרשת תולדות

1. List three people that were יגדלו in this week's פרשה.
2. List 4 words that are found twice in a row in this week's פרשה.
3. Name three places in ארץ ישראל today that are mentioned in this week's פרשה.
4. Where do we find הקול קול יעקב described as a weapon?
5. Who in this week's פרשה had the same number of sons as both his uncle and his nephew?¹
6. What connection does each of the following numbers have with this week's פרשה? 2, 2, 2, 40, 40, 63², 100.
7. I am given an extra,
To me the royal throne continues,
I have a special קדושה,
I am mentioned in this week's פרשה,
Who am I?
8. I am a phrase,
I am best known from a quote on ליל פסח,
I am found many times in ספר בראשית,
I was used by ה' by the חטא of the עץ הדעת,
I was used by אברהם to פרעה,
I was used by יעקב לבן to יעקב,
I was used by the שבטים when they returned from יוסף.
I am used in this week's פרשה.
Who am I?

¹ One of the relatives is found in this week's פרשה. Both are found in next week's פרשה.

Another hint? The number of sons is 12.

² It is a calculated number that is connected to the פרשה but is not stated מפורש.

Answers

- יצחק is ויגדל האיש (3 עשו and יעקב is ויגדלו הנערים) 1-2
- יצא יצא, הקול קול, אדום אדום, אברהם אברהם
- באר שבע and רחבות, מאה שערים
- יצחק says he conquered שכם with חרבי ובקשתי. תרגום explains this to mean תפילתי.
- (כב, see) נחור (see, כה, יב) as well as his uncle ישמעאל. ישמעאל and his nephew יעקב.
- יצחק goats served to עשו wives of חתי, (שני גיום בבטנך) יעקב ועשו - 2
40 - The age of יצחק when he got married
40 - The age of עשו when he got married
63 - The age of יעקב when he left for חרן
100 - The age of מאה שערים of ברכה
- I am given an extra share,
To me the royal throne continues,
קדושה used to depend on me,
Until my kind were חוטא,
I am mentioned in this week's פרשה,
Who am I?
- Next week....

Last week's riddle:

I was used by a צדיק,	- אברהם
I was not used by his relative,	- לוט
Although at times I am required to be used,	- when passing other people's fields
At times there is an עבירה to use me.	- לא תחסם שור בדישו
I am implied in this week's פרשה.	- מגמלי אדניו (כד, י ע' רש"י)
Who am I?	- A muzzle

Pischei Parsha – Toldos

Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

Avraham *davened* that Hashem should remember the *zechus* of *Akeidas Yitzchak* for his descendants¹, and that Har HaMoriah should be a permanent location for serving Hashem.² Who was the earliest descendant of Avraham to *daven* for something at Har HaMoriah?

That is where Yitzchak went to *daven* for children.³

Although Yitzchak and Rivkah *davened* to have children, Hashem answered the *tefillos* of Yitzchak, because he was a *tzaddik ben tzaddik* – a righteous person, son of a righteous person.⁴ Where is this concept relevant *halacha l'maaseh*?

When appointing a *chazzan*, it is preferable to choose a *tzaddik ben tzaddik*, because his *tefillos* are more effective.⁵

Name someone, besides Avraham, who has “appeared” in every *parsha* from *Breishis* through *Toldos*, except one, sometimes mentioned directly, and sometimes referenced without actually being mentioned by name.⁶

Sheim ben Noach...

- is born in the end of *Breishis*⁷,
- and appears prominently in *Parshas Noach*⁸.
- *Chazal* explain that Malkitzedek, who gave gifts to Avraham in *Parshas Lech Lecha*, is Shem ben Noach.⁹
- Sheim was invited to the *seudah* made in honor of baby-Yitzchak in *Parshas Vayeira*¹⁰,
- and after taking a brief hiatus in *Parshas Chayei Sarah*, he advises Rivkah regarding her twins in the beginning of *Parshas Toldos*.¹¹

Which of the *avos* was the youngest when he first had children?

Yitzchak was 60¹², whereas Avraham was 86 when Yishmael was born¹³, and Yaakov was 84 when he married Leah¹⁴.

Who named Yaakov and Eisav?

When ONLOOKERS saw that Eisav was “*נעשה ונגמר*” – “Finished being made,” because he was as hairy as someone much older, they all called him “*עשן*”¹⁵; Yaakov was named by Hashem¹⁶, or by Yitzchak¹⁷.

¹ ב"ר נ"ו י', תרגום יונתן וירושלמי כ"ב י"ד

² תרגום כ"ב י"ד

³ תרגום יונתן כ"ה כ"א

⁴ רש"י כ"ה כ"א

⁵ עי' או"ח נ"ג ד' ומ"ב שם ס"ק י"ג

⁶ Thank you R' Gavriel Schuster

⁷ ה' ל"ב

⁸ ו' י' ועוד

⁹ רש"י י"ד י"ח

¹⁰ רש"י כ"א ח'

¹¹ רש"י כ"ה כ"ג

¹² כ"ה כ"ו

¹³ ט"ז ט"ז

¹⁴ עי' רש"י כ"ט כ"א

¹⁵ רש"י כ"ה כ"ה, רשב"ם, אב"ע

¹⁶ רש"י כ"ה כ"ו, אוה"ח

¹⁷ רש"י שם

Eisav spoke in a rough and rude manner, even when speaking to his father.¹⁸ When was the ONE time he spoke nicely and said “please”?

When he asked Yaakov for food.¹⁹ Some people only speak nicely when seeking to manipulate another, or achieve a desired goal. We should be careful to always speak nicely.²⁰

After Yaakov made a deal with Eisav regarding the *bechorah*, what did Yaakov feed him?

BREAD and lentil stew. Although Eisav only asked for the lentil stew, Yaakov wanted to make sure that Eisav was full and satisfied before closing the deal, so that Eisav couldn't later claim that he only sold the *bechorah* as a result of starving desperation.²¹

How old were Yaakov and Eisav when Yaakov bought the *bechorah*?

Yaakov and Eisav were 60 years younger than Yitzchak.²² Yitzchak was 100 years younger than Avraham.²³ Yaakov and Eisav were thus 160 years younger than Avraham. Yaakov prepared lentil stew for Yitzchak when Avraham died at the age of 175, at which point Yaakov and Eisav were 15. (Note: Eisav was already a murderer!²⁴)

How old were Yaakov and Eisav when Yaakov got the *berachos*?

63.²⁵

Yitzchak was worried that he would soon pass away, so he summoned Eisav in order to give him *berachos*.²⁶ Likewise, when Eisav realized that he was tricked, he said, “My father is going to die soon, and then I'll kill Yaakov.”²⁷ How much longer did Yitzchak live after this episode?

Yitzchak grew concerned about his imminent death upon reaching the age of 123, which was within 5 years of the age of 127 at which his mother died.²⁸ In reality, he lived another 57 years, to the age of 180.²⁹

When and why did Eisav get the nickname “Edom”?

When he asked for the “red” lentils from Yaakov, people began calling him “Edom” (red)³⁰ because:

- People mocked his decision to sell the *bechorah* for some food.³¹
- He chose this nickname himself, because he appreciated that he owed his life to this red food.³²
- His desire for red food made people realize that his red complexion wasn't merely a result of an incidental issue with blood absorption, but was actually part of his nature.³³

---

¹⁸ רש"י כ"ז כ"ב

¹⁹ כ"ה ל'

²⁰ Growth Through Torah quoting שמואל pg. 152

²¹ אזנים לתורה כ"ה ל"ד

²² כ"ה כ"ו

²³ כ"א ה'

²⁴ רש"י כ"ה כ"ט

²⁵ רש"י כ"ז ב', כ"ח ט'

²⁶ כ"ז ב'

²⁷ כ"ז מ"א

²⁸ רש"י כ"ז ב'

²⁹ ל"ה כ"ח

³⁰ כ"ה ל'

³¹ רשב"ם, רמב"ן

³² אוה"ח, ועי' דע"ז

³³ כלי יקר

Why was Yitzchak blind?

- His eyes were negatively affected by the smoke from the *avodah zara* of Eisav's wives.
- When the *malachim* saw that Avraham was prepared to slaughter Yitzchak, they cried, and their tears fell into Yitzchak's eyes, affecting his eyesight.
- So that Yaakov could get the *berachos*.³⁴
- When Avimelech found out that Sarah was married to Avraham, he said to her, "*Hinei hu lach k'sus einayim*,"³⁵ "Behold his is a covering for your eyes," thereby cursing her eyesight, and the curse was fulfilled in her son.³⁶
- He lost his eyesight due to old age, and the same thing occurred to Yaakov^{37, 38}

What miracle occurred which allowed Yaakov to get the *berachos* instead of Eisav?

JUST as Yitzchak finished giving Yaakov the *berachos*, Eisav returned from hunting. Had Eisav come a minute earlier, Yaakov's plan would have been foiled.³⁹

A *tzaddik* bought something very valuable from a *rasha*, and paid him with food. Later, the *tzaddik's* descendant did the same thing to the *rasha's* descendant. Who are they?

Yaakov bought the *bechorah* from Eisav, and Mordechai bought Haman as a servant, both in exchange for food.⁴⁰ Amazingly, the *roshei teivos* of Eisav's request, "...הלעיטני נא מן..." (please feed me from...), spell Haman!⁴¹

JUST CURIOUS

When the Torah introduces someone, it usually lists the person's parents. When Rivkah is mentioned, why does the Torah also list her brother?⁴²

- To stress that Rivkah became a *tzadekes* despite her wicked brother.⁴³
- He was more known and important than her father.⁴⁴
- To explain how Eisav could possibly come from Rivkah: most sons tend to take after their mother's brother.⁴⁵
- Before Rivkah married Yitzchak, Lavan gave her a *beracha* that she should have children. Here, the *pasuk* reminds us of Lavan, and then immediately describes that Yitzchak *davened* for children, to stress that it was Yitzchak's *tefillah*, not Lavan's *beracha*, which was effective.⁴⁶

Yitzchak asked Hashem for children over and over again, even though Hashem kept denying his request.⁴⁷ We are encouraged to do the same.⁴⁸ Isn't it rude and inappropriate to pester someone Who already said, "No"?

When talking to a person, wherein the goal is just to get what we want, yes. Regarding Hashem, He wants us to talk to Him over and over again so we can develop a relationship, and may even be withholding what we want so that we will keep talking to Him!⁴⁹

³⁴ רש"י כ"ז א'

³⁵ כ' ט"ז

³⁶ מגילה ט"ו.

³⁷ מ"ח י'

³⁸ רמב"ן

³⁹ רשב"ם כ"ז ל'

⁴⁰ עי' ילקוט ש' אסתר תתנ"ו, מגילה ט"ו, ט"ז, ועי' רש"י אסתר ה' י"ג

⁴¹ בעה"ט כ"ה ל'

⁴² כ"ה כ'

⁴³ רש"י

⁴⁴ אב"ע

⁴⁵ ספורנו, אורח, ע"פ ב"ב ק"י.

⁴⁶ ארזנים לתורה

⁴⁷ רש"י כ"ה כ"א

⁴⁸ ברכות ל"ב:

What was red about Eisav – his skin or his hair?

His skin was red due to poor blood absorption.⁵⁰

When Eisav asked Yaakov for food, why did he call it, “*Ha’adom, Ha’adom hazeh*,”⁵¹ repetitively calling it “the red, the red” food?

- This phrase is appropriate for something very red, such as red *tzaraas* which is called “*adamdam*”⁵².⁵³
- When one quickly asks for something with a sense of urgency, he tends to repeat himself, “I need the red stuff! The red stuff! Now!”⁵⁴
- Addressing someone by doubling their name indicates fondness, such as when the *malach* called out, “Avraham, Avraham,” at the *akeidah*⁵⁵. Likewise, at this moment, when Yaakov was preparing the *seudas havraah* after Avraham had passed away, Eisav could only focus on his own desires, and lovingly called for “the red, the precious red food.”⁵⁶

How could Eisav make such a bad decision, and sell his *bechorah* for one bowl of soup?!

The “common denominator” among foolish decisions is the choice to fulfill immediate desires, while ignoring future ramifications.⁵⁷

When Eisav said, “I’m tired – gimme some of that red stuff,” Yaakov realized that he wasn’t suitable to serve as the *bechor*. What is so bad about what Eisav said?

When Yaakov saw that Eisav was so involved in his work, to the point that when he came home he couldn’t free his mind enough to even recognize what type of food he was viewing, rather, all he could perceive was its color, Yaakov realized that Eisav lacked the *middos* necessary to serve as a *bechor*.⁵⁸

Often, when a person works on one *mitzvah*, the effects spill over to the rest of his *Avodas Hashem*, and he grows in many areas. Eisav performed *kibbud av v’eim*.⁵⁹ How did this have absolutely no effect on him, such that he remained a *rasha*?

Eisav didn’t view *kibbud av v’eim* as PART of a general life of serving Hashem. Rather, he turned it into an independent value, and thus, performing this *mitzvah* didn’t motivate him to work on himself in other areas.⁶⁰

As Yitzchak concluded his interactions with Avimelech, Yitzchak’s servants informed him that they had dug a well. Yitzchak called the well “Shiva,” and, as a result, the city was named “Be’er Sheva.”⁶¹

Didn’t Avraham already call this area “Be’er Sheva,” upon making a treaty with Avimelech?⁶²

- Both Avraham and Yitzchak called this place “Be’er Sheva,” in reference to their treaties with Avimelech.⁶³
- This Be’er Sheva was a different city, which was given the same name.⁶⁴
- Previously, the name “Be’er Sheva” referred only to a *shvuah*-treaty. Now, the name referred to both a *shvuah*, and this 7th (*sheva*) well dug by Yitzchak.⁶⁵ [Continued on next page.]

⁴⁹ שערים בתפילה ע' קל"ו

⁵⁰ ע' דע"ז כ"ה כ"ה, וכלי יקר כ"ה ל'

⁵¹ כ"ה ל'

⁵² ויקרא י"ג מ"ט

⁵³ חזקוני

⁵⁴ חזקוני, רשב"ם

⁵⁵ כ"ב י"א ורש"י שם

⁵⁶ משלחן ר' אליהו ברוך

⁵⁷ רמב"ן כ"ה ל"ד

⁵⁸ ספורנו כ"ה ל"א, ועי' לב אליהו

⁵⁹ עי' ב"ר ע"ו ב'

⁶⁰ Rav Chaim Schabes shlita quoting Rav Chaim Mordechai Katz zatzal - Monsey Mevaser Nov. 4, 2021

⁶¹ כ"ו ל"ג

⁶² כ"א ל"א

⁶³ רמב"ן, ועי' אב"ע

⁶⁴ אב"ע, רשב"ם ועי"ש מס' מלכים

- Previously, the “*makom*” (area) was called “Be’er Sheva,” but now a specific “*ir*” (city) was given this name.⁶⁶

Heeding the prophetic instructions of Rivka, Yaakov pretended that he was Eisav. Ordinarily, are you allowed to pretend you’re an idolator?

If there is a decree against Bnei Yisrael, one is not allowed to say he is an idolator, but he can change his clothing to avoid detection.⁶⁷ He can also trick the enemy, such as by saying something vague which could be understood as meaning that he is an idolator, while having something else in mind.⁶⁸ The *poskim* discuss applications of these *halachos*.

Yaakov was terrified that Yitzchak would realize that he wasn’t Eisav. How could he “slip” and say, “Hashem helped me,” leading Yitzchak to become suspicious?⁶⁹

When someone has good habits, and speaks like a *ben Torah*, it’s almost impossible to even pretend to behave otherwise.⁷⁰

How far away did Yaakov get before Eisav entered to receive the *berachos*?

When Eisav entered, Yaakov was still in the room, hidden behind the door.⁷¹

Yitzchak began his *beracha* to Yaakov with the words, “*V’yiten Lecha*.”⁷² Why do we say these *pesukim* on *Motzaei Shabbos*?

We say these *pesukim* of *beracha* at the beginning of the week in order to earn these *berachos* in our weekday activities.⁷³

Most people bless their children, “You should grow up to be a big *tzaddik* and a big *talmid chacham*, etc.” Why did the *berachos* of Yitzchak focus on physical success?

Yitzchak planned to bless Eisav with worldly success so that Eisav could assist Yaakov’s pursuit of Torah, and Eisav would thereby earn *olam haba*. After Yaakov received the *berachos* himself, Yitzchak told Eisav, “Now that your assistance is unnecessary, it is impossible for me to give you a *beracha*: physical success is only a *beracha* if it aides spiritual growth, but since you will not direct your success towards Yaakov’s spirituality, it would not be a *beracha*, and would actually be harmful to you.”⁷⁴

When Yitzchak discovered that he gave the *berachos* to someone other than Eisav, he asks, in shock, “WHO WAS IT that brought me food, to whom I already gave the *berachos*?!” Eisav screamed, and replied, “Give me a *beracha* too!” Yitzchak explains, “Your brother already took them.” Wait – Yitzchak DID know who took them?

After wondering aloud who it could have been, he realized that it must have been Yaakov, because the *berachos* could only take effect on one of Yitzchak’s children.⁷⁵

⁶⁵ ספורנו, ועיי"ש עוד

⁶⁶ חזקוני כ"א ל"א

⁶⁷ יו"ד קנ"ז ב'

⁶⁸ רמ"א שם

⁶⁹ עי' רש"י כ"ז כ"א

⁷⁰ שמעתי

⁷¹ דע"ז כ"ז ל'

⁷² כ"ז כ"ח

⁷³ עי' טור או"ח רצ"ה ומ"ב שם ס"ק ה'

⁷⁴ מלבי"ם כ"ז ל"ה

⁷⁵ רמב"ן כ"ז ל"ג

When Yitzchak discovered that he gave the *berachos* to someone other than Eisav, he initially reacted in bewildered shock, asking multiple questions regarding who it could have been, but then in the same sentence he concludes, "He should be blessed!" How did he transition so quickly?

By asking these questions, Yitzchak was actually highlighting that it was clearly Hashem's plan for this other person to get the *berachos*. Yitzchak noted: "*Eifo* – where is he, and how did he disappear so quickly?"⁷⁶ "*Hatzad tzayid* – how did someone without Eisav's skill in hunting catch an animal so quickly?" "*Vayavei li* – how did he know to bring it to me, without my asking?" "*Vaochal mikol* – why did I eat more than my typical amount?" "*B'terem tavo* – how did he manage to come and go before Eisav came?" "*Va'avar'cheihu* – how did I not realize he was someone else?" Yitzchak thus concludes, "He should keep the *berachos*!"⁷⁷

IN YOUR OPINION

When is it fair to blame one's upbringing for his lack of spiritual growth?

Rivkah grew up surrounded by *avodah zara*, *reshaim*, and murderers (remember – Besuel tried to kill Eliezer⁷⁸), yet she became a *neviah*, and the mother of Klal Yisrael!⁷⁹

Have you ever seen someone try to accomplish something (like, make it onto a team, get a role in a play, etc.), and upon not succeeding claim, "Ha! I'm glad I didn't make it! I would never really want to be part of that thing anyway!"? (No names please.) Why do we do that?

When Eisav sold the *bechorah*, he disgraced it, boasting that he managed to sell something worthless. 48 years later, when Yaakov got the *berachos*, Eisav complained bitterly that Yaakov took the *bechorah*! It turns out that deep down he felt like he missed out, but had to cover up that feeling by claiming that he didn't care.⁸⁰

Yaakov experienced 2 very scary moments when getting the *berachos* from Yitzchak. First, his father said, "Something doesn't sound right – let me feel you," which Yaakov had worried might happen.⁸¹ Second, as Eisav entered, Yaakov had to slip out unnoticed.⁸² Which do you think is scarier?

Have you ever suddenly realized that you made a big mistake? How did it feel? What is the best way to point out to someone that he has made a mistake?

Even though Yitzchak understood that he was going to be sacrificed during *Akeidas Yitzchak*, he went along with it voluntarily.⁸³ Yet, when he found out that he gave the "wrong person" the *berachos*, he was seized by tremendous fear⁸⁴, because the realization that he had made a mistake for many years regarding his assessment of Eisav was very painful.⁸⁵ If we need to point out to someone that he has erred, we should be extremely sensitive and strategic, understanding that he will feel distressed, and will likely feel the need to deny his mistake.⁸⁶

---

⁷⁶ ועי' ברש"י, אב"ע, וספורנו

⁷⁷ מלבי"ם כ"ז ל"ג

⁷⁸ רש"י כ"ד נ"ה

⁷⁹ ע"פ רש"י כ"ה כ' See Growth Through Torah

⁸⁰ חזקוני כ"ה ל"ד

⁸¹ כ"ז י"ב

⁸² דע"ז כ"ז ל'

⁸³ רש"י כ"ב ח'

⁸⁴ כ"ז ל"ג

⁸⁵ Growth Through Torah quoting Rav Chaim Shmuelewitz

⁸⁶ שם ע"פ הנ"ל

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

By the beginning of תר"צ, the 1930's, life in Russia had become unbearable for Yidden. In 1932, the Kahan¹ family ran away from Russia and headed for the United States.¹ It was a desperate move. American Jewry was becoming more and more assimilated in those days; but the Kahans had no choice. Their escape route took them through Poland, and they detoured to Radin to receive the Chofetz Chaim's בְּרָכָה. The Chofetz Chaim lovingly sat their one-year-old Shmuel on his lap, placed his hands on Shmuel's head, and said over the whole בְּרָכָה to him. "יְבָרְכְךָ הַשֵּׁם וְיִשְׁמְרְךָ. יֵאָר הַשֵּׁם פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיַחְנִיכְךָ. יֵשָׂא הַשֵּׁם פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֵּׁם לְךָ שְׁלוֹם." - It seemed like the Chofetz Chaim had finished, so his talmid, Rav Yerucham Gorelick, reached forward to take the baby, but the Chofetz Chaim motioned for him not to, and he continued to *bentch* the little boy. "Furthermore, I bless you that you should enlighten the world with תוֹרָה." The Chofetz Chaim paused, then went on. "And I give you a בְּרָכָה that your enemies should never have any power over you." With that, he passed the child back to his parents. They had received a tremendous בְּרָכָה from the Chofetz Chaim. It was clear to all present that the Chofetz Chaim had been speaking with *רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ*. With a בְּרָכָה like that, they had nothing to worry about!

The Kahans settled down in Massachusetts. Shmuel went to Yeshiva in New York, and as the Chofetz Chaim had predicted he became a great תַּלְמִיד חֲכָם. He was still in his early twenties when he was זָכָה to be מְרַבֵּץ תוֹרָה as the *rav* of a prestigious *shul* in Brooklyn, New York. However, R' Shmuel's *rabbanus* was cut short. In the early 1960's he was drafted into the Marines in LeJeune, North Carolina, and from there he was placed on active duty with the Navy. One day, as R' Shmuel was walking to the Brooklyn Navy Yard, he began to reflect, *Wow! I can't believe this happened to me. הַשְׁגָּתָה פְּרָטִית, that's what it is! בְּרוּךְ הַשֵּׁם at least I can close my eyes and think about the בְּרָכָה that the חֲפֶץ חַיִּים gave me when I was a child. Hopefully it will be a שְׂמִינָה for both my רוּחָנִיּוּת and my גִּשְׁמוּיּוּת. I am beginning intensive training in the submarine service. I don't know how I wound up over here. I guess that somehow, I have to be מְתֵקֵן something deep in the oceans and make בְּרָכוֹת over there. Hmm, what's this in that store window?* Some sixth sense had made him stop and peer through the window of an old Army-Navy surplus store. Most of the items on display were typical, but then he saw an old hand generator. On a whim, R' Shmuel walked into the store and approached the owner, "Excuse me, sir. How much does that thing cost?" "That hand generator?" the man rejoined, "It's from World War I. It can come in handy if you need electricity somewhere, it costs thirty-five dollars." For some reason, R' Shmuel himself couldn't figure out why, he was interested in the generator. "How much would it cost to have it refurbished?" he asked the owner. "I'll tell you what. You look like a nice respectable man. You're also an officer. Let me surprise you with it! I'll make it look as good as new, but it will cost you seventy-five dollars." That was a lot of money, but somehow R' Shmuel found himself agreeing to pay it. "I really want it to be in perfect condition," R' Shmuel advised him. The man reassured him. "I told you I'd surprise you with it. Just wait and see!"

A whole week passed by. It was a busy week for R' Shmuel, and he would be leaving the base soon. He was running around town and passed by the Army Surplus store again. "I totally forgot!" he exclaimed, "here's that store again." R' Shmuel walked into the store and was greeted by the owner, "Hey, what took you so long?! Look at what I've got for you!" R' Shmuel gasped! True to the owner's word, the generator now looked like a work of art. The polished brass shone under the lights. R' Shmuel took the handle, "Let me give this handle a spin." He gave it a spin and the generator revolved thousands of times, spinning for ten minutes straight. Then, R' Shmuel carefully tried lifting the generator. "Woah! It weighs about 75 pounds!" That gave him second thoughts. "Listen, I-I don't know if it's..." "You don't know?! I spent a whole night polishing and spinning it, and now you're telling me you don't know?!!" "Okay," R' Shmuel said, "I'll buy it. "Now, how am I going to carry this?" "I'll throw in a nice leather case for you, what do you say to that, huh?" R' Shmuel brought his new purchase home. From then on, the generator always came with him whenever he boarded a submarine.

In 1962, Soviet nuclear missiles were found in Cuba. It caused a major conflict which brought the United States and the Soviet Union close to war. R' Shmuel was stationed in Guantanamo Bay, Cuba. He kept on *davening* for דְּשִׁמְיָא, and Boruch Hashem, despite his surroundings, he managed to avoid *treifa* food, and he never took off his *yarmulka* despite the pointed comments that he got about it. He was determined to live as a Torah Jew, just as he did back home in New York. At his first opportunity upon arriving in Cuba, R' Shmuel went to formally greet the commanding officer, Admiral O'Donnell. R' Shmuel donned his dress whites, put on all his ribbons and decorations, and pulled on his white gloves. When he arrived at the admiral's house, R' Shmuel was told that the admiral would be in shortly. Out of respect, R' Shmuel took off his hat, exposing his *yarmulka*. Then the admiral entered the room. R' Shmuel saluted. "Good day, sir," The admiral responded, "Good day, how can I help you?" "I came to introduce myself, sir. I've just been sent to this base." The admiral looked R' Shmuel up and down and asked, "Are you into sports?" R' Shmuel replied, "Not really, but I do like to play chess, sir." The admiral was impressed. The next שַׁבָּת מוֹצָאֵי, the admiral invited R' Shmuel for a game. The chessboard was quickly set up, and the game began. "Let's see," the admiral mumbled to himself as he played, "if I move the rook this way, the knight that way, the pawn..." R' Shmuel noticed that the admiral was making a mistake, "I could make one move now and it will be check mate. Hmm. He's probably distracted, he keeps staring at my *yarmulka*." The admiral finished his move, and it was R' Shmuel's turn. "I'm just going to move my queen over here. I'm sorry sir, I believe it's check mate. The admiral cackled, "You're a sharp young man. Perhaps I was a bit distracted by your *yarmulka*." "Well, sir, perhaps we can have another game and you will concentrate on the game and not at what I'm wearing?" The admiral agreed, "that's a pretty good idea. As a matter of a fact, I'd like to sharpen my chess skills over here. Every Saturday night I'd like you to come by." This continued week after week. R' Shmuel used the time to get to

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim Shiur* #393, Dial-A-Shiur / Visions of Greatness Vol. V, pg. 21, reprinted with permission from C.I.S. Publishers

know the admiral, while showing him what a Torah-true Jew was really like. In the end, R' Shmuel had gained the admiral's respect both for himself and his religion. The admiral began to seek R' Shmuel's military advice, and as it turned out, "הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית" was, one of R' Shmuel's ideas earned the admiral a promotion. He ended up with a second star on his shoulder. R' Shmuel congratulated him, and the admiral replied, "I'm happy for you too, because I'm promoting you. You are now a Lieutenant commander." "Sir," R' Shmuel replied, "You're too kind! For what?! For winning chess games?" The admiral smiled, "You don't argue with a two-star admiral, Lieutenant commander." The navy treated the Kahans royally. They had domestic help and the availability of kosher food, while all of their special needs were provided for. On erev Pesach, for example, when they needed to *kasher* their oven, five men were sent to the Kahan home. They dismantled the gas range and torched and shined every spot as R' Shmuel instructed.

One Rosh Hashanah, the navy couldn't get a Jewish chaplain to conduct services. The admiral knew that R' Shmuel was a very learned man, and had actually been a practicing rabbi before he entered the service. He called R' Shmuel into his office. "Lieutenant, how would you like to be the lay rabbi this year for the High Holidays?" R' Shmuel realized fairly quickly that he wasn't really being given a choice so he reluctantly agreed. He asked the admiral, "But where will the services be held?" The admiral replied, "In the Protestant chapel, of course." R' Shmuel was shocked. "Let me get this straight. Are you saying that you have a church, but not a synagogue? It doesn't seem quite right to me." The admiral argued, "What difference does it make? It's all the same G-d. It was good enough for the last rabbi we had." But R' Shmuel insisted. "I'm terribly sorry. It is against the law of my religion to even enter a church, let alone conduct a service in it." Reb Shmuel explained the problem at length, touching on the subjects of idolatry and the seating arrangements that are required for men and women. The admiral finally agreed.

The temperature in Cuba hits over 110 degrees Fahrenheit at that time year, so R' Shmuel asked for plenty of air conditioners. The construction battalion came through. They erected a fifteen-foot-high tent with thirty powerful air conditioners, and the tent was very comfortable, much to the relief of the congregants. A Jewish enlisted man named Miller was assigned as R' Shmuel's assistant. As the services began on Rosh Hashanah, a Jewish graduate of West Point who was a marine colonel, Colonel Edelman, walked in with his wife and two daughters. They all sat down together on the same side of the partition. He was one of the most powerful officers on the base. Under normal circumstances, no one would dare challenge the colonel's actions. But R' Shmuel did not consider this a normal situation. He was determined that the men and woman should sit separately as dictated by Jewish law. R' Shmuel hurriedly beckoned to Miller, and gently commanded, "Go over to the colonel, extend to him and his family my very best wishes for a happy New Year. Then ask him to adjust his seating to the specific area reserved for the senior adult Jewish male officers, which is on the other side of the divider." Miller trembled. "Please don't do this to me, sir. Please don't." "You're not doing anything, Miller," R' Shmuel explained. "I assume all responsibility for this message, since I'm the one sending you." R' Shmuel watched Miller walk hesitantly over to where the colonel and his family were sitting. He saw Miller speak and the colonel reply. Miller came back, looking pale and shaken. "What did he say?" R' Shmuel asked. "He said, sir, he wants to know - why?" R' Shmuel walked over to the colonel. He ceremoniously clicked his heels before wishing the colonel and his family a happy New Year. Then R' Shmuel said, "Would the colonel be so kind as to adjust his seating arrangement and be seated in the specific area reserved for adult senior male Jewish officers." "Why?" asked the colonel. "Sir," R' Shmuel said firmly, "Because I say so, sir." Since R' Shmuel was in fact in command of the synagogue, he was considered in the same position of authority as the captain of a ship. The colonel jumped to his feet and declared, "Aye-aye, sir!" And he went over to the other side of the partition.

Immediately after the Yom Kippur service, R' Shmuel received an invitation, asking him to attend a reception in his honor. This was an opportunity for the colonel to express communal gratitude for R' Shmuel's services. R' Shmuel knew that he had to attend, even though he wouldn't be able to eat anything at the party. He donned his dress whites, and set out to the colonel's palatial home. When R' Shmuel arrived, he found the reception area crowded with officers. There was hardly any room for him to walk in the door. R' Shmuel sat down next to the door, where he happily minded his own business. Not for long, though. A few minutes later, the colonel spotted him. He came over to R' Shmuel, offering a cocktail with his outstretched hand. R' Shmuel took the cup carefully. "Thank you, colonel. To tell you the truth, though," he added jokingly, "what I'd really like now is a glass of ginger kail." The family joke fell flat on a pair of ignorant ears. The colonel stared at him. "What did you say? I mean - why did you say it that way?" "The real word happens to be one of the names of G-d," R' Shmuel explained quietly, "and I don't say G-d's name in vain." The colonel roared with laughter. Heads turned as the curious guests tried to find the source of his merriment. With everyone watching, the colonel turned back to R' Shmuel. "Rabbi Kahan, I'd like to once again ask you the question which I asked you last week. Why?" R' Shmuel took a deep breath. "Sir, I didn't have time during the services to answer your question. I must apologize for the need of invoking military behavior at that time. Now, however, if the colonel desires it, I will be happy to explain. "A man who is very ill is cared for by two doctors. One doctor says that he has medicine which is very powerful, and will definitely cure him, but the patient doesn't enjoy its taste. The other doctor has a medicine that may or may not cure him, but the patient thinks he would enjoy it more. Which medicine should the patient choose?" Before the colonel had a chance to respond, a voice rang out from across the room. "Yes, colonel, why don't you answer that? It's a pretty good question. Don't you think?" Everyone looked to see the source of the challenge. It was the commander of the Marine Corps. The man had four stars on his uniform, indicating that he was a major general. "You know, colonel," the commander went on, "you have a problem. How can you answer the lieutenant's very logical question? I personally have nothing to do with religion, but if I had to play the game, I would play it on the lieutenant's side, not yours - because your way of doing it makes no sense at all. You're in there to serve G-d. How do you know how to serve G-d? The one in command tells you the source and the law. I don't envy you, Colonel, that you have to deal with this officer, because I think he has you over a barrel!" The colonel flushed scarlet, then turned away in embarrassment. As the conversation resumed around him, R' Shmuel marveled at the *kiddush Hashem* he had just witnessed. And since the major general outranked the colonel, R' Shmuel knew that he didn't have to fear any retaliation from Colonel Edelman - despite the public humiliation.

וְהַשֵּׁם יִבְרַךְ we will continue this story. Reb Shmuel received a great בְּרָכָה from the לַחַיִּים זצ"ל and he definitely received special treatment because of it. He also stood up for what Hashem wanted with מְסִירַת נַפְשׁ, and when we do that, Hashem always provides דְּשִׁמְיָא.

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to use a deodorant stick (solid or gel) or spray?

A deodorant stick (either solid or gel) is prohibited to be used due to the prohibition of smearing (*Mimareiach*). Aerosol deodorant is the only type of deodorant that may be used.

Note: Scented aerosol spray may only be applied directly to the body. It may not be applied to clothing.¹

Is it permissible to use soap to wash one's hands?

Liquid soap is permitted according to most authorities.² Some leading *Poskim* adopt a more stringent view and require diluting the soap to make it especially thin. It is not permissible to use a bar of soap.

Is it permissible to fix an *eruv* string that has come down?

Since this is considered creating a mechitza, it is not permissible even if no knot is formed.

Is it permissible to sweep outdoors with a broom?

It is not permissible to sweep outdoors.

Is it permissible to drag a heavy picnic table or bench across an earthen field?

One may not drag a heavy picnic table or bench across a field or anywhere outdoors.

---

¹ This is included in the prohibition of creating a new entity (*Molid*) since one is creating a fragrance in the clothing. *Chazal* prohibited creating a new entity on *Shabbos* because it is similar to doing *Melocha*.

² Because of its loose consistency it is not included in the prohibition of smearing (*Mimareiach*).

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL II WEEK 5

ע' רמ"א שי"ז-ג'

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

My child has a cut and wants a band-aid. Is there any problem peeling the tabs off the band-aid?

QUESTION 2

May I use sticky notes/tabs to keep the place of where I'm holding in my גמרא?

QUESTION 3

Can I cut off a manufacturer's label that is sewed on to clothing? What about the "vents" of a jacket that come sewn together?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

I always wash a fruit before I eat it. Is that allowed on שבת?

Answer: People tend to wash fruit even though the fruit is actually clean. There are no problems washing clean fruit. If it is dirty, see Answer 2.

continued....

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

I clean grapes by soaking it in soapy water and agitating it. Can I do that on שבת?

Answer: Washing dirty fruits or vegetables seems to be a complicated question. On one hand, the רמ"א (ס"ט שכ"א) holds that one may peel fruits immediately before use. Although peeling is removing the "bad" from the "good" which is usually considered בורר and is not allowed, the ד"ה לקלויף explains that since it is the only practical way to eat the fruit, one may peel it. It would follow that removing dirt on a food is like "peeling" it and would be allowed. On the other hand, the שי"ט ח' clearly writes that one may not soak vegetables to clean them, seemingly contradicting the first הלכה. Because of this, אגרות משה (א-קכ"ה) writes that the meaning of the מחבר is one may not soak vegetables only for non-immediate use. But if one needs it right away, it may be soaked. Others argue and don't allow soaking at all, giving various answers to the abovementioned contradiction. If there is a need, one can be lenient and rinse it for immediate use (it would be better to rinse under the faucet and not soak in a bowl), but in the case of grapes there is reason to be more מחמיר, since if there are bugs one may accidentally kill them during the washing process.

QUESTION 3

Can I use a peeler for fruits or vegetables?

Answer: Although it was mentioned that peeling is allowed for immediate use, one may not use a utensil that is specifically made for בורר, even in a case where the בורר is allowed, such as peeling. It therefore follows that a peeler would not be allowed. However, there are reliable sources who say over that משה פיינשטיין ר' allowed peelers on שבת. This could possibly be because he felt that a peeler is no different than a standard knife, just set up in a different way. Therefore, it would not be considered a utensil set aside for בורר. However, the מנהג העולם is not to use a peeler on שבת. On יום טוב, it may be used.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z"l gave in Adelphia Yeshiva*

The Robber's Repentance Part I

The Ohr Hachaim Hakadosh used to spend a lot of time in the fields and forests. Alone with his thoughts and the beautiful scenery surrounding him, he would pour out his heart to Hashem. There were so many challenges and difficulties in the world, so many people who desperately needed salvation, and he would beseech Hashem to help them.

One day, the Ohr Hachaim walked through the woods as he often did, in the midst of intense prayer, completely oblivious to the world around him. When he finally opened his eyes and looked around, he was startled to realize that he had no idea where he was. Without him noticing it, he'd wandered deep into the forest, and now, he hadn't the faintest idea how he would get out.

It was nearly nighttime, and the Ohr Hachaim knew that it was imperative for him to find his way out of the forest before night fell. However, finding his way out proved to be impossible. He found himself going in circles, trekking through the trees only to find himself in the same place he started. When dark descended upon the woods, he was completely and utterly lost.

It would be impossible, and even dangerous, to try to find his way out of the forest at night, but remaining where he was, he was easy fodder for the animals of prey and that was not an option either. Instead, the Ohr Hachaim climbed a tall tree, where he waited out the night.

The night was long and cold. The Ohr Hachaim hadn't eaten the entire day, and he was tired from his adventure, but he could not risk falling asleep and losing his grip on the narrow tree limb that he was resting on. From below, he could hear the crackling of leaves and the snapping of twigs as animals roamed the forest floor, and he only hoped it wasn't animals that were adept at tree climbing.

At long last, morning arrived, and the woods were once again lit up by the sunlight streaming through the treetops. The strange shapes that had appeared so frightening the night before turned out to be harmless bushes and branches in the daylight. The Ohr Hachaim lowered himself from his tree and began to seek his way out of the forest.

He walked and walked for long hours, but did not find himself any closer to the opening of the woods. If anything, he had been going in the wrong direction, and was now even deeper than before. Soon, he encountered a thin stream, and he gratefully drank some water. There were also berries growing, but he could not recognize whether they were poisonous or not, and so he refrained from eating them despite his acute hunger.

The end of the second day was coming hastily closer, and the Ohr Hachaim realized that he would not have the strength to continue on much longer without any food. He redoubled the fervency of his tefillos as he

trudged onward, understanding the very real possibility of a tragic end to his story.

A few minutes later, he reached a spot in the forest where the trees began to thin out considerably. The thought was comforting, because the presence of less trees could mean that there existed civilization somewhere nearby, but as far as his eye could see, there were no homes in the vicinity. In every direction he peered, all he saw was trees and more trees.

With his rapidly waning strength, he climbed the tallest tree he saw, hoping to get a better view from higher up. From his higher vantage point on the tree, he could see much further in all directions, and he carefully tried to spot a sign of life. Perhaps he would see smoke coming from a chimney?

And then, he saw it.

In the distance, a lone house stood between the trees. It was hard to see exactly what type of house it was, and if there were any other homes beside it, but it was there, a real house, and that meant that there were people nearby. If he succeeded in reaching the house, and if the people inside took pity on him and agreed to give him food, he would have a chance to live.

The Ohr Hachaim remained atop the tree for another few moments, calculating the best way to reach the house. Then he scampered down the bark and began walking. Night was nearly upon the forest, and there was little time to lose.

With his last dregs of strength, he made his way over fallen branches and through thick brush toward the house. As he neared it, he began to fear that perhaps the people living inside were there for less than innocent reasons. Perhaps, instead of helping him, they would take advantage of his helplessness. Nevertheless, he really did not have a better option. He was starving and near collapse, and the house was his only realistic hope for survival.

When he reached the house, it was a lot larger than it had looked from the treetop. The Ohr Hachaim knocked on the door, but there was no answer. He

knocked again and again, pleading, "Please, open up! Open up!" However, only silence, met his pleas.

The Ohr Hachaim was so weak at that point that he could barely walk, let alone wait for the owner to make his appearance. With no choice, he turned the knob and pushed open the door. "Hello? Is anyone home? Hello?!"

The only response was silence.

The Ohr Hachaim looked around. He was in a very large room, furnished with a long table. Bowls of fruit graced the table, and the aroma of cooked food filled the air. "Hello?" the Ohr Hachaim called again. "Is anyone home?"

He walked into the adjoining room, which was even bigger than the first. There were rows of beds lined up, all of them neatly made. The Ohr Hachaim estimated that there were forty beds in all, and he had no idea who they were for, but the room was empty of people.

It seemed that no one was home.

The last thing he wanted to do was eat someone's food without permission, but it was a matter of life and death. The Ohr Hachaim could not survive much longer without food. He did not want to touch the food in the pots, not sure what their kashrus status was, but the fruits were certainly kosher. He washed his hands, sat down by the table, and ate some fruits until he felt the life slowly seeping back into his body.

Once he was sated, his exhaustion hit him full force. He had spent two days climbing trees and walking through the forest, without any sleep. Thoroughly fatigued, he fell onto one of the beds and was soon tightly asleep.

And that was when the people who lived in the house finally returned.

Had he been awake, he would have surely been frightened by their crude speech and the dangerous looks in their eyes, but he slept peacefully through the

commotion as they jumped off their horses and stomped inside.

The house that the Ohr Hachaim had stumbled upon was a haven for a band of thieves, one of the most vicious criminal gangs in the area. They'd been out all day, killing and stealing, and they now returned to their base, hungry and tired.

It took only a second for them to realize that someone had been there in their absence. Someone had dared enter their lair when they were gone, and who knew what damage he'd done. The chair he'd used was still out of its place, and some of the peels of the fruit he'd eaten was still on the table. The thieves looked at each other with murder in their eyes, incensed by the audacity of their intruder.

"Don't worry, boys, we'll catch him and give him what he deserves," their leader, muscular and tall, with a shock of red hair above menacing looking eyes, assured them.

"He's still here!" someone cried from the sleeping quarters, where he'd gone to put down his pack.

They all rushed into the room and were shocked to find that the intruder was indeed still there, sleeping soundly on a bed as though he owned the place. "He's a Jew!" a burly robber, with a jagged scar running down his left cheek, noted angrily, taking in the Ohr Hachaim's *peyos* and Jewish mode of dress.

"A Jew!" the others jeered. "Let's give it to him!"

"Yeah, let's give it to him good!"

"I don't know about you, but I'm starving," one of the thieves cut in. "We just got home after a hard day of work, and I need a good meal. He's sleeping now anyway. Let's eat first, and then we'll have the strength to give him what he deserves."

"Great idea!" the scarred thief pounded him on the back.

They sat down around the table and began to eat, gorging themselves on the hot food and fresh fruit.

Wine was passed around, and they took turns taking sips from the bottles. When they were nice and full from their meal, plus drunk from the wine, they were ready to deal with the Jew who dared to infiltrate their base.

The redheaded leader unsheathed his sword, the sword that had tasted the blood and flesh of too many humans to count. A large crowd followed behind him as he went to the next room to rouse the Ohr Hachaim. He poked him lightly with the sword a few times, but the Ohr Hachaim was too deeply asleep to feel anything. Cursing, the leader stabbed him a little harder.

The Ohr Hachaim opened his eyes blearily, moaning in pain. It took him a moment to orient himself, but when he realized where he was, he quickly sat up, realizing that he was in mortal danger. The thieves surrounded him from all sides and marched him into the main room, where they proceeded to question him.

"Who are you? Why are you here? Who gave you permission to walk in here?!" they demanded. "This is private property, and you can't just steal food and shelter!"

"I'm telling you that I never stole in my life," the Ohr Hachaim responded, his knees trembling. "I never told a lie in my life either, and every word I say is the truth. I was lost in the forest, and I didn't eat in two days. I banged on the door, and no one answered. I figured that whoever lives here would surely understand that I only took some food to keep myself alive."

Coarse laughter met his words. "What do you mean, we would understand that you needed to keep yourself alive?" they hissed at him. "We don't give people to eat, we take their lives! And not only that, but you are also a Jew! We are going to cut you apart, limb by limb, and give your flesh to the animals to eat."

The Ohr Hachaim's entire body began to tremble as he realized that his end was near.

"A trial, a trial," one of the robbers called from the back. "We can't finish him off without a trial."

“Sure, let’s make a trial right here and now,” the leader agreed. “Anyone have anything good to say about this guy?” He waited a beat, and of course, no one came forward to defend the hapless Ohr Hachaim. “In the absence of any defense, I hereby pronounce him guilty for trespassing and stealing. I will personally sever his head and every other limb on his body.”

The Ohr Hachaim closed his eyes and began to prepare himself for his death. He recited *vidui* and Shema, and prayed that his death would serve as an atonement for all his sins. Then he waited for the moment of death to overtake him.

He waited another minute, but nothing happened. Opening his eyes, he saw that the lead robber was looking at him with a strange expression on his face. He was swinging his menacing sword slowly as he surveyed the Ohr Hachaim.

“I want to speak to the guilty man privately, before I kill him,” the leader suddenly announced. “Come with me,” he ordered the Ohr Hachaim, leading him out of the house.

“Aw, can’t you kill him now?” one of the robbers called out, only to be treated to a withering stare from the redheaded leader.

Powerless against their leader, the robbers clustered impatiently around the doorway, waiting for the victim to return.

The leader led the Ohr Hachaim into the forest, putting some distance between them and the house. When he was confident that they were out of his gang’s earshot, he turned to the terrified Ohr Hachaim.

But the murderous look in his eyes had been replaced with a pleading expression, and the words he said next shocked the Ohr Hachaim to the core.

“Rebbi!” the leader cried. “Rebbi, look at me carefully. Don’t you recognize me?”

To be continued...

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #A281

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt”l** are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadin given in BMG

Option 2: Shmussen given in Adelpia

Option 3: Captivating stories taken from shiurim

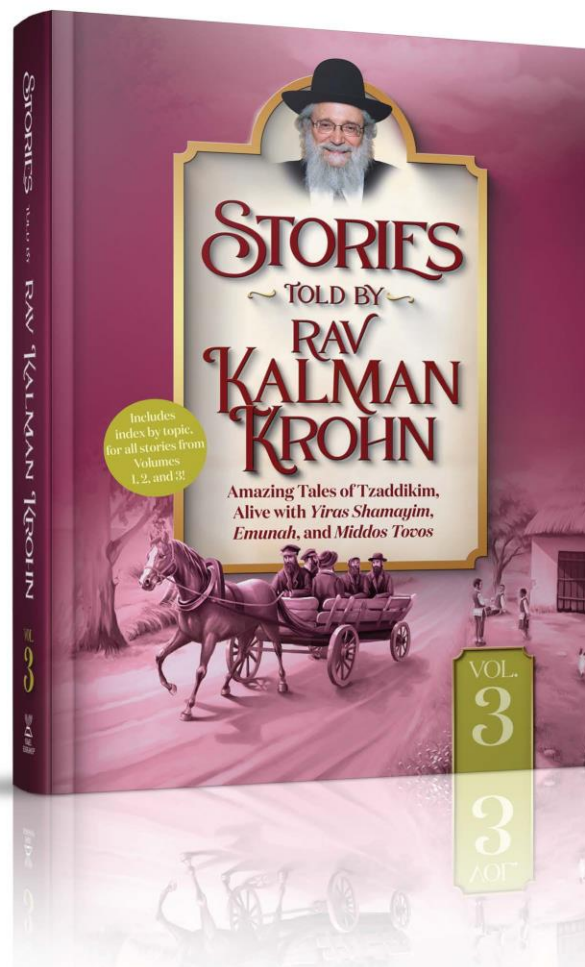
To receive Vaadin by email or for questions and suggestions call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783

torasrebkalman@gmail.com

Volume THREE is HERE!!

Available at your local Judaica bookstore

LEARNING FROM OUR LEADERS

בס"ד
PIRCHEI AGUDAS YISROEL OF AMERICA

RAV YAAKOV YOSEF HERMAN'S SMALL HOME WAS A LARGE 'FORTRESS' FOR YIDDISHKEIT. IT WAS AN OPEN HOUSE FOR ANYONE NEEDING A MEAL. EVEN THE GEDOLIM VISITING FROM ABROAD WOULD STAY IN HIS HOME OR COME FOR MEALS SINCE IT WAS DIFFICULT TO FIND A RELIABLE KOSHER MEAL IN NEW YORK.

IS THIS THE HOME OF RAV HERMAN, THE MACHNIS ORACH?

IT WAS SHABBOS MORNING AND MANY GUESTS SURROUNDED THE TABLE SINGING AND SHARING DIVREI TORAH. RAV YAAKOV YOSEF WAS PERSONALLY SERVING CHOLENT TO EACH GUEST WHEN SUDDENLY ONE OF THE GUESTS, WHO WAS MENTALLY UNSTABLE, STOOD UP...

I DON'T LIKE THIS CHOLENT!

AND WITH THAT, THE GUEST TOSSED HIS BOWL OF CHOLENT ALL OVER RAV YAAKOV YOSEF'S BRAND-NEW KAPOTA!

SUDDENLY REALIZING WHAT HE HAD DONE, HE RAN OUT OF THE HOUSE.

OY...OY...WHAT DID I DO?

RAV YAAKOV YOSEF SPRANG UP AND CHASED AFTER HIM.

DON'T WORRY. IT'S OKAY; NOTHING HAPPENED. PLEASE COME BACK WITH ME...

NOW I'M GOING TO GIVE YOU A NEW PORTION OF CHOLENT, AND THIS ONE YOU WILL LIKE.

HOW DO YOU DO IT? HOW DO YOU HAVE SUCH SAVLANUS?

IF YOU HAVE RACHMANUS (COMPASSION) YOU DON'T NEED SAVLANUS!

HERMAN ר' יצחק אייזיק זצ"ל WAS BORN IN SLUTSK, RUSSIA. HE WAS THE ELDEST CHILD OF HERMAN רבי זצ"ל AND HIS WIFE, מינה רבקה. IN 1888, THE FAMILY IMMIGRATED TO AMERICA. HIS FATHER WAS HIS PRIMARY UNTIL HIS MOTHER. AT THE AGE OF 21 HE MARRIED AIDEL, DAUGHTER OF יצחק ר' שמואל ANDRON. HE ASKED HIS WIFE IF THEY COULD HAVE AN OPEN HOME AND SHE AGREED. SOME OF HIS GUESTS INCLUDED בער LEIBOWITZ ר' ברוך, ר' REUVEN GROZOVSKY זצ"ל (WHO STAYED IN HIS HOME FOR TWO YEARS), ר' ELIEZER YEHUDA FINKEL זצ"ל IN POLAND AND ראש ישיבת מיר (R' AVRAHAM KALMANOWITZ זצ"ל IN BROOKLYN, NY) AND R' ELIYAHU ELIEZER DESSLER זצ"ל IN PONEVEZH. ר' יעקב יוסף AND HIS WIFE MOVED TO ISRAEL IN 1939 WHERE HE CONTINUED TO INVITE DOZENS OF GUESTS TO HIS SHABBOS TABLE. ר' יעקב יוסף DISPLAYED A STAINCIOUS COMMITMENT TO PURSUE ADVANCED STUDY IN THE GREAT YISHIVOT OF EUROPE, INCLUDING HIS SON-IN-LAW, RABBI CHAIM PINCHAS SCHEINBERG זצ"ל (1910-2012).

י"ז תמוז 1880-1967 5640-5727

NEFESH
SHIMSHONDIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"lTHIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.PEARLS OF WISDOM
FROM THE PARSHAH

Tefilah Child

וַיַּעֲתֹר יִצְחָק לֵה' לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָהּ (בראשית כה, כא)

Yitzchak prayed copiously to Hashem, across from his wife, because she was barren.
(Bereishis 25:21)

Chazal say that the Imahos were barren at first because Hashem desires the prayers of tzaddikim.¹ On a simple level this means Hashem made them barren so they would pray more intensely.

On a deeper level, that fact that Hashem desires the prayers of tzaddikim caused their children to be born by means of tefilah. There is something especially precious about a child whose birth was the result of prolonged prayers.

We see this also from the story of Channah and her son Shmuel. It says in the Gemara² that Eli Hakohen offered to Channah, Shmuel's mother, that he will pray to Hashem for her to have a son even greater than Shmuel. Channah declined the offer, saying, "I prayed for *this* child." She received

this child through tefilah. She prayed for him over the course of many long, childless years. This child meant more to her than another possibly could.

– כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה
"Hashem will grant wisdom; from His mouth come knowledge and understanding."³ The Midrash explains this with a parable about a wealthy man whose son came home from school and found his father sitting with a pot of food in front of him. The father took a piece and gave it to him. The son said, "I want only what is in your mouth," and the father gave it to him. Because the father loved the son so much, he gave him what was in his own mouth. Similarly, "Hashem will grant wisdom," however, to the person that Hashem loves especially, "From His mouth come knowledge and understanding."

¹ Yevamos 64a.² Berachos 31b.³ Mishlei 2:6.

This parable is about Torah, which was given from *Hashem's* mouth. But the Ramchal writes that the same applies to *parnassah* and other needs. There is regular *parnassah*, which, of course, comes from

Hashem, but there is a special kind of *parnassah* that results from *tefilah*. If it comes through *tefilah*, it is truly from *Hashem's* hand, and is especially precious.

●

You Decide

וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ (בראשית כה, כב)

The children were running within her. (*Bereishis* 19:29)

“Were running” – *Chazal* interpret that when Rivkah would pass by the entrances to the places of Torah of Shem and Ever, Yaakov would run and squiggle to get out. When she passed by the entrances of places of idol worship, Eisav squiggled to get out. (*Rashi*)

We see from this teaching of *Chazal* that Yaakov and Eisav had different characters even when they were still in their mother's womb. If so, how could we expect Eisav to be anything other than wicked? We see it was ingrained in his nature.

This question brings us to a basic principle that we all need to know. Everyone sometimes finds himself in a situation that is spiritually challenging. When this happens, people often feel it is not fair they were put into such a situation.

But we need to know that no situation is intrinsically good or bad. It all depends on what the person does with it, and this is what makes it good or bad.

For instance, let's say a person has a poor head. His memory is terrible. It's difficult for him to

think things through. Is this a blessing or a curse? It depends what he does with this head that he has.

Let's say he works hard, again and again, putting in great effort to understand a few lines of *Gemara*, until in the end, he grasps the *sugya*. He should thank *Hashem* every day for making him so untalented, and nevertheless granting him the ability to become a *masmid*, and be connected to *Hashem*, and accept upon himself the yoke of Torah and *mitzvos*.

Let's say he doesn't try to toil in Torah. He decides that it is too hard for him to learn, and he has no chance to succeed, and he might as well give up already. Then his poor head is a curse.

Either way, it's not his poor head itself that is good or bad. He decides what he is going to do with

his head, how he is going to handle the situation, and this determines whether it is a blessing or a curse.

Here's another example. Somebody lives his life among people who are distant from Torah. His home is in an area where observant Jews are few and far between. Is this a blessing or a curse? Good or bad? I know people who lived in neighborhoods like this, and it actually caused their children to grow up into fine Jews and outstanding *talmidei chachamim*. Because the parents watched over them carefully and learned with them all the time. They invested greatly in their children, and as a result, their children came out diamonds.

But someone else who lives in such a neighborhood might have children who hang out in the street with bad friends and just end up wasting their lives.

So, is a neighborhood like that good or bad? A blessing or a curse? It all depends on what a person does with it. He can make the situation either positive or negative, but on its own, it is neither.

Some people wish they were born two hundred and fifty years ago, and lived next to the Vilna Gaon. They think that then, everything would have been different.

Who says it's better to be born and grow up next door to the Vilna Gaon? Maybe yes and maybe no. It might be better to grow up in Nebraska. It depends what you do with it. If it makes you become a fine Jew and a real *talmid chacham*, it is the greatest blessing you could possibly get.

There is a wonderful allusion to this principle in the teaching of *Chazal* that says when a person is created, *Hashem* decrees in advance whether he will be smart or stupid, strong or weak, rich or poor. But *Hashem* does not determine whether he will be *tzaddik* or *rasha*.¹ That part is left up to the

person himself.

Some people have a hard time with this idea. They think that if *Hashem* decided they will be poor, stupid and weak, the probable outcome is they will also be *rasha*. But this is a mistake. A person can take his stupidity, his poverty and his weakness, and make himself into a greater *tzaddik* than if he had been born with every positive quality.

This answers the question we posed regarding Yaakov and Eisav. We asked if Yaakov had a predilection to the *beis midrash* before he was even born, and Eisav had the same but for *avodah zarah*, how is that fair? Isn't the outcome predetermined?

The answer is each of them definitely started from a different point. But Eisav, with his negative traits, could have grown to be many times greater, if he had so desired.

And Yaakov's innate *kedushah* could have tripped him up. Someone else in his place, on his *madreigah*, might not have felt a drive to learn fourteen hours straight when he came to the *beis midrash* of Shem and Ever, to give up sleep, to sweat and toil over Torah learning and *avodas Hashem*. Why should he, when he is naturally a genius and endowed with all positive character traits? What's so terrible if he sleeps a little? Will he turn into a *rasha* because of that? He already knows the entire Torah, which he learned from his father Yitzchak!

But no. Yaakov used his situation to grow further. He toiled and toiled until he grew to be one of the *Avos Hakedoshim*. Until he became the pillar of Torah.

Nothing determines whether a person will be *tzaddik* or *rasha*, good or bad. It all depends on what a person makes out of his situation. ●

---

¹ *Niddah* 16b.

Yaakov's Truth

וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים אֶת בְּכֹרְתִי לָקַח וְהִנֵּה עָתָה לָקַח בְּרָכָתִי.
(בראשית כז, לו)

He said, “Is it because his name is Yaakov that he tricked me twice? He took my rights as the firstborn, and now he took my blessing.” (Bereishis 27:37)

Anyone who pays attention to what is going on in these *parshiyos*, which tell us about the life and times of *Yaakov Avinu*, sees right away that there is a sort of contradiction. Yaakov represents the trait of *emes*, as it says, תִּתֵּן אֱמֶת לַיַּעֲקֹב — Give truth to Yaakov.¹ However, we see numerous instances in which he seems to act with deceptiveness.

First of all, Yaakov's very name connotes deceptiveness. This is what the word means, as we see from the following *pasuk*: אִישׁ מִרְעֵהוּ הַשְׁמֵרוּ וְעַל כָּל אָח אֶחָד עֹקֹב יַעֲקֹב וְכָל רֵעַ רֵכִיל כָּל אָח אֶל תִּבְטְחוּ כִּי כָל אָח עֹקֹב יַעֲקֹב — “Let each man beware of his friend; do not trust any relatives! For every relative acts deceptively (עֹקֹב יַעֲקֹב), and every friend spreads evil gossip.”²

Now, we might answer that Yaakov acted deceptively with Eisav and Lavan only because that is the proper and straight way to deal with such people. As it says, וְעַם עָקֹשׁ תִּתְּפַתֵּל — “With the crooked, act deviously.”³ But this does not really solve the problem. If his deceptiveness was not part of his nature, why was he named “Yaakov”?

This was, in fact, Eisav's claim. After Yaakov took the blessings, Eisav exclaimed: “Is it because his name is Yaakov that he deceived me twice?” Eisav claimed that Yaakov's name fits him well: he is indeed an untruthful and deceitful person.

So how do we answer Eisav's claim? And why wasn't Yaakov given a name that connotes truthfulness and honesty, if that is his core trait?

The difficulties do not stop with Yaakov's name; they involve his deeds as well. After all, he did get the blessings from his father Yitzchak in a way that seems patently dishonest. We all know Rashi's explanation of Yaakov's famous words אֲנִכִּי עֹשֵׂה בְּכֹרֶךָ — “I am Eisav your firstborn.”⁴ According to Rashi, Yaakov meant: “‘I’ am bringing you the food. ‘Eisav is your firstborn.’” Now, how would you explain that to a child? Is that what we would expect from the paragon of honesty?

The same questions may be raised regarding how Yaakov handled Lavan. In fact, Yaakov himself says to Rachel אָחִי אַבְיָהּ הוּא — He is Lavan's brother, i.e., his equal, in the trait of deception.⁵ In other words, Yaakov says about himself that he is exceptionally skilled in trickery. It seems that Yaakov expressed a novel idea at this point, as his wife-to-be, *Rachel Imeinu*, did not think that *tzaddikim* are allowed to be deceptive in any circumstances.⁶ This shows it is not so simple to say that the straight thing to do is to treat crooked people deceptively. Because *Rachel Imeinu* was puzzled: how could it be permitted to act in such a way?

All this needs to be explained.

1 Michah 7:20.

2 Yirmeyahu 9:3.

3 Tehillim 18:27.

4 Ibid. 27:19.

5 Ibid. 29:12, Rashi *ad loc.*

6 See Megillah 13b.

Emes V'Yatziv Versus Emes V'Emunah

In the morning, after *Keri'as Shema* we recite the blessing of *emes v'yatziv*. At night, the blessing is *emes v'emunah*. The reason for this difference comes from the verse **לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חֶסֶדְךָ וְאֶמּוּנָתְךָ בַּלַּיְלוֹת** – “To proclaim Your kindness in the morning, and Your faithfulness in the nights.”⁷ In the morning, when there is light, we see the truth. We see *Hashem's* kindness and we speak about it. There will come a time when all the people of the world will live with the truth. But at night, when there is darkness, we do not see the truth. Then we live with the truth of *emunah*, faith. This is *emes v'emunah*. On its simplest level, *emunah* refers to something we cannot see clearly with our eyes, but we nevertheless believe it is true.

The Brisker Rov was once asked about the mitzvah of *emunah*, of believing in *Hashem*. The question went like this: when *Mashiach* comes, **כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דַּעַת אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים** – “The earth will be filled with knowledge of *Hashem* like water covers the sea.”⁸ Everyone will know the truth and recognize *Hashem*. If so, how will we then fulfill the mitzvah of *emunah*?

He answered: There will always be room for *emunah*. This is because *Hashem* is infinite. As much as we will understand and perceive Him, there will always be higher aspects that we do not understand and perceive. Regarding these aspects we will have the mitzvah of *emunah*. (This can also explain how *Bnei Yisrael* were able to fulfill the mitzvah of *emunah* after the giving of the Torah, regarding which *Hashem* declared **אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם** – “You saw that I spoke with you from Heaven” (*Shemos* 20:19). What was left to believe at that point? The answer is as we just stated: there is always a higher, hidden part of *Hashem* that we believe but don't perceive.)

It comes out that there are two “truths,” so to speak. There is *emes v'yatziv*, the truth that stands

out (*nitzav*) in front of us, truth that is capable of being perceived. This represents the world of light in which we see the truth with our own eyes. And there is *emes v'emunah*. This is the truth of faith. We don't see the truth but we believe it is there.

תָּשֶׁת חֹשֶׁךְ וַיְהִי לַיְלָה – “You bring on darkness and it becomes night.”⁹ This refers to this world, which resembles night.¹⁰

Here *Chazal* tell us that the true nature of this world is darkness. In this world, which is completely dark, we go around with our eyes open and “see” very many things. A person goes through 120 years of life and sees millions upon millions of things. But *Chazal* inform us: Know that you are living in darkness! Whatever you “see,” that is not the truth. The truth can be attained only by *emunah*. Whatever we know to be true through *emunah*, that is the truth about the world. Therefore, a person lacking *emunah* sees absolutely nothing true.

The World's Truth

Now let's answer the question we asked about Yaakov. Why did he trick and deceive his brother Eisav?

The Rambam says something that sheds light on the subject:

The foundation of all foundations, and the pillar of all wisdoms, is to know that there is a first Being Who brought all of reality into existence. And all of reality — from heaven to earth and whatever is in between — came into existence only by means of His true reality.¹¹

The Rambam is speaking here about belief in *Hashem's* existence. He says this *emunah* is not just “the foundation of all foundations,” but is also “the pillar of all wisdoms.” If a person does not live with the realization that “brought all of reality into

7 *Tehillim* 92:3.

8 *Yesayah* 11:9.

9 *Tehillim* 104:20.

10 *Bava Metz'a* 83b.

11 *Mishneh Torah*, *Hilchos Yesodei HaTorah* 1:10.

existence,” he lacks all wisdom and understanding. He does not understand things even a little. He is totally insane!

Hashem is the soul of the world, so to speak. He grants existence to everything, and He is everything. In other words, if the world is real — if there is a ceiling and a floor, there is light, there is time, there is you and me, there is oxygen in the air, etc. — then it all comes from *Hashem*. He is the Source of reality.

Since *Hashem* is the Source of all reality, He also is the Source of all truth. This is because *Hashem* creates and defines reality. Let’s say a person asks himself, “Do I truly exist? Am I real?” The answer is that he exists only as much, and only as long, as *Hashem* wills him to exist. A person has no independent existence and reality. Only *Hashem* does.

Now, truth is something that is valued by all of humanity. Everyone recognizes that truth is a virtue. Let’s say Reuven is driving his car through an unfamiliar neighborhood, trying to find a certain street. He rolls down his window, sees a scary-looking guy walking around and asks him cautiously, “How do I get to such-and-such street?”

The man answers, “Go straight and take the second right.”

What does Reuven do? He goes straight and takes the second right, just like he was told. But why? Maybe the man was lying? Isn’t it obvious that this man is of questionable character?

The answer is human beings naturally have respect for truth. They will not lie for no reason. This adherence to truth is because a person’s soul comes from *Hashem*. His very life comes from *Hashem*. And *Hashem* is Truth; there is nothing else true and real besides Him.

So whatever *Hashem* wills, that is truth — in the simplest sense of the word. And whatever is against *Hashem*’s will is falsehood. We, however, live in a world of darkness, and we “see” things differently. This is why it is necessary to give truth a special name: *emes v’emunah*. This is the truth that is based

on *emunah*. The truth based on *emunah* is true, and whatever is not based on *emunah* is false.

We go around in the world with our eyes opened, but we don’t know what we are seeing.

Chazal recount:

R. Yosef son of R. Yehoshua ben Levi fell ill, and expired. When he regained consciousness, his father asked him, “What did you see there?” He answered, “I saw an upside-down world. The prominent people were on the bottom, and the lowly people were on the top.” His father replied, “My son, you saw a clear world.”¹²

What we see in this world is upside-down, far from the true reality. Truth has only one name: *emunah*. Someone who lives with *emunah*, lives with the truth.

This is the kind of person that *Yaakov Avinu* was. He lived with the truth. He lived with *emes v’emunah*. And this is why he is called “איש תם – A man of wholesomeness.”¹³ What was his “wholesomeness,” his *temimus*? “יושב אהלים – He dwelled in tents.”¹⁴ In other words, he was in the *beis midrash*.¹⁵ His entire outlook, all his thoughts, came from the *Chumash*. There will be a day when *Yaakov Avinu* will live the truth of *emes v’yatziv*. But here in this world, he lived the truth of *emes v’emunah*, which indeed is the truth.

Yaakov Avinu — Man of Truth

Getting back to the question: why does *Yaakov Avinu* bear a name that connotes deception and falsehood?

The key to the answer lies in the *melaveh malkah* meal held on *Motza’ei Shabbos*. The *Rishonim* tell us¹⁶

¹² *Pesachim* 50a.

¹³ *Bereishis* 25:27.

¹⁴ *Ibid*.

¹⁵ *Rashi, ibid*.

¹⁶ See *Taz, Shulchan Aruch Orach Chaim* 300:1; *Pri Megadim ad loc*.

that we have a tiny, indestructible bone in our body, called the *luz*, which does not derive benefit from any of the food we eat, other than that of *melaveh malkah*. Through this bone, we will come alive again in the time of *techiyas hameisim*. In the *Zohar*, this bone is called *rama'ah*, “the deceptive one.” It is compared to לבן הארמי – “Lavan the deceptive one.”¹⁷ This is what the *Zohar* says about it:

R. Shimon said: Out of all the bones, why does this bone remain intact? Because it is the deceptive one. Unlike the other bones, it cannot tolerate the taste of people's food. For this reason it is stronger than all the bones. This is the main bone, since the body will be built from. As it says, “*Lavan Ha'arami*.”¹⁸

We see that eating does not necessarily bring strength. The Rambam tells us that eating a lot of healthy food does not make us healthy and strong: “Most of the illnesses that come upon a person are only because he fills his stomach and overeats, even if it is healthy food.”¹⁹

A family member once recounted to me that the doctor put him on a very strict diet. He complained to the doctor that a person could die from eating so little food. The doctor responded, “You should know that no one has yet died from eating too little, only from eating too much.”

This little bone called *luz* does not take sustenance from what a person eats all week long, it is sustained only from the *melaveh malkah* meal. We would think that it should be the first to decompose, because it hardly eats. It fasts from *Shabbos* to *Shabbos*; it must

be weak and puny! But in truth this is not so. It is the only bone that stays intact forever, and the person's body will be built from it at *techiyas hameisim*.

This little bone manages to fool everyone. That is why it is called “the deceptive one,” and is compared to *Lavan Ha'arami*. The *luz* bone knows that eating makes one weak, while fasting makes one strong, contrary to what everyone else says.

This sheds light on the meaning of deceptiveness. You are deceptive if your life is such that you consider true what others consider false, and you consider false what others consider true.

What is *Yaakov Avinu's* name in this world? יעקב – the deceptive one. Because he fools everyone. He deceives the whole world since his truth is different from the “truth” that everyone is accustomed to. He does not live according to what the eye “sees” in this world of darkness. He lives in a completely different world. He lives with *emes v'emunah*.

To *Yaakov*, two plus two makes four only as long as *Hashem* so wills it. This is because *Hashem's* will creates and defines reality. This is *emes v'emunah*.

To *Yaakov*, it makes no difference whether he says, “I am *Yaakov*,” or he says, “I am *Eisav*.” It all depends on which statement is in accordance with *Hashem's* will: if my words are in accordance with *Hashem's* will, they are true. If my words are contrary to *Hashem's* will, they are false and deceptive.

Since *Yaakov's* values are different from those of other people, he is called יעקב in this world. This is because he is the biggest “liar” around. What all other people in this world say is true, *Yaakov* says is false. What everyone else says is false, *Yaakov* says is true. He lives according to a completely different truth and sees all of reality from a completely different outlook. ●

¹⁷ Lit., “Lavan the Aramaean.” The word “Lavan” also means “white,” the color of bone.

¹⁸ *Midrash HaNe'elam* I, Toldos 137a.

¹⁹ *Mishneh Torah*, *Hilchos De'os* 4:15.

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד

שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה

הרב שליט"א עבר על הגליון

טעה ושכח שאלת ותן טל ומטר

א) בשיעור זה נעסוק בהזכרת ושאלת הגשם בתפלה. נפתח בכמה חילוקים בין הזכרת משיב הרוח ומוריד הגשם לבין שאלת ותן טל ומטר לברכה, זמן התחלת הזכרת 'משיב הרוח ומוריד הגשם' בארץ ישראל ובחול"ל הוא משמני עצרת ואילך, ואילו בקשת ותן טל וברכה אינה מתחילה בכל המקומות בשוב אלא בארץ ישראל בז' חשון ובחול"ל דצמבר (4 או 5, בטעם החילוק ביניהם כתב הערוך השלחן (סי' קיד סעי' ג) דהזכרת משיב הרוח ומוריד הגשם הינה לספר בשבחי הבורא יתברך, ולכן בכל המקומות מתחילין להזכיר בשבחו זה מעת ניכר תחילת הגבורה בארץ ישראל שהוא בשמני עצרת, משא"כ בקשת ותן טל ומטר יש לבקשו בכל מקום בעת מתחיל בו תקופת גשמים, והוא משתנה ממקום למקום. מטעם האמור שהזכרת משיב הרוח ענינו נאמר לשבח ולא לבקשה, לכך אף מקומו בתפלת שמו"ע נקבע בג' ברכות ראשונות שהם ברכת השבח, משא"כ שאלת ותן טל ומטר שהיא בקשה נתקנה בברכות אמצעיות שהם ברכות בקשה.

עוד יש להביא דבר נפלא מהערוך השלחן (שם סעי' ב) לבאר את שינויי הלשון בין הזכרה לשאלה, דבהזכרה אנו אומרים גשם, ובבקשה אנו אומרים מטר. וביאר, דגשם מורה על עת יציאתו מן השמים כשהוא עדיין למעלה, כדכתיב (בראשית ח, ב) ויכלא הגשם מן השמים, וכן כתיב (קהלת יא, ג) אם ימלאו העבים גשם, משא"כ מטר מורה על עת הגעתו לארץ וכדכתיב (דברים יא, יז) מטר ארצכם, וכן כתיב (איוב ה, ז) הנותן מטר על פני הארץ, לכן בהזכרת שבח גבורות גשמים, מזכירין עיקר הגבורות הנעשים בעודם למעלה, משא"כ בבקשת מטר שיגיע אל פני האדמה, מתאים יותר לנקוט לשון מטר. להלכה כתב שם, שאם שינה מלשון חכמים לומר מטר בהזכרה דהיינו שאמר משיב הרוח ומוריד המטר, וגשם בשאלה דהיינו שאמר ותן גשם לברכה, יצא בדיעבד ואי"צ לחזור.

ב) כתב השו"ע (סי' קיז סעי' ה) דאם שכח לשאול ותן טל ומטר במקומו בברכת השנים, יאמרנו בברכת שומע תפלה. ובנוכח ששכח רק לאחר ברכת שומע תפלה, אם הוא קודם יהיו לרצון השני הנאמר לאחר התחנונים שאחרי תפלת שמו"ע יחזור לברכת השנים^א, ובאם נזכר רק לאחר אמירת יהיו לרצון השני יחזור לראש התפלה, וכמבואר במשנ"ב (סי' יח).

לפי"ז יש לדון בשאלה מעניינת שאינה מופיעה במשנ"ב, באם נזכר לאחר שהתחיל ברכת רצה שכאמור דינו לחזור לברכת השנים, והוא לא ידע מזה וסבר שצריך לחזור לברכת שומע תפלה ולהזכיר שם בקשת ותן טל ומטר וכן עשה, האם בדיעבד יצא ידי חובתו. פוסקי זמננו לכאורה הסכימו בזה עם מש"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' כ"ג אות א) שבדיעבד אין זה מעכב ושפיר יצא ידי חובתו, ונימוקו עמו, דמאחר ושיטת הירושלמי וכן נקטו כמה ראשונים שגם לכתחילה יש לחזור לשומע תפלה וכפי שכתב הטור (סי' קיז השי"ד לסעי' ה) בשם, עיי"ש, א"כ הגם שאנו נוקטים לענין לכתחילה כראשונים אחרים המובאים בטור (שם) הסוברים שיש לחזור לברכת השנים, מ"מ בדיעבד נראה לסמוך על שיטת הירושלמי ושאר ראשונים שעולה לו לצאת ידי חובתו.

ג) עוד יש נידון בפוסקים באדם הנזכר בעת אמירת תחנונים שלאחר התפלה ששכח לומר ותן טל ומטר, שכאמור דינו לחזור לברכת השנים, מה יהא הדין אם קודם שחזר לברכת השנים הגיע השי"ץ לומר קדושה, האם שיאמר כעת עם הציבור פסוקי קדוש וגוי' ברוך וגוי', כדן העומד בתחנונים שאחר התפלה, או שמא מכיון שמדינת עליו לחזור לברכת השנים יש להחשיבו כעומד בתוך תפלת שמו"ע שדינו לשתוק ולשמוע הקדושה מהשי"ץ. אלא זו נוגעת גם לענין הזכרת יעלה ויבוא ברי"ח וחובה"מ באם נזכר ששכח לאמרו כשהוא עומד בתחנונים שלאחר התפלה, שדינו לחזור לברכת רצה, מה יהא הדין אם אז הגיע השי"ץ לקדושה אם יוכל לענות עם הציבור או לא.

בפוסקים מצינו שני טעמים מדוע אין לענות קדושה רק לשתוק ולשמוע מפי השי"ץ, א. בשו"ת שואל ומשיב (קמא ח"ג סי' קסט) הטעים דמכיון שהמג"א כתב (סי' תכב סק"ב) דאף אם לא עקר רגליו כל שהסית דעתו מתפילתו דינו כעקר רגליו וצריך לחזור לראש התפלה, א"כ אמירת פסוקי קדושה שאינם מענייני תחנונים חשיב היסח הדעת מהתפלה, ובאם יאמרנו נמצא שיצטרך לחזור לראש התפלה ויגרום בכך שיבדך ברכות שאינם צריכות.

ב. בשו"ת ארץ צבי (סי' כד) בתחילה כתב לתלות במחלוקת הפוסקים בגדר הדין בשכח לומר יעלה ויבוא ברי"ח וחובה"מ שמחזירים אותו לברכת רצה [והוא הדין לעניינינו בשכח ותן טל ומטר שמחזירים אותו לברכת השנים], האם ביאור הדבר הוא שמכיון שהיה צריך להזכיר את ההזכרה בתפלה ושכח מלהזכירו אזי אין תפלתו עולה לו לתפלה ולכן צריך לחזור לברכה המיועדת להזכיר בה ובכך יוצא ידי חובת תפלה, או שמא תפלה ללא ההזכרה הנצרכת עולה לו לתפלה, אלא שהצריכוהו לחזור להשלים הזכרת היום. לשיטת הסבורה דתפלה ללא הזכרה אינה נחשבת תפלה כלל, נמצא שאם הוא עומד בתחנונים שלאחר התפלה ונזכר ששכח יעלה ויבוא שצריך לחזור לברכת רצה, פירוש הדבר הוא, שמתייחסים כאילו ולא התפלל את הג' ברכות אחרונות של שמו"ע מאחר ולא הזכיר בהם יעלה ויבוא וכעת עליו לחזור לאומרם באופן המתוקן עם ההזכרה ובכך להשלים את שמונה עשרה ברכות התפלה, נמצא שבעומדו בתחנונים וצריך לחזור לברכת רצה הוא כעומד ממש בתוך שמו"ע שעדיין לא הושלמה תפלתו, ולפי"ז בודאי עם הגיע השי"ץ לקדושה אין לו לומר עמו את פסוקי הקדושה שהרי בתוך התפלה אין עונים קדושה. אולם לשיטת הסבורה שהגם שמצריכים אותו לחזור להשלים את הזכרת היום אין זה לומר שאין תפלתו עולה לתפלה, אלא בודאי נחשב לו לתפלה וכעת הוא רק חוזר להשלים את הזכרת היום, א"כ אם בעומדו בתחנונים הגיע השי"ץ לקדושה יוכל לומר עמו את פסוקי הקדושה, שהרי הוא עומד עתה לאחר התפלה.

^א ראה משנ"ב (סי' קכ"ב סק"ד) שכתב, שהדברים המותרים להפסיק להם בתחנונים שוים בדינם להמבואר בהל' קרי"ש (סי' יו), ושם בהל' קרי"ש כתב (סי' יז) שמותר להפסיק בקדושה רק בפסוקים קדוש וגוי' ברוך וגוי' שהם עיקר קדושה ולא בפסוק ימלוך וגוי', וכשיטתו הבאנו כאן בפנים. אולם ראה בספר בירור הלכה (תנינא או"ח ח"א סי' ס"ו) שקיבץ כעמך גורנה את הפוסקים החולקים על המשנ"ב הסבורים שיש לומר גם פסוק ימלוך וגוי', עיי"ש.

^ב ואע"י שהוא מכיון בעת אמירת פסוקי הקדושה שלא לסיים את תפילתו רק לומר קדושה ותיכף אח"כ לחזור לברכת רצה ולהזכיר בו יעלה ויבוא, מ"מ עצם אמירת קדושה היא היסח הדעת.

^א מלבד היכן שזכר תיכף לאחר סיום ברכת שומע תפלה קודם שפתח בברכת רצה, שאין צריך לחזור לברכת השנים אלא אומר שם ותן טל ומטר לברכה וממשיך כסדרו בברכת רצה.

^ב יש להוסיף, שיתכן שאף להבה"ג והרמב"ם דנקטינן כוותיהו שיש לחזור לברכת השנים (ראה טור שם), יסכימו לזה שלענין בדיעבד אם חזר לברכת שומע תפלה יצא בה ידי חובתו. שהרי גם לדעתם כשזכר קודם שומע תפלה ששכח, מורין לו לכתחילה להזכירו בשומע תפלה, א"כ הרי לן שברכת שומע תפלה היא מקום ראוי לבקש בה מטר, א"כ מסתבר לומר שגם כשזכר לאחר ברכת רצה שאז מורין לו לחזור לברכת השנים אין זה אלא לכתחילה אך אם חזר לשאול בברכת שומע תפלה יצא בו ידי חובתו.

אך שוב כתב שיתכן שאין הנידון תלוי בשני השיטות הנ"ל, דאף להשיטה השניה שעלתה לו תפלה יתכן שאין לומר פסוקי הקדושה עם הש"ץ, משום שהגם שלדעתם התפלה שסיים חשובה תפלה, מ"מ כעת שצריך לחזור להשלים את הזכרת היום אין הכוונה שעתה די לו לומר רק את הג' ברכות אחרונות של שמו"ע עם הזכרת יעלה ויבוא בתוכם, דהא זה מוסכם לדינא שאילו עקר רגליו אינו רק חוזר לומר את הג' האחרונות עם ההזכרה אלא חוזר לראש, הרי שאין אפשרות לומר רק כמה ברכות מברכות שמו"ע דחטיבה אחת היא ואין לחלקה, וכפי שכתב הט"ז להדיא (סי' ק"ד סק"ג) דברכות שמו"ע מעכבות זו את זו, א"כ בעומד בתחנונים שאחר התפלה וצריך לחזור לברכת רצה, אופן השלמת הזכרת היום היא בכך שמתברר את הזכרת היום שבתוך הג' ברכות אחרונות יחד עם כל הברכות שלפניו, א"כ נמצא דגם לשיטה זו מצבו קצת הוא כעומד בתוך התפלה וא"כ האידך יוכל להפסיק באמצע שמו"ע לענות עמהם את פסוקי הקדושה".

מיהו מצינו השבת דברים נכוחים לדחות את שני הטעמים הנז', סברת השואל ומשיב ניתן לדחותה בכך שהיא מבוססת על הנחה פשוטה שההיתר לומר פסוקי קדושה בתחנונים שאחר התפלה הוא משום שבעת שרוצה לומר פסוקי קדושה דייקן ליה כהסיח דעתו וסיים תפלתו ולכן בדרך כלל יכול לומר פסוקי קדושה שאינם מעניין התפלה, ולפי"ז כתב בענייניו שנמצא שבכך שיאמר את פסוקי הקדושה הרי הוא מביא לסיום התפלה וממילא יגרסו שיצטרך לחזור לראש התפלה ולומר ברכות שאינם צריכות, ובהו יש להביא משי"כ באשל אברהם (בוטשאש, סי' תכב סעי' א ד"ה שחרית) במסקנת דבריו, שדעתו נוטה שאין אמירת קדושה גרועה משאר תחנונים וכשם שהם אינם מהווים הפסק מהתפלה שאמירתם תצריך לחזור לראש התפלה כן אמירת קדושה אינו גרוע מהם ואינו הפסק מהתפלה ולכן יכול אחר אמירתם לחזור לרצה להשלים התפלה. הרי שדעתו הוא שאין היתר אמירת פסוקי קדושה בתחנונים שאחר התפלה משום שבזה הוא כמי שסיים התפלה ועקר רגליו, אלא משום שמותר לאומרו כשם שמותר לומר תחנונים שאינה נחשבת לעקירת רגלים.

ולענין סברת הארץ צבי דהוי הפסק, תשובה לדבר יש בעמק ברכה (פומרנצ'יק, תפלה סי' א) שכתב בשם גדול אחד ממיינסק שהביא ראה שלאחר ששכח מלהזכיר יעלה ויבוא ונשה כבר הפסק באמירת כל הג' ברכות אחרונות ובאמירת תחנונים, שוב מותר לו לכתחילה לעשות הפסק באמירת פסוקי קדושה, וראייתו מהא דאיתא בגמ' (ברכות כד:) היה עומד בתפלה ובקש להתעטש, מרחיק לאחריו ד' אמות ומתעטש וממתין עד שיכלה הרוח, וחוזר ומתפלל ואומר רבש"ע יצרתנו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע וכו'. ופירש"י (ד"ה ואומר) שאומר נוסח זה בתוך התפלה, דהא מופסקת ועומדת כבר על ידי הרוח, לפיכך יכול להפסיק נמי ולומר דבר זה באמצע, עכ"ל. הרי שאם כבר הופסקה התפילה אפשר להוסיף להפסיקה, וא"כ אף לעניינינו לאחר שהופסקה התפלה יוכל לומר פסוקי קדושה הגם שהוא בתוך התפלה. אמנם העמק ברכה עצמו (שם) דחה ראייתו, דשאני התם שהרחיק ד' אמות ובהו הוא אינו עומד לפני השכינה וממילא יוכל להפסיק עוד, משא"כ הכא שטעה והפסיק בפני השכינה לא נאמר לו להפסיק עוד, אלא יחזור תיכף להשלמת תפלתו.

הכרעת פוסקי זמננו, ראה שבת הלוי שכתב ג' תשובות בדבר (ח"ג סי' יא אות ד, ח"ה סי' כג, ח"י סי' יז אות ז) להכריע בדעת השואל ומשיב הנ"ל, שבאם יענה פסוקי קדושה יש להחשיבו כמסיח דעתו מהתפלה ויצטרך לחזור לראש התפלה ונמצא גורם ברכה שאינה צריכה, לכך לכתחילה ודאי שלא יענה אלא ישתוק וישמע מהש"ץ. ולענין בדיעבד אם הפסיק באמירת פסוקי הקדושה, כתב במסקנתו (בחלק י' שם) להקל בברכות שאינם צריכות, לעשות כדעת האשל אברהם הנ"ל הסבור לחזור לרצה. גם בשו"ת יביע אומר (ח"ה סי' יג) כתב בשם כמה פוסקים שדעתם שלא לענות קדושה בכה"ג.

אולם מהאגרות משה (או"ח ח"ג סי' נו) עולה ברור שדעתו היא דבכה"ג מותר לענות קדושה ואח"כ יחזור לברכת רצה להשלים אמירת יעלה ויבוא [ונבידון דידן יחזור לברכת השנים]. גם בהליכות שלמה (תפלה פ"ח אות לט) הביא בשם הגרש"ז אויערבך מתשובה בכת"י לנקוט כן. ולהלכה נראה לנקוט בדרך ממוצעת, שאם יש באפשרותו לצאת ידי"ח קדושה בשמינית הש"ץ כגון שהוא אומר בקול, בודאי עדיף לשתוק ולשמוע ממנו ולא לענות בעצמו, אבל אם הש"ץ אומר בלחש שאינו יכול לצאת ממנו קדושה, מכיון שנתבאר שלדעת רוב הפוסקים לא הוי הפסק לכן יהא מותר לענות בעצמו פסוקי הקדושה, וכן מותר לענות שם אמן על ברכת הקל הקדוש מאחר ואי אפשר לצאת בזה ידי חובה בשומע כעונה, ואח"כ יחזור לברכת רצה או ברכת השנים וישלים תפלתו.

ד) למותר לציין, שהמוטב מכל שלא לשכוח כלל מלומר בתפלה את ההזכרות הנצרכות, וישנו עצה טובה בדבר, להניח קודם התפלה במקום ההזכרה חתיכת נייר וכיוצא"ב כדי ששגיגה למקום ההזכרה יזכר על ידו לאומרו. וכדאי לסלקו תיכף אחר שאמר את ההזכרה, כדי שאם לאחר התפלה עדיין יסתפק אם אכן הזכיר אם לאו, יווכח לידע הדבר באמצעות הנייר הלו שאם איננו שם סימן יפה לו שזכר לומר ההזכרה.

עוד זירזנו היסוד ושורש העבודה (שער הקרבן פ"ד) לאחר שכתב הדין שבשכ לשאול טל ומטר, וזה לשונו, הנה אחי ורעי אם שאל אדם מטר רק בשפתיו ולא כוון לבו כלל לשאלה ובקשה זו, בודאי אינו נחשב כלל לשאלה ולתפלה לפני בוחן כליות ולב, ואוי לאותה בושא, ע"כ. והאופן בו נוכל לכוון בברכה זו הוא בכך שנחשיב את בקשת המטר, והגם שאיננו מחזיקים בבעלות על שדות וממילא נחלש אצלנו ההתחברות לבקש על המטר, מ"מ ידועים דברי הגמ' (תענית נ:) גדול יום הגשמים שאפי' פרוטה שבכיס מתברכת בו, דהיינו שהסחורה והפרנסה של כולם מתברך בעקבותיו, וכן אמרנו עוד שם (ז:) גדול יום הגשמים שאפי' ישועה פרה ורבה בו, ופירש"י מלציז זכות נכנסין לפניו ביום הגשמים שזכר לישועה מתוך שעת רצון. וכפי שביארו בספרים הק' שצנור השפע עם כל הברכות נפתחין אז. לכשמתבוננים בהשפעות הנפלאות הללו הבאים בעקבות המטר, אזי הלב מתעורר לכוון לבקש על ירידת המטר, ואדם מצפה אימתי תבוא ברכה זו לידו ואומרה, ובכך בודאי לא ישכח מלהזכירה.

למעשה, א. אם נזכר קודם שומע תפלה יאמרנו בשומע תפלה. **ב.** אם נזכר לאחר שומע תפלה אך קודם יהיו לרצון הנאמר לאחר התחנונים יחזור לברכת השנים. ובדיעבד אם חזר לשומע תפלה להזכירו שם יצא ידי חובתו. **ג.** אם נזכר לאחר יהיו לרצון שלאחר התחנונים דינו כעקר רגליו שחזר לראש התפלה. **ד.** אם נזכר בתחנונים שאחר התפלה שכפי האמור (אות ג) דינו לחזור לברך עלינו, אם בטרם שחזר הגיע הש"ץ לקדושה, לכתחילה יש לשתוק ולשמוע מהש"ץ, אך אם הש"ץ אינו אומר בקול רם ואין שומעין אותו, יענה פסוקי קדושה קדוש וגו' ברוך כבוד וגו'. וכן יש לו לענות אמן שלאחר הקל הקדוש, ואח"כ יחזור לברכת השנים.

^ח עוד הוסיף שם, שהגם שכבר הפסיק בתחילה לומר את הג' ברכות שמו"ע ללא הזכרת היום ואף אמר מקצת מהתחנונים שאחריה, מ"מ וכי מי שאכל שום יחזור ויאכל שום, כלומר זה שהוא הפסיק בג' ברכות ותחנונים אין זה סיבה שכעת יוסיף להפסיק בתוך השמו"ע בענייני פסוקי קדושה, וכי מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום ויהא ריחו נודף, [וגם יש לחלק בין סוגי ההפסקות, שעד עתה הפסיק בבקשות וכעת מפסיק בשבח] ולכן יש לו לשתוק ולשמוע הקדושה מהש"ץ.

^י לכאורה יש לדחות דחייתו מכך שאמרנו בגמ' שם, שאומר תפלה זו לאחר שחזר למקומו, וא"כ הרי שמותר להפסיק עוד אף כנגד השכינה.

^ט העירו לאחר אמירת השיעור, שאם מותר לומר פסוקי קדושה הגם שהוא באמצע התפלה [שהרי צריך לחזור לרצה], א"כ יהא מותר לענות קדושה גם אם נזכר בברכת מודים ששכח לומר את ההזכרה שכעת צריך לחזור לברכה ההיא לאומרו שם, באם קודם שחזר לשם הגיע הש"ץ לקדושה, יוכל לענות עמו, דמאי שנא.

^י אמנם מתשובתו הראשונה (ח"ג שם) לכאורה נשמע שבאמירת פסוקי הקדושה חוזר לראש הוא דוקא אם אומר לפני כן יהיו לרצון, וכפי שהדין לכתחילה להקדים יהיו לרצון לאמירת פסוקי קדושה, אך אם אומר פסוקי הקדושה ללא הקדמת יהיו לרצון יוכל לחזור לרצה, אכן בתשובתו השניה (ח"ה שם) כתב לברך דבריו שעצם הקדושה הוי היסוד הדעת מהתפלה, ופשוט לו שבכל אופן גם קודם אמירת יהיו לרצון לאחר אמירת הקדושה יצטרך לחזור לראש, אך כאמור בתשובתו השלישית (ח"ה שם) לאחר שהתוודע להאשל אברהם, כתב לחזור בו לענין דיעבד שיש כאן ספק אמירת ברכות שאינם צריכות, ולכן אם הפסיק באמירת קדושה יחזור לרצה.

^י אין לאסור בזה משום המבואר בפמ"ג (סי' צו משב"ז סק"ב) ומשנ"ב (שם סק"ה) שאין ליטול בידו שום דבר בעת התפלה, דכאן שהוא נוטל לצורך תפלה שאני. אך יראה להניח שם דבר כזה שלא יהא טרוד בתפלתו לאחזו שלא יפול משם, דאם הוא טרוד מחמתו אסור להניחו שם, כמבואר בשו"ע (שם סעי' א).

גיליון מס' 583 פרשת תולדות
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

לזכות ולרמות הילדה
אסתר בת רבקה
לרפ"ש בתושח"י

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – עניני כתובה

שם רבינו זצ"ל בכתובה

ספר רבינו זצ"ל שתמיד היה שמו בפיו כל 'חיים', ורק בעליה לתורה הקפיד שיקראוהו בשם המלא, וכשעשו השידוך עם חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל לא ידע חמיו ששם חתנו יוסף כשמו, וכשכתבו הכתובה כתב הרב את שמו המלא 'שמריהו יוסף חיים' ואמר מרן החזון איש שאין כל חשש (מצד צוואת ריה"ח שלא יהיה שמו כשם חמיו), כי נחשב ב' שמות שהרי יש לכל א' עוד שם, ואין א' מהם קרוי רק בשם יוסף, חמיו נקרא יוסף שלום והוא חיים, וגם נוסף לחיים שמו שמריהו יוסף חיים, ואמר שלא היו צרכים כלל להודיע הדבר לחמיו, (עי' ארחות רבינו ח"ה עמוד י"ט ותורת חיים נישואין עמוד ק"ג) והיה מספיק שיכתבו רק שם חיים כמו שנקרא בפיו כל, וכ"כ בקונטרס הזכרונות ממזן החזון איש (ל"ט אות י"א) ובהוראות ממזן החזון איש בסו"ס טעמא דקרא (אות ב'), דחתן וחזנתו ששמותיהן שוין, אם יש ב' שמות ואין נקרא בשם זה שהשני נקרא אין לחוש כלל, וכ' רבינו וכן ראיתי מובא בשם ס' אבני צדק (אהע"ז סי' י"ב).

נוסח כתובת רבינו זצ"ל

כתב רבינו זצ"ל, בנוסח הכתובה שלי הי' כתוב סה"כ כתובתא דא כו' עולים לסך מאתיים זוז ומאתיים זקוקין, צוה להוסיף וחמש מאות ל"י, ורמ"ג כתב, בנוסח הכתובה אמר שלא לכלול הכתובה דאורייתא בסה"כ של הזקוקים או הלירות, ואם בא לכתוב סה"ה כתובתא דא כו', יש לכתוב סה"ה זוזי מאתן ועוד כו' (קונטרס הזכרונות סימן ל"ט אות ל"א, ונשאל רבינו בקו' תשא שמע ח"ח אות ל"ז במה שצוה להוסיף וחמש מאות ל"י מה הטעם בזה, ומה פשר הדבר, והשיב, שיהיו כספים ידועים, ועי' העתק כתובת רבינו בס' ארחות רבינו ח"ה עמוד ע').

משפחת העדים וחתימת שם החתן בכתובה

בכתובת רבינו (שערך רבה של פ"ת הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל בעל הדגל ראובן בנכוחות החזון איש) העדים חתמו שמותם ושם אביהם ושם משפחתם, והחתן והכלה נזכרו רק בשמם ושם אביהם ללא שם המשפחה, ואחר חתימת העדים, נדפס שם עוד שורה בזה"ל: 'גם אנכי החתן מודה על כל הנז'ל ובאתי גם אני בעצמי על החתום יום הנז'ל נאם' וחתם רבינו זצ"ל את שמו המלא: חיים שמריהו יוסף בהרב ר' יעקב ישראל, (נדפס בארחות רבינו ח"ה עמוד ע') וכמ"ל בכתובה שכתב מרן גאון ישראל רבי חיים עוזר בעל האחיזה זצ"ל למרנא בעל הקה"י זצ"ל החתים את מרן הקה"י ז"ל על הכתובה בנוסף לחתימת העדים, ובקו' תא שמע ח"ח סי' כ"ו נשאל רבינו אם יש להקפיד שהחתן יחתום כפי ששם הגר"א כן בכתובה שלו, ומבוא ד"ו בנחלת שבעה ובתשוב"ק, והיום לא נהגו בזה, והשיב רבינו זצ"ל אין שום קפידא בזה (ובכתובת רבינו לא כתבו זה במיוחד רק זה היה השטר שהביא המסדר קידושין), וכן בכתובת בניו לא נהג כן).

הוראות מרבינו ממזן החזון איש ואביו הקה"י בעניני כתובה

לידידנו שיחי, יישר כוחו בעד הספר, ועיינתי בו, אבל לא עד כדי לכתוב הערות, כי איני עומד כעת בענינים אלו. א' החזון איש כתב מאתיים זוז ומאתים זקוקין. ב' אין זכור לי שהקפידו מרן החזון איש והקה"י על עדות במסירת הכתובה אבל יתכן שהעדים שעמדו שם ראו. ג' הקנין והחתימה הי' לפני החופה. (מכתב רבינו לס' כתובה כהלכתה עי' שם שביבי אש סי' כ"ב ואגרות וכתבים דרך אמונה סי' קפ"ח).

ראיית רבינו זצ"ל דחל חיוב כתובה מחיים

במילי דעלמא היה רבינו זצ"ל שוכח ממש תוכ"ד על מה שדובר אף שלפעמים היה זה ענינים הרי גורל של עולם ומלואו, אבל בד"ת יכול היה להפך במוחו שאלה שגשאל לפני שנים ולהביא ראיה ממה שלומד, והייתי כותב לו בסדר לימודינו חקירות מהאחרונים, וכשלמד הש"ס היה מביא ראיה לפעמים אחרי יותר מחצי שנה כגון לענין חקירת החזון איש (אהע"ז סי' נ"ו סקט"ז) אם חיוב כתובה חל מחיים או חל רק לאחר"מ והוא חיוב להתחייב ע"ש, ונגש אלי רבינו זצ"ל אחרי יותר מחצי שנה ואמר שאלת פעם על כתובה אם חל החיוב מחיים למדתי היום בסוטה (כ"ה א') דמתחייב מחיים דנקרא לב"ש שטר העומד להגבות, (ראה ישר עמוד קמ"ז שעי"ב).

זקן שאינו בר דעת ונאבדה כתובה של אשתו

שאלו מרבינו זצ"ל, מעשה באדם זקן שכבר אין דעתו צלולה ור' ואבדה הכתובה שכתב לאשתו ואי אפשר לכתוב כתובה חדשה מפני שאינו בן דעת ונתעוררה שאלה האם מותר לאשתו להתייחד עמו בלא כתובה, וצדד רבינו זצ"ל, דא"צ לכתוב כתובה חדשה, דכיון שכל הטעם שאסור לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתובה הוא משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והרי אדם זה שאינו יכול לכתוב לאשתו כתובה חדשה מפני שאינו בן דעת כל שכן שאינו יכול ליתן לה גט כשאין דעתו צלולה ומכיון שלא שייך טעם הגזירה יש להתיר להם להתייחד בלא כתובה, (מה טובו אהליך יעקב י"ז עמוד של"ב).

ידעת הבעל היכן הכתובה

נשאל רבינו זצ"ל, רבינו אמר לי דהאשה צריכה לעולם לדעת היכן מונחת כתובתה בביתה, אבל גם הבעל שפיר יכול לדעת מקום הכתובה והיכן היא נמצאת, ולכאורה לפי"ז עדיין קלה בעיניו להוציאה שהרי אם יסתכסכו ויחליט הבעל לגרשה יוכל תומ"י לקחת את הכתובה ולהעלימה, והשיב רבינו, אין חשוד בגנבה, (תא שמע ח"ח סי' ל"ו וע"ש סי' ל"ה דבעת שנמצאים החו"כ בחדד יחד אין חשש אם הכתובה אצל הורי החתן או אצלו דהעיקר שכבר ניתן לידה).

כתובה שנאבדה וכתבו אחרת ונמצאה הראשונה

נשאל רבינו זצ"ל בענין כתובה שנאבדה וכתבו כתובה אחרת בנוסח כתובה דאירכסא ונמצאה הראשונה אינה מהן יקיים ואיזה יאבד, והשיב רבינו, לכאורה את הראשונה, (קובץ שערי הוראה ח"ה עמוד ל"ה אות ז' והאריך בזה השו"א הגר"א שטרן שליט"א בספרו כתובה כהלכתה שביבי אש ח"א סי' י"ג אות ב' וח"ב סימן כ' ואילך).

שינו השם אחרי הנישואין

הורה רבינו זצ"ל שחתן או כלה ששינו השם לאחר הנישואין מחמת חולי [או מחמת שרבינו אמר להם לשנות השם] דאין צריך לשנות גם בכתובה שהרי אז כך קראו לו ואין זו טעות, (אלא ד"א של הלכה פ"ב ס"ה). וה"ה בשינו שם אב החתן אחרי החתונה דא"צ לשנות השם בכתובה, (קו' תא שמע ח"ח אות ל"ז).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי משה יעקב אגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

שנים קדמוניות על גדולי הדורות פרק 123

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שנים קדמוניות - לשבועות הבאים בעזה"

הג"ר יואל יהודה בויאר זצ"ל - שלושים לפטירתו (נ' חשון תשפ"ה) | הג"ר אברהם דוד קורלנסקי מראשי ביהכ"נ 'לדרמן'

גיס רבינו הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זצ"ל

נשמה לקבל מוקדרינו הנאמנים מוסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

גרגירי זכרון ונטפי דמע במלאות השבעה לפטירתו של

הג"ר מיכאל אריה שטיגל זצ"ל (י"ב חשון תשפ"ה)

רבינו יושב בימין

ורבי מיכל משמש כיבעל קורא

אבל יחיד עשי לך

מערכת 'דברי שיח' קובעת לעצמה אבל יחיד. מעת הוצאת הגליון הראשון לאור, היה רבי מיכל מעריץ נלהב של הגליון, והיה משתדל לקרוא מידי שבוע ואף להעיר הערות. וכאשר ערכנו את מאמר הזכרון על זקינו הגאון רבי מתתיהו זאב שטיגל זצ"ל (פרשת כי תשא תשפ"ד) היה זה רבי מיכל שעמד לימינו וסייע בהשלמת היריעה, כמו שהזכרנו שם.

המעשה שרבינו התפעל ממנו

רבי מיכל היה עוסק גם בחסד של אמת - והיה מאנשי החברא קדישא, פעם אחת ר' מיכל סיפר לרבינו עובדא, שרבינו כה התפעל ממנה עד שסיפר אותה מעצמו לבני ביתו.

וכך רשם רבי אליהו מן בפנקסו: תמוז תשס"ג. כאשר עלה רבינו מתתיהו שחרית, התיישב על כסא ופתח ואמר:

שמעתי השבוע מעשה נורא מר' מיכאל שטיגל שהוא מחברא קדישא - השבוע הביאו לארץ ישראל ארון קבורה בו היתה נפטרת, וכאשר פתחו את הארון, ראו והנה היה גופה שלם ממש, וביררו מי היא, ומצאו שלפני למעלה מ-90 שנה נסע יהודי מאירופה לארה"ב עם אשתו ושתי בנותיו, בת אחת נישאה ולא היה לה ילדים, ואילו הבת השנייה היתה נערה בת 17, ובאחד הימים נפצעה קשה בתאונת דרכים והיתה 'צמח' ונאלצו להכניס אותה לבית חולים שם היתה בין גויים. וכך שכבה שם 73 שנים (!!) ומתה לפני חמש שנים, כשהיא בגיל 90, והיות שהיתה בין הגויים קבורה הם בבית חיים של גויים.

וכעת נודע לעסקן אחד שיהודיה כשירה קבורה בבית עלמין דגויים, ועשה השתללות והוציא אותה, והביאווה השבוע לארץ ישראל, והנה היא היתה שלימה כמו שהניחוח.

וסיים רבינו: אמרתי לו שהפשט בזה הוא על פי הגמרא במסכת שבת קנב: כל מי שאין בו קנאה אין עצמותיו מרקיבין, וכשבאו אז לארה"ב היה הכל שממה ולא היה לה במי לקנאות, ואחרי זה היא הרי היתה 'צמח' וממילא לא הרקיבה!

האיש שמאחורי היוזמה

אחרי הסתלקותו של רבינו, בדק רבי מיכל ביתר שאת בבנו הגאון רבי שאול שליט"א. בעוד כולם היו עסוקים איש איש באבלו הפרטי דאג רבי מיכל לטובת נשמת רבינו זי"ע, והפציר ברבי שאול להמשיך את מנין 'שחרית' בביתו של רבינו מידי בוקר, וכמו כן לחדש את השיעור היומי בתלמוד ירושלמי מידי יום, כפי שנהג רבינו אחרי פטירת הסטייפלער. ואכן השיעור קם והיה מכוון. כאשר רבי שאול התפלל בפניו מי יבוא לשיעור, הכריז רבי מיכל, אני יבוא כל יום! ואכן הוא עמד בכך, ועד לפני כשמונה חודשים בהם נפל למשכב, היה רבי מיכל מקפיד לבוא לשיעור, היו ימים שהגיע היישר מבית החולים שם קיבל טיפול רפואי, עוד לפני שפנה לביתו הלך לשמוע את השיעור. לא לחינם למחרת פטירתו הודיע רבי שאול למשתתפי השיעור כי 'אחד מבני החבורה שמת' ועלינו להתחזק במעשים טובים, וביקש משניים משומעי השיעור לישא דברים קצרים לזכרו.

גם השיעורים הנאמרים על ידי רבי שאול שליט"א בימי הייארצייט של החזון איש והקהילות יעקב ורבינו זכר צדיקים לברכה - הם פרי יוזמתו של רבי מיכל. ת.נ.צ.ב.ה.

ברוב חסדך אבוא ביתך

משכימי קום הוותיקין של רחוב רשב"ם בשנים האחרונות, זוכרים היטב את המחזה היומיומי. לקראת השעה 4 לפנות בוקר, כאשר עוד כל הייקים נם היטב את שנתו, היתה ה'קלנועית' הקטנה בה ישב ר' מיכאל אריה זצ"ל מחליקה על הכביש בזהירות, חונה בפתח בית הכנסת 'לדרמן' ור' מיכל - כפי שכונה בחיבה, יוצא ממנה באיטיות, ותיכף מתיישב במלוא המרץ לומר בנעימות את כל ספר התהילים מתחילה ועד סופה. אכן, יש עוד כמעט שתי שעות עד לזמן התפילה, אבל הוא כבר בעיצומו של סדר יומו. מה שאף אחד לא ידע, שלעיתים רבות זה היה אחרי לילה נדוד שינה, כאשר היסורים הנוראים לפפו את כל גופו ולא נתנו לו מנוח. אך רבי מיכל היה עקשן. ולא עשה הנחות לעצמו.

גם בהמשך, כאשר החל מרן רבינו זי"ע להתפלל שחרית בביתו. המשיך רבי מיכל ביתר שאת להקפיד להשכים קום, וככל שהימים חלפו התגברו סאת יסוריו. מלבד בעיות רפואיות שונות שסבל מהם בשנים האחרונות, התקשה מאוד בהליכה. כל פסיעה עלתה לו בכאבים איומים, והוא התגבר בכוחות איתנים להסתיר את יסוריו. פעם התבטא שיש שהוא מרגיש כאילו הוא צועד על מחטים דוקרים בכל רגע.

ביראה ובהכנעה. רבי מיכל מייחל למוצא פיו של רבינו

כאשר עלה את מדרגות בית רבינו, היה המאמץ גדול כל כך, שלפעמים היה מתיישב בין המדרגות לנוח ולשאוב כוח לקראת גרם המדרגות הבא. קרה לא אחת, ולא היה מסוגל לדרוך על כך רגלו, והוא ממש זחל את המדרגות על ארבע.

וכשהיו שואלים אותו: ר' מיכל, על מה המאמץ הגדול הזה, הרי הינך פטור במצב הזה מתפילה במנין, או אז היה מחייך חיוב רב ואומר בהטעמה 'ואני ברוב חסדך אבוא ביתך' הן רק לבוא לביתו של השם זה חסד מיוחד, וכי אותר על זכות שכזו?..

מלווה את מורו ורבו הגרא"מ שך בדרכו למסור שיחה בהיכל ישיבת פוניבז'

ירא שמים מרבים

לא לחינם, העיד נאמן בית רבנו הר"ר ישעיהו אפשטיין שליט"א, שכאשר משפחתו שתבדלחטו"א התרחבה ונעשה ביתו צר מהכיל, פנו עסקנים בבקשה אל רבינו שיאות לכתוב מכתב המלצה עבורו כדי שיוכל לקבל אישור הרחבת בניה מבעל הדירה, ושם הוא מגדיר אותו בתואר 'ירא שמים מרבים'.

אכן, לו נאה ולו יאה, תואר זה, שעמל לקנותו בעמל רב כל חייו.

"הנכד של רבי מתתיהו"

רבינו הכיר היטב את רבי מיכל, בעיקר מאז שהחל להתפלל בקביעות בתפילת ותיקין בבית הכנסת 'לדרמן', לפני יותר מעשרים וחמש שנה. ותמיד קיבלו בחיבה, הן מפני שהוא היה נכדו של הגאון רבי מתתיהו שטיגל זצ"ל ראש ישיבת בית יוסף בבני ברק, שם כיהן הסטייפלר כראש הישיבה, והן כי הכיר לו טובה על פעליו הרבים.

במסגרת מצומצמת זו, לא נוכל להקיף את מגוון פעליו של רבי מיכל בחייו הקצרים. גם אין די בטור קצר זה כדי לספר כיצד החל להיות השוחט של רבינו בכל ערב יום כיפור על עופות הכפרות, על כשרונו לערוך גימטריאות מדויקות ועל כך שבכמה ספרי רבינו הוא שימש לו לעזר בכך, ועל היותו בעל קורא קבוע בליל שמחת תורה במנין של רבינו. ובעוד כמה מועדים בשנה.

נציין רק, כי רבי מיכל היה גיבור ואמץ לב באופן יוצא מן הכלל, ואת

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל בתי (רש"י)

688

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • תולדות תשפ"ה

ובשביל זה ניצל אברהם, כדי שיעמוד ממנו יעקב שממנו יעמוד כלל ישראל, אבל אברהם עצמו לא היה צריך את זה.

שלושת האבות שלמות כלל ישראל

והנה אברהם בעצמו כבר היה בדרגה גבוהה מאד, והקב"ה אמר לו כך חותמין ואין חותמין בכולם (פסחים ק"ז, ב), שבתפילת שמונה עשרה חותמים רק מגן אברהם ולא מגן יצחק ויעקב, ואמנם יש גם חתימת מגן דוד, אבל זה רק בברכות ההפסרה, ואילו אברהם זכה יותר מזה, שחותמין בו בשמונה עשרה, בברכת אבות שהכוונה בה מעלכת, וכל זה ממעלת אברהם אבינו, וגם היה לו כבר דין ישראל, אבל עם כל זה עדיין לא הגיע לשלמות של כלל ישראל, וכדי שיהיו מושלמים וראויים לקבלת התורה היו צריכים גם את יצחק ואת יעקב.

והיינו מפני שיצחק קיבל את ההשפעה מאברהם, והוסיף עוד שלמות בעבודת השם העצמית שלו עם התגברות על היצר הרע, שגם לצדיקים יש יצר הרע, ואדרבה יצרם יותר גדול, כמו שאמרו (סוכה נב, א) כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, ובכל התגברות על היצר מקבלים עוד מעלה, ובכך זכה יצחק לדרגה נוספת יותר גדולה, ואחר כך יעקב ירש את המעלות מאברהם ומיצחק והוסיף עליהם גם כן, ובזה הגיע לשלמות הגמורה של כלל ישראל שלא שייך יותר מזה.

ולכן יעקב אבינו הוא בחיר שבאבות (בראשית רבה עו, א), וצורתו חקוקה בכיסא הכבוד (שם פב, ב), וצורתו זה כלל ישראל, כי בו נגמרה השלמות של כלל ישראל אחרי שלושת האבות.

וזהו הטעם שניצל אברהם אבינו מכבשן האש, שלא לצרכו, אלא לצורך כלל ישראל שיעמוד ממנו על ידי יעקב.

לפעמים יש צורך בהצלה בשביל הדור

והנה לפי מה שנתבאר צריך להבין, למה מצינו אצל צדיקים אחרים שנעשו להם ניסים להציל ממותה על קידוש השם, כגון חנניה מישאל ועזריה בכבשן האש, ודניאל בגוב האריות, ולשם מה נעשה להם ניסים שניצלו, הרי בשביל הצדיקים יותר טוב למות על קידוש השם, ולא

הצלת חיי שעה בקידוש השם

להשלמת הדברים, נעתיק כאן ממה שכתב חתן רבינו הגר"א גרבו שליט"א במכתב לספר הזכרון 'עדות ליוסף':

סיפר דודי מרן הגר"ד יעקב אדלשטיין זצ"ל, ששמע מהרב הצדיק רבי זלמן אסטולין זצ"ל, שהיה מוסרת מוקני ליטא שבשעה שלקחו את הגר צדק הגרף פוטוצקי הי"ד, לשרפו על קידוש השם, וסובבכו בעיר וילנא, אמר לו הגר"א שילך בוריות. והסבירו דהגר צדק הסתפק, האם עדיף לילך בוריות משום וריזין מקדימין למוצות, או דמשום חיי שעה צריך להתנהג בהדרגה, ופסק לו הגר"א שילך בוריות, אלא דצריך עיון טעמא דמילתא, דאמאי לא נימא בזה הצלת חיי שעה.

וכיאר מו"ח (שליט"א) עפ"ד המד"ר פרשת תולדות על הפסוק עשרת דברים בני בנים, אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכות יעקב, יע"ש המשל שהביא המדרש, ומסיים הגר"ד לכן כה אמר השם אל בית יעקב אשר פדה את אברהם, יעקב פדה את אברהם. ובפירוש יפה תואר שם הביא מספר העקידה, דבאמת לאברהם השלמות הוא המסירות נפש, ולא היו הצלה בשבילו, ולכן לא ניצלו רבי עקיבא וחבריו, וכל ההצלה היא רק בשביל יעקב להקים את כלל ישראל, ואם כן נמצא העיקר השלמות היא מסירות נפש, ולכן ליכא בזה ענין דחיי שעה להמתין בזה.

אברהם אבינו ניצל רק בזכות יעקב?

*במדרש רבה בתחילת פרשת תולדות מובא על הפסוק ואלה תולדות יצחק בן אברהם. רבי שמואל ברבי יצחק אמר, אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכותו של יעקב. משל לאחד שהיה לו דין לפני השלטון ויצא דינו מלפני השלטון לישרף, וצפה אותו השלטון באסטרולוגיאה שלו שהוא עתיד להוליד בת והיא נישאת למלך, אמר כדאי הוא להניצל בזכות בתו שהוא עתיד להוליד והיא נישאת למלך.

כך אברהם יצא דינו מלפני נמרוד לישרף וצפה הקב"ה שיעקב עתיד לעמוד ממנו, אמר כדאי הוא להניצל בזכות של יעקב, הדא הוא דכתיב (ישעיה כט, כב) לכן כה אמר השם אל בית יעקב אשר פדה את אברהם, יעקב פדה את אברהם, ע"כ.

והיינו שכל הצלת אברהם אבינו מכבשן האש הייתה בזכות יעקב אבינו שעתיד לצאת ממנו, וצריך ביאור, וכי אברהם אבינו לא היו לו זכויות להניצל, ומדוע ניצל רק בזכות יעקב.

הטוב האמיתי למות על קידוש השם

ובפירוש יפה תואר למחר"ש יפה ז"ל על המדרש כתב לבאר בשם ספר העקידה*: "והא דלא ניצל בזכות עצמו, משום שכן הוא משפטי השם אשר המוסרים נפשם על קידוש השם לא יינצלו, כי טוב השלמות הגדול הזה... ולכן אברהם מצד עצמו הדין היה שיישרף כי זה הטוב האמיתי לפניו, ורק בשביל יעקב שיצא ממנו שהוא שלשלת היחס ומיטתו הייתה שלמה, כדי שלא יבטל – לכן ניצל", ע"כ.

והיינו כי באמת למות על קידוש השם זוהי דרגה שאין כמותה, ומקבלים בזה עולם הבא שאין לשער, ובדאי אם אברהם אבינו היה נשרף בכבשן האש לא היה חסר לו ולא היה מפסיד כלום, והיה מקבל עולם הבא לא פחות ממה שהוא נשאר חי.

כל ההצלה בשביל עתיד כלל ישראל

ובשביל אברהם בעצמו היה טוב למות על קידוש השם, אבל הרי העולם צריך את כלל ישראל, וכמו שאמרו (בראשית רבה א, א) בשביל ישראל שנקראו ראשית, שכל תכלית העולם הוא בשביל ישראל, כי כל תכלית הבריאה הוא לכבוד שמים, כמו שאמרו (בסוף פרקי אבות) כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שטאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, וכבוד שמים זה על ידי כלל ישראל, ובלי ישראל אין כבוד שמים, וכדי שיעמוד כלל ישראל היו צריכים את יעקב אבינו, ולכן ניצל אברהם, כדי להוליד את יעקב שממנו יעמוד כלל ישראל, שיהיה מהם כבוד שמים.

והיינו כביכול המלך הקב"ה צריך את הכבוד שמים על ידי כלל ישראל, וזהו המשל שהזכיר המדרש באחד שהוליד בת שראויה להינשא למלך, וכלל ישראל הם כמו אשת מלך, כמו שכתוב בשיר השירים (ה, ב) רעיתי יונתי תמתי, וכן (שם ג, יא) ביום חתונתו וביום שמחת לבו, שהקב"ה עם כלל ישראל הם כמו מלך ומלכה, והקב"ה כביכול צריך את ישראל, שהם תכלית הבריאה, שעל ידם יש כבוד שמים בעולם.

* מתוך שיחה שנאמרה בחודש כסלו תש"ע.

** והוסיף רבינו: ספר העקידה חיברו רבי יצחק ערמאה, שהיה מהגדולים בסוף תקופת הראשונים, והנה בתולדות אהרן על החומש מציין לכל מילה בפסוקים היכן יש על זה במרא, וכיום הוסיפו עליו גם מירושלמי ועוד מדרשים, אבל הוא ציין רק משניות או גמרות, ולפעמים מציין גם מהזוהר, כשיש בזוהר איזה חידוש ופשוט בפסוק, ועוד שני ספרים שמציין הם ספר העקידה וספר העיקרים, מפני שהם היו גדולי הדורות, ובספר העיקרים מאריך בענייני האמונה, ומנהל ויכוח עם הרמב"ם בענין שלוש עשרה עיקרים, והוא בר פלוגתא עם הרמב"ם, והיה כמה דורות אחריו, והתולדות אהרן זכה שנדפס בכל החומשים, והוא בחר לציין לשני ספרים, העיקרים והעקידה, וכך נדפס בכל החומשים.

יחסר להם כלום בעולם הבא, ואצלם לא היה צורך להעמיד מהם כלל ישראל, ומדוע הצילם הקב"ה מן המיתה.

וביאר בזה בספר העקידה שם, כי בכל מקום שנעשה נס, היה טעם וצורך מיוחד, וכגון דניאל חנניה מישאל ועזריה שניצלו ממיתה, הצורך היה בשביל הדור, שיתקדש שם שמים על ידי הנס, וכמו שמבאר בחז"ל (סנהדרין צג, א) שהושפע מזה קידוש השם בכל העולם, וגם נבוכדנצר בעצמו הושפע מזה.

ובגמרא מובא (תענית יח, ב) כשביקש טוריינוס להרוג את לוליוס ופפוס אחיו בלודקיא אמר להם, אם מעצמו של חנניה מישאל ועזריה אתם, יומא אלו קיכם ויציל אתכם מידי כדרך שהציל את חנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנצר, אמרו לו, חנניה מישאל ועזריה צדיקים גמורים היו וראויים היו לעשות להם נס ונבוכדנצר מלך הגון היה וראוי לעשות נס על ידו וכו', היינו שנבוכדנצר היה מלך כשר קצת, שהייתה לו זכות שנעשה על ידו נס כזה שיביא לקידוש השם, וגם הוא בעצמו הושפע והתעורר מזה ונתן צדקה.

ולכן אצל חנניה מישאל ועזריה היו צריכים את הנס, להשפיע קידוש השם על הדור, ולהשפיע גם על נבוכדנצר, כמו שכתוב במכות מצרים וידעתם כי אני השם – וגם וידעו מצרים כי אני השם! ובהצלחתם היה קידוש השם יותר ממיתתם ולכן הצילם הקב"ה מן המיתה.

ואמנם לכתחילה הם לא חשבו שיניצלו, ואדרבה מובא במדרש (שיר השירים רבה ז, א) שיחזקאל הנביא אמר להם שלא יניצלו, ועל דעת כן

הם נכנסו לכבשן האש, כי זהו הטוב האמיתי בשבילם למות על קידוש השם, ורק מפני שהיה צורך בהצלחתם בשביל להשפיע קידוש השם על הדור, נעשה להם הנס שניצלו, אבל היכן שאין סיבה מיוחדת להצלה באמת עדיף למות על קידוש השם.

ומשמע שאצל אברהם לא היה צורך בעצם הנס להשפיע קידוש השם, וניצל רק בשביל שיעמוד ממנו כלל ישראל, וכן רואים שהיה אחיו נשרף בכבשן האש ולא ניצל (נח"ל) פירשו שאמר אם אברהם נוצח אני משלו כמובא ברש"י סוף פרשת נח, ומסתבר שהוא גם כן היה קדוש ויש לו עולם הבא, כיון שמת על קידוש השם, אך לא היה צורך להצילו, כי כבר נולדה ממנו שרה אמנו, ובשביל הדור לא היה צורך בהשפעה נוספת, וכבר היה עדיף לו למות על קידוש השם שזהו הטוב האמיתי. אבל אברהם אבינו עדיין היה צריך להוליד את יעקב, ולכן ניצל בשביל יעקב, וזהו ענין "בית יעקב אשר פדה את אברהם".

ואמנם יש מקומות שהמיתה משפיעה קידוש השם יותר מההצלה, כמו שאמרו חז"ל במיתת נדב ואביהוא (מובא ברש"י פרשת שמיי) כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתירא מתעלה ומתקלט, היינו שהציבור מתעורר ממיתת הצדיק ומקבלים מזה יראת שמים וגם עילוי וקילוס שהם מדרגות גבוהות יותר, ובכל מקום יש חשבונות לפי הענין כיצד ובאיזה אופן ישפיע יותר קידוש השם.

שבת קודש

לאור קריאת מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א להיוזק סדרי הלימוד בשבת קודש, נביא על כך מדברי רבינו זללה"ה.

זה מדובר על דור המדבר, שהיו בחר סיני הרבה זמן אחרי מתן תורה ועסקו שם בתורה והיה להם טוב מאד, אך כשהתחילו לנסוע שמחו ואמרו: אהה, כמה התאמצנו פה, ועכשיו אנו בשמחה שלא צריכים להתאמץ עוד, ונסעו בשמחה, וזו הייתה פורענות (עיין רמב"ן שם), והיינו משום שכן הטבע, אפילו בני דור המדבר מקבלי התורה, שראו קריעת ים סוף, והגיעו למדרגה שראתה שפחה על היס מה שלא ראה יחזקאל (מכילתא בשלח ג), כזו מדרגה של אמונה, ושירת היס, אף על פי כן, כך הטבע והמציאות, וצריכים בזה התגברות נגד הטבע.

וכאמור עתה זה נוגע לנו ליום ששי ושבת, וברוך השם יש רבים שהזמן אכן מנוצל אצלם, אך לא כולם כך, ואצל חלק מהציבור הזמן מתבזבז בימים אלו, והרי זה שני ימים בכל שבוע, שהם כמו שליש שבוע ושלש מהחיים שלא מנוצל, וזה יכול כל החיים להימשך כך, אבל וכי כך צריך להיות? ובפרט עכשיו שזו עת צרה שצריכים זכויות הרבה, בודאי זהו זמן שצריכים להתחזק.

ומי שלומד בזמנים אלו זכותו גדולה מאד, כמו שאמרו חז"ל (בירושלמי סוף ברכות) על הפסוק "עת לעשות להשם הפרו תורתך" אם ראתה את הבריות שנתיאשו ידיהן מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם, והיינו שבזמן שיש ניסיון שרבים מתרפים מלימוד התורה, זהו העת לעשות להשם, ואז הזכויות יותר גדולות למי שמתחזק, מפני שזה נגד הטבע, וזוכה בזה לזכויות עצומות!

וכל חיוזק שאדם מתחזק נותן לו כוחות להמשיך הלאה, כי על ידי החיוזק כבר אין זה ניסיון אצלו, ורק בתחילה זה ניסיון אבל אחר כך זה כבר לא ניסיון, כי ההרגל נעשה לו לטבע.

וכן אמרו חז"ל (אבות ה, ג) על אברהם אבינו, שהקב"ה ניסהו בעשרה ניסיונות, כמו שכתוב (בראשית כב, א) והאלוקים ניסה את אברהם, ולכאורה וכי בלי ניסיון לא ידע הקב"ה את דרגתו, ולשם מה הוצרך לנסותו? וביאר הרמב"ן כי אמנם כן כבר היה בכוחו של אברהם לעמוד בניסיון, אך זה היה רק 'בכוח' ולא 'בפועל', ועל ידי העמידה בניסיון 'בפועל' קיבל דרגה אחרת והוסיף עוד מדרגה.

וכך בכל דבר שצריך איזה מאמץ, שיש משהו קושי ומתאמצים, על ידי זה מקבלים מדרגה! ומכוח הקשיים האדם עולה ועולה, ואילו בלי קשיים אינו מתקדם, ולכן צריך את הקשיים, וזו דרך העלייה.

(מתוך שיחה בישיבת ארחות תורה, סיון תשפ"א)

הנה ביום ששי ושבת אצל חלק גדול מהציבור הזמן מתבזבז, כי אין סדרים קבועים כמו כל השבוע, וביום ששי יש בישיבה סדר לימוד עד תפילת מנחה, אבל גם אחר כך עוד היום גדול ויש זמן עד כניסת שבת שאין סדר קבוע, וכן בליל שבת ומוצאי שבת, בפרט בזמן חורף שהלילות ארוכים, ויש שמורים היתר לעצמם בזמנים אלו.

ובדרך כלל זה מפני שרואים אחרים שמזלזלים, ומושפעים מהם. אבל נתבונן, הלא אם היה איזה חשש של היזק משהו בבריאות הגוף, וכי היה סומך בזה על אחרים שמזלזלים בבריאותם, ודאי שהיה נזהר ולא היה מתחשב באחרים במקום שיש סכנה לבריאותו, וכאן מדובר בשאלה של חיי עולם, חיי נפש, וכי בזה אין צורך לפחד ולחשוש? ודאי שאין מקום לסמוך על מה שאחרים מזלזלים.

בואו חשבון, בששי ושבת יש עשרים וארבע שעות בכל יום, וכבר סיפרתי המעשה בחיידר אחד, שהיה שם מלמד בעל השפעה, שידע לתת לתלמידים גישמאק בלימוד, עד כדי כך שהיו לומדים בששי ושבת שמונה עשרה שעות, תשע שעות בכל יום. ואם נעשה חשבון זה לא קשה, כי יש עשרים וארבע שעות ביום, ואם נפחית מזה אפילו תשע שעות לשינה, ועוד כמה שעות לתפילות ולסעודות שבת, עדיין נשארו הרבה שעות שאפשר ללמוד בלי קושי, רק צריך שהלימוד יהיה מעניין, וזהו כשלומדים בצורה המתאימה לכל אחד לפי טבעו.

(מתוך שיחה בישיבת פוניבז', סיון תשע"ז)

יש זמנים שצריכים חיוזק, כגון יום ששי ושבת, שבכל השבוע יש סדרים קבועים עם מסגרת קבועה, ובששי ושבת יש רפיון, ואמנם לא כולם כך, אבל יש כאלה שיש אצלם רפיון, בששי אחרי הצהריים ולפני הצהריים, ובלי שבת ויום השבת, שיש סעודת שבת ועונג שבת, וגם במוצאי שבת, זה הרבה שעות שהזמן מתבזבז.

ומה החיתר? אין לכך שום היתר, אבל כך הטבע, שאדם רוצה מנוחה, ואינו רוצה להתאמץ, ומצינו כן כבר בדור המדבר, שנאמר בהם (במדבר י, לג) ויסעו מהר השם, ואמרו חז"ל (שבת קטז, א, ובילקוט בהעלותך) שהייתה שם פורענות, שנסעו מהר סיני בשמחה "כתיווק הבורח מבית הספר", והיינו כמו תינוק הלומד בבית הספר, שכל זמן שהוא נמצא בבית הספר יש לו רבי והוא לומד, והלימוד מעניין וטוב לו מאד, אך כשנגמר הזמן והוא הולך לביתו, הוא רץ בשמחה רבה, כי כך טבע האדם ששמח להיות בלי שעבוד.

מוקדש בברכה לידידינו החתן המופלג חיים הלוי סאלאווייצ'יק שיחי' מתלמידי מרן רבינו זללה"ה, לרגל שמחת וישוביו בשעט"מ
"בוא עולם בקיץ השלם זה הבנין, בנין של שמחה, והיה הבית בחיבתו על אדני הקודש, זרע קודש מחצבתו, בית גדול בישראל, בית מלא ברכת השם, עם רוב נחת ושמחה לאורך ימים ושנים מודשני עונג" (ממכתב ברכת רבינו לאירוסים תלמיד)

לעילוי נשמת הגאון רבי יצחק בן הגר"ר חיים ברנשטיין זצ"ל ולב"ע כ"ט חשון תשע"ה - תנצב"ה

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

פשר הבר | בעניני הפרשה

מתי צד דקב"ה את קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם

כ"ה י"ט ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק
יברש"י לפי שהיו ליציני הדור אומרים מאבינו לא נתעברה כרה וכו',
מה עשה הקב"ה צד קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו
הכל אברהם הוליד את יצחק.

רבינו שליט"א הביא מספר אגדות הנכונים [לרב אביעד שר שלום
ברזילי מחכמי איטליה בדורו של הרמב"ם] דבר מענין בביאור דברי
חז"ל במדרש, שהביא מדרש שהכסות הגיע ליצחק בדרך לעקידה
אמר לו שהגבדי רקמה שאברהם הביי לו יהיו ליכמעאל, וצ"כ מה
הכסות הגדול בכר שהגבדי רקמה שהכסו לו יהיו ליכמעאל, ומכאן
שם בשם חכם אחר שהכסות הוא שהשני אמר ליצחק שאתם תסכים
להעקד תהיה ראייה שאינך בן אברהם, ולכן אברהם הורה אותך כיון
שנודע לו שאינך בנו וכמו שאמרו ליציני הדור שמאבינו לא נתעברה
שרה, וזה היה הכסות ליצחק שהכסות אמר לו שיהיה ביוז לאמו כרה
אם יסכים להעקד.

יבאנו מדברי חז"ל ברש"י כאן הרי צד הקב"ה קלסתר פניו של יצחק
דומה לאברהם, וא"כ לא היה מקום ללעג.

אך רבינו שליט"א אמר שלא ברור מתי צד הקב"ה את קלסתר פניו
של אברהם דומה ליצחק, ויתכן שהיה רק בגזנותו, ומכילא בשעת
העקידה עדיין היה שייך ביוז לשרה.

תאומים שאחד מהם יהודי ואחד גוי

כ"ה כ"ד וימלא ימיה ללדת ותנה תאומים בבטנה

רבינו שליט"א שאל היכן מוכתח לה תאומים שהראשון יהודי
והשני גוי.

אמר לבאר לפי מוש"כ הגרע"א בתשו' [ס' צ"ה] שנועברת
שנתגיירה אם עובר לאו ירי אמו, יכולה להתנות שהגידות לא תועיל
לעובר, וא"כ מועברת בתאומים שהתנתה שלאחד תחול הגידות
לאחד לא, נמצא שאחד מהם יהודי והשני גוי.

אמנם אם ירצו למול אותו לשם גירות יצטרכו למול אותו כיום
הכניני, כיון שלדתי שמונמא מדה חיבת במילה בשכנינו, ואפי'
אם יולדת גוי צריך למולו בשכנינו, אמנם כיון שהיא מילת גירות לא
תדחה שבת.

בדרך דעשו בהפרשת מעשר מן המלח

ב"ה כ"ז ויהי עשו איש ידע ציד וגו'

רש"י פירש, ידע ציד - לצוד ולכנות את אביו בש"י, ושואלו אבא
היאך מועדין את המלח ואת התב"י, כסבור אביו שהוא מחדקד
במצות והוא מהדורש.

ומהו טובא בזה, שמלשון המדרש נראה דלא תמה אי מועדין
מלח או לא, אלא האין מועדין מלח, והוא דבר זר מופני מה לא
נעשרנו ששאר התבואות, ומה מיוחד במלח שלא נזכר לעשרו, וצ"ע.
צריך לחקוק מהמכור בדבריו אי צריך לעכר מלח או לא, ויסוד הנדון
אי מלח חשוב גדולי הארץ או לא, אי לא בריא מופני מה נקטו בלשון
האין מועדין, וצ"ע, והערה זו תבוא ג"כ על תבן, שצ"ל שבתן
מחנות שהיו מאלף בהכנה אינם מועדין אותו, ולזה עשוי תבוא אי
כן הדין או לא, וצ"ע.

מור"ד הגר"ל שליט"א, צידד לפרש בענין המלח, שבאגדת גם אילו
מלח חשוב גדולי הארץ כהחשבת עשיו, מכל"כ איכא בזה עוד סברא
להפקיע מידי מעשר, דבפסוקות הסוגיא ב"ב כ' א' נראה שכוונתו אלו

מקב"ט, שאינו חשוב אוכל לעצמו אלא לתבל בו אוכל אחר, ובה
פקע גם משם אוכל דיי' מעשר, דתלוי בשם אוכל לטו"א, כמבואר
בעוקצ"י פ"ג ובה"א.

ובזה יש לחדש שכל דרך המלח לעשרו הוא אחר שנתערב עם
האוכל, דבזה נעשה אוכל, ונתחייב במעשר, ובה הוקדש לעשיו
האין מועדין המלח, כאחד עם האוכל או לבדו, ונפק"מ בנקום
שהאוכל אינו בר חיוב מעשר, וכו'. מה המלח חשוב אוכל בהיותו יחד
עם האוכל, וע"כ יש להטוב טחוב מעשר כבו יחד עם האוכל ולא
למלח לבד, והקב"ה חיד בפסוקי דאורייתא, אך אינו מיישב בזה נדון
השני בדין התבן, וצ"ע. (חצר הכהנים)

הרבנות בקיום אברהם אבינו עירובי תבשילין

כ"ו ה' עקב אשר שמע אברהם בקול וישמור משמרותי מצותי חוקתי ותורתי

ובינא כ"ה ב' קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שזאמר
תורתי אחת בכתב ואחת בע"פ.

אנחנו קמיה רבינו שהגב"א שם כזאמר מה הרבנות בעירוב תבשילין.
וכתב הגב"א דכיון שעירוב תבשילין אליבא דרבה מותר כדאמר
במחמת הואיל, לאברהם אבינו לא היה הואיל כיון שלא היו אורחים
שהיו ראויים לבשל להם, שהרי אסור לבשל לעכו"ם.

וכתב הגב"א שיש הואיל לשעבר דהיינו היות ולשעבר הי' יכול
לעשות כן אף שעכשיו אינו יכול היה הואיל, ומכאן שם את הגב"א של
הואיל וחיי לכסוי דם ציפור אף שעכשיו אין דם ציפור.

ורבינו שליט"א אמר שהוא הידוע גדול וצ"כ מוסמעות הדברים מה
ענינו של הואיל לשעבר.

ובעיקר הדבר כאלו האם אברהם אבינו לא יכל לעשות כזאמר
כיו"ט עבוד הפש אשר עשו בחר. ואמר רבינו דיתכן לדון שהפש
אשר עשו בחר לא מול, והראה בזה למוש"כ התוס' שבת קל"ה ב'
והמור"ט"א שם לגבי מילה קודם מית תורה.

ואמר אם הם לא מלו היה אסור לעשות לעורכם מלאכה, ואין לומר
לומר שלאברהם אבינו היה מותר לעשות להם מלאכה כיון שהיו
כמוהו, כיון שאברהם אבינו קיים את כל התורה כדיניה.

הרבנות בקיים אברהם אבינו עירובי תחומין

רבינו שליט"א הזכיר את הגיוסא שהאריי בה תולדות אדם
(תולדות הגר' זלמלה מוואלז'י) וכן הגיה בתשו' הרמב"א [א' צ"ד]
אפילו עירובי תחומין, והרבנות בזה שאע"פ שלגוי אין שבתות של
תחומין ואברהם אבינו היה דינו כבן נח ולא שייך לגביו אסור תחומין
אפי' הכי קיים את כל התורה קודם שנצטוו.

רמז הבאר השלישית

שמעתי מהגאון הגדול הרב ר' דוב לנדו שליט"א על מה שמצינו
בפרשת תולדות ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים
חיים וידינו גרי עד עם רעי יצחק וגו' ויחפרו באר אחרת ויירבו גם
עליה וגו'. ועתק מוש"כ ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה וגו' בראשית
כ"ו י"ט כ"ב. והרמב"ם כתב שם שהבאות הם רכזו נח' בתי המקדש
ועיי' בכל יקר שהרחיב לבאר כ"ז. וביאר שם שב' בתי המקדש
הרגו מוטום מוחלוקת ושגאת הם וע"ז רונה מה שכתוב שרבו על
ב' הבאות והבאר השלישית רוחות לבית המקדש שליט"א כיון שלא
רבו עליה, וכי בית המקדש השלישי לא יחרס. והגאון הנ"ל אמר שהיה
בבאר השלישית מקדש מוסמל ורוחה על בית השלישי לא כתוב כפי
שכתוב בבארות הקדומים ויחפרו אלא כתוב ויחפר וזה רומז שהבית
השלישי יבנה ע"י הקב"ה בעצמו. (נתיבות יצחק)

מענה הבר

מכתב רבינו: לשאיר ומסבדי אדם ביקר מאד נעלה
הרב ר' יוסי הלוי ליון שליט"א שוכט"ס שיטחתי
לדאות את חיבורי הנכבד ששלחת לי קובץ ד"ת
דברים ערבים ומענינים לבבות לשומעיהם ורואיהם
על סדר פרישיות החרה סה לחי. והנני בזה למלא
מבוקשך לעזר ד"ת לחיבורך במסכה נאמנה להצלחה
ותחת מכא"ל משוך בריאות ושלוח לאר"יט שאורך
ח"ש חיב לנד.

על הכתוב בקובץ בס"פ תולדות ויאך לקחה לאה
את הנגרים של עשיו הר"י מל יש לדון מה דהנה
בשורץ הול"ס של שפ"ח איתא דאסור לאבד נסמן של
מסור אל"פ שמותי לאבד נסמן שורץ שמותי ראוי
לירשיו ולכל כל זה לענין אבוד ומל אבל להשתמש
בלא רשות [דין שמות שלא מדעת שהוא כמל]
באופן שאין השימוש תלכלך התוצין יהא שרי דאוי
לירשיו ואם נאסר דמוסר כססור בזה א"כ שרי נמי
במסות שאלה שלא מדעת וכיון שעשיו טיפ בעיקר
ועצ"ז ה' ועל קידושין י"ח א' עשיו ישראל מוסר ה'י
א"כ ה'י מוסר להשתמש בגבדיו שלא מדעתו ושלא
ברשותו.

הדברים אינם פשוטים ומכמה בחינות וסב"ד
ולא באתי אלא לפלפל ולסלסל בגילי דאורייתא
וכמבוקשך.

עשיו טיפ בעיקר ב"ב ט"ז ב'

על"ז - רש"י בפה"ת

בס"ד, אור ליום ט"ז אלול תשנ"ו

למסבדי ומיחזקי הדגל סודי יחשע מלרין שליט"א
ר"מ ומשפיע תורה ומוסר מישלך בוכרון יעקב.
שוכט"ס.

יקרה מר בעניני איסור גיטת דתת חיצוני וערבו
לי הערתיו ועיוני בהחמס, וישר חילו לאורייתא.
ומה שדן מעכ"ת שליט"א שם על ציוני רבקה לעקב,
מה הכל היה בנבואה, ועל הרעם כ"ז י"ג [ונם היה
הכל מניע לעקב. ויש לדון כענין זאת נם במה דיסייתי
במסתבו ממילה י"ג ב'] ומה שנסתבב הגניו בדרך
זו יענין דרשות הר"ן דרוש חמישי [ועל"ש בדרוש
השני].

ואעתיק בזה מחרשום אצלי, וכאשר יעדיתי למר.
שרע ח"מ"ס של רמ"ח ס"ה, אסור לחיטה בני אדם
במ"מ וס' מבואר [מלשון 'בני אדם'] דהאי מילתא
דדימאות קאי נמי אעכ"ם [יענין ברמב"ם]. ויל"ע
לקמן של שפ"ח ב' ברי"א דשרי להענינו [ועל"ש
סל"ע ובחז"א]. ועל לעיל ר"ס רכ"ז אסור להותת
תבון, ובמחז"ס של עיל"ב סל"ד, וול, מסתמא רוב
הנאות קר הן שאומר לו שכן שיווי או כך השעה,
יעל"ש, [ויל"ד בדבריו ואכ"מ].

ולכא' כר"ל אסור גם מיו וכמו מוס שכתב כאןוס'י
[וכל' בשורץ ברמב"ם הדברים, כיון אם יש בו מוס
במקו צריך להדיעו ללוקח אף אם הוא עכ"ם,
ועל]. ושור' ב"ח כאן, ולכא' צ"ע, ולדבריו יש לדון
בת"ל.

ולכאורה נראה בת"ל [ומעין בדיקה לפי הפרטים
המפורטים בסוגיא דב"ק ופוסקים] דיש לחלק בין
מטעה [בדבר או במעשה, ואף במעשה המהפירש
לחד צד] לבין גורם שוהה יעקף את עצמו. והיך.
ע"כ מודיעים. עוד רשום שם דשוב הראוני רש"ש
בכורות י"ג ב'.

1. ולא בריא מל' לחל' דרש זה, אי קבלה קבלו כן, או דיש לה מקור מדרשת המקראות לחדש כן. וצ"ע. וכן צ"ב מל' לחל' להעמיד צדקות של עשו על
מעשר ולא על שאר איסורי אכילה, או איסורים אחרים.
ומצאתי בספר ווי העמודים לכן השל"ה שכתב בזה, "הקטן כמה מפרשים (מחזק, גור אר"ה ועוד), מה ראה עשו לרמות במצוה זו יותר משאר תרי"ג מצות.
ומצאתי בספר צדה לדרך (על פירוש רש"י) תיזון על זה. לפי שיצחק אבינו קיים מעשר, כדפירש רש"י על יצחק יצחק... טאה שפירש (שם כו. יב). אומד
זה למעשרות היה (בר"ד פס"ד ס"ו). [וכן ברמב"ם מלכים ב' א'] וכשם שריטה לאביו. אבא נשא אישה לארבעים שנה אף הוא נשא כו' (בראשית רבה פס"ה
ס"א). הוא הדין ריטה אותו במצוה זו.
2. ובנדון המלח אי מקב"ט. בר"ש עוקצ"ג ה', נראה דס"ל שמלח מקב"ט, ואילו הר"ד בתוספתו נה"ג ב', הוכיח מסוגיא דב"ב כ' שאין מלח מקב"ט, וכן
במל"מ פ"א מט"א ה"י. ובאופן האול"פ מהמסור מנחם ה"ה נקט שהרמב"ם ס"ל דמלח מקב"ט. ובסוף הספר הוכח הערה הגרש"א דצ"ל. שבבסוגיא ב"ב נראה
שאין מלח מקב"ט, ויסוד הנדון בדניי תבלין. מיהו התבלין המקב"ט ומיהו שאינו מקב"ט. ומיהו לשם אוכל לענין מעשר.

הפר זכרון | הגאון השלם רבי אריה אברהםס זצ"ל ראש כולל בית אברהם נלב"ע כ"ג חשוון תש"פ

דברי רבינו במסע ההגליה

הגמרא במגילה אומרת, אר"א אר"ח צדיק אבד לדורו אבד, כמשל לאדם שאבדה לו מרגלית, כל מקום שהיא מרגלית שמה, לא אבדה אלא לבעלה, ואומר מהר"י אורב"י בספר דרכי שלום, שהכוונה לומר שהצדיק אחר מותו נפשו נצחית, וקיימת, וחשובה לפני דמיון כמרגלית, אבל אבד מדורו, שהיו נהנין ממנו, כמו שאבדה המרגלית מבעלה.

קשה מאוד, מאוד מאוד, לשאת דברי הספר, על ידי יקר, אהב ונערץ, אשר כל מכירו וידעו היו אומר, כזה דבר וקדוש, האדם השלם, שלם בכל בחינותיו, הגאון האמיתי והצדיק האמיתי, צדיק יסוד עולם, מודת ר' אריה אברהםס זכרנו לברכה לחיי העוה"ב.

שלם הי' מורנו, שלם הי', בגדל עמלו בלימוד התורה, בעומק עיונו, וגודל השגתו, להפליא לבבות, בביקוש אמיתה של תורה, שלם הי' בעליות יראתו הגדולה, שלם הי' בטוהר לבבו בצדקת מעשיו ותהליכותיו הנפלאות בין בן אדם למקום בין בן אדם לחבירו, זך וטהור, וכולו אמת. אמת לאמיתתה, בכל אשר פנה ועשה האירה אור האמת, האירה ממנו, והאירה את כל אשר מסביבו.

ונקונן כולנו, נקונן בקינה ודמעה, אי נא לנו כי אבדנוהו, אבדנו המרגלית הנפלאה שהיתה בינינו, המרגלית הנפלאה בזהרת טהרתה, כולנו אבדנוהו, אבדה משפחתו, את ראשו ונורה, זוהר והדרה, אבדו שומעי לקחו ושואבי מימיו זה עשרות ימות בשנים את מורם ורדם, אבדו כל ממדיו, ידידיו ויריעיו, אבדנו כולנו, אבד כל עם ישראל את המאור הגדול שהי' בניהם.

האדם השלם

מספר הגרש"ש זקס שליט"א: לפני בערך ארבעים ושלוש שנה כימים שלמדתי עם הגר"א דיכרתי איתו באיזה נושא ואמר לי רבינו הגר"ל "רבי אריה הוא האדם השלם", אני נבהלתי לשמוע מילים כאלו.

אז רבי דוב רסביר לי ואמר, אני אגיד לך מה פירוש האדם השלם שכל מצוה וכל דבר שהוא עושה הוא משתדל לעשותה בשלימות עד הסוף כל דבר ודבר כל פעולה הוא עושה בשלימות עד הסוף זה נקרא האדם השלם וזה הוא האדם השלם זה אמר על רבי אריה לפני ארבעים ושלוש שנים.

לא לדרוך על הענוה שלו

רבינו הגר"ל לפני שנים מחה באחד מחשובי הכולל בית אברהם שצריך להזהר שלא לדרוך על הענוה של ר' אריה.

מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל נלב"ע ב' בסלו תשכ"ג

אני רוצה לספר. מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל היה פעם אורח פה בשיבה של ראש הישיבה הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל. הוא אמר שיעור אש להבה. אח"כ בסעודת שבת ישבו איתו ביחד, וכשהיה משהו בקצה השלחן שאמר משהו מיד הוא רוצה לשמוע מה אומר. היה שולמן ארוך, ור' אהרן שאל "וואס זאגטו", הוא התעניין. זה היה מפליא לראות כאלו שני הפכים, אבל זה לא שני הפכים, אלא אחד השלים את השני. זה לא עד מפי עד, אני ע"ב בעצמי.

ר' אהרן קוטלר א"א להתדמות אליו וגם הנוסח שהוא דיבר א"א היום לדבר כך, הוא דיבר בחריפות עצומה, אבל כשהוא אמר את המילים החריפות היתה הרגשה טובה, היום זה לא שייך. צריך שתהיה אהבת תורה של ר' אהרן קוטלר בשביל זה.

כגמרא ובראשונים יש הרבה ויכוחים וביטויים מאד חריפים, גם בראשונים, הרשב"א והרא"ה, במשמרת הבית, הוא כותב חריף מאד. היו ויכוחים גדולים בין הבית יוסף ורמב"ט. מצד שני המב"ט שלח את הבן שלו ללמוד אצל הבית יוסף, וכך כותב הבן של המב"ט, (לא המהרי"ט, אלא בן אחר): "אבי אבי, מורי מורי, זכרתי אהבתו וגם שנאתו". הם אהבו אהבת נפש אחד את רשני, ועם כל זה היה שנאתו.

גם לרבי עקיבא איגר בתשובה יש מילים חריפות. לאחד מהגדולים: "המודה צריך לחזור מהוראתו בריב". גם הנוהג ביהודה כיתב מילים חריפות בתשובותיו. אבל היום לא לעשות כך.

אמנם היום אי אפשר לדבר כך, אבל להתעקש על סברא - כן צריך, וגם צריך לדעת להודות על האמת.

שח רבינו: הסבא מסלבודקא אמר על הגר"א אהרן קוטלר זצ"ל, בשבילו כדאי כל הישיבה, יחזו"א אמר עליו, שהוא האדם הגדול היחיד שיצא מהישיבות, ושמעתי מהגר"ר שלמה שמשון קרלין זצ"ל שראד את החזו"א, הולך בביתו הלך וחזור, ימידי פעם מסתכל בספר שלפניו, שבו היה שטיקל תורה של הגר"א אהרן קוטלר, ושאל את החזו"א האם מסתכל ברשב"א, וענה החזו"א, הוא אומר טוב, הגר"א קוטלר זצ"ל אמר שיעור כאן בשיבת סלבודקא, והיה אש לורטט, אח"כ כשרתארא אצל הרה"י הגר"ר מרדכי שולמן זצ"ל, ישבנו עימו, וכל מי שאמר משהו, שמע בשקט כל אחד מה שאמר, המידות שלו היו מצוינות, אבל התורה בערה בו, ובשיעור שלו מי שהתערב היה בסכנה גדולה, וזה הבעיר את האנשים באש התורה, שמעתי מתלמיד של הגר"א קוטלר זצ"ל, שרבי אהרן היה משתתף בשיבה בסעידת השבת עם הבחורים, ודיבר איתם בלימוד בסעודה, ופעם אחת אחד הבחורים אמר סברא לא טיבר, נתן רבי אהרן דפיקה על השולחן, וכמה בקבוקים עפו, הגר"א אהרן קוטלר זצ"ל, אמר פעם שיעור בשיבת פונב"ז, (זה היר לפני שבאתי לישיבה), ואמר אחרי השיעור, שיש אחד שהבין אותו, וזה היה הגר"ג אדלשטיין, ששאל בשיעור והתערב טוב, הוא ידע לשאול טוב.

בדורות קודמים דיברו בלימוד בחריפות יותר ממר שהיום, פעם היו מדברים ממש בצעקות גדולות, היום אם ידברו בצעקות, יביאו אמבולנסים... פעם בא אדם גדול מאד אל מרן החזון איש זצ"ל בויילנא. ודיה צעקות גדולות בלימוד, ולא עם כל אחד הוא צעק. היה שם משהו שנבהל. האחות של החזון איש אמרה לו, הם יישארו ידידים טובים. מי זה היה? מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל. החזון איש העריך אותו באופן לא רגיל. הוא אמר מילים נפלאות. מפורסם מה שדיברו הרמ"ם לפני שני דורות בחריפות גדולה מאד.

מרן הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל הדעת סופר - נלב"ע ב' בסלו תש"ך

אחר הילוכי רחובות במעלה גבעת ויקח עד ששאלתי לאדם אחד מי רואה האדם הגדול הזה ואמר לי שזה רב מפעלשבורג הדעת סופר ותוארו ומראהו הור פניו הטיל עלי רושם כביר שהנני זוכרו במוחש עד היום ע"כ. (הרה"ג ר' זעליג משה גאלדברענער, אוצרות הסופר ח"ל עמ' י"ט).

שח רבינו שליט"א בחודש אב תשע"ט בניחוס אבליס אצל תלמידו רגאון רבי אברהם מאיר בלויא זצ"ל: וכה אמר לפני עשרות בשנים בהיותי אבן צעיר הלכתי בשב"ק ברחוב ורבי עקיבא בבני ברק וראיתי איש בא בימים הדור צורה ונשתיממתי מאוד למראה זי הדית פניו כי היר נראה בעליל על פניו נדלותו אך לא ידעתי מי הוא זר ומרוב התפעלות צעדי

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת תולדות תשפ"ה (35)

ויתן לך האלקים

לפיכך הרבה להם תורה ומצוות ונתן להם מדת הבחירה כדי שלא יאכלו נהמא דכיסופא וכ"ז מטובו ויושרו של בעל הרחמים, והנה הרשעים הבינונים מנהיגים הקב"ה במידת הרחמים כיון שאינם יכולים להתקיים במדת הדין, אבל הצדיקים והחסידים שיכולים להתקיים במדה"ד א"כ מרחמי הקב"ה לנהוג עמם במדת הדין כדי שירוחו הכל משורת הדין ולא יהי' להם כיסופא כלל ולכן מדקדק הכל עד חוט השערה ממש. יתנה ודאי לא טעה יצחק להתשיב עשו לצדיק, כהמבואר ברש"י פס' ג' שהזהירו שלא יאכילנו נבילה ולא מן הגזל, ובפס' כ"א גשה נא ואמושך בני פרש"י אמר יצחק בלבד אין דרך עשו להיות ש"ש שגור בפיו, אלא דמ"ט ציד בפיו ולא החזיקו לרשע גמור ולכן הסכים לברכו, אבל זה ודאי שידע יצחק שא"א לברך את עשו אלא במידת הרחמים, וידעה רבקה דבר זה ולכן אמרה ליעקב לפני ה', כיון שרצתה שיעקב הוא זה שיקבל הברכות במדת הרחמים וזה הפירוש לפני ה', אמנם כשנכנס יעקב ולא הכירו יצחק ורעה שש"ש שגור בפיו וירת רית בגדיו כריח שדה אשר ברכו ה', נתעורר יצחק לברכו במדת הדין שזהו הטוב האמיתי למי שיכול לעמוד בזה, ולכן אמר ויתן לך האלקים ממל השמים, והיינו בשם אלקים שהוא מדת הדין, ולכן יש בברכות אלו והי' כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך, כי הברכות במדת הדין ניתנו ורק כשיעקב מושתר זאת בדין.

וַיִּבְרַךְ אֶמְרָה אֶל יַעֲקֹב בְּנֵה לְאֹמֶר הִנֵּה שִׁמְעֵתִי אֶת אֲבִיךָ מִדְּבַר אֵל עֲשֵׂה אֲחִיךָ לְאֹמֶר. הַבִּיָּאָה לִי צִיד וְעֲשֵׂה לִי מִטְעָמִים וְאֶכְלָה וְאֶבְרַכְכָּה לְפָנַי ה' לְפָנַי מוֹתִי (כ"ז, 1 - 3)

באמת יצחק לא אמר לפני ה' ורק רבקה הוסיפה כן, ונראה עפ"י ד' התו"ח ב"ק נ' א' לבאר הגמ' שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, לפי שהקב"ה דן את הצדיקים במדת הדין בלבד כיון שיכולין לעמוד בדין יכו' אבל כשדן את הרשעים מושתף ומקדים מדת הרחמים למדת הדין, והוסיף לפרש עפ"י הא דאיתא במדרש הביאו רש"י ו"ל ריש פ' בראשית ברא אלהים ולא נאמר ברא ה', שבתחילה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, ולכאורה קשה מאי קמ"ל קרא מה שעלה במחשבתו יתברך, וצ"ל כדפי' דמתשבתו יתברך קיימת וכשהוא דן את הצדיקים במדת הדין בלבד הוא דן אותן כמו שעלה במחשבה לפניו לפי שהן יכולין להתקיים עפ"י שורת הדין, אלא שבתחילה עלה במחשבה לפניו לדון את כל העולם בכלל עפ"י שורת הדין, כיון שראה שאין העולם כולו מתקיים שיתף רחמים לדין מיהו הצדיקים כיון שיכולין להתקיים כדקאי קאי עי"ש.

יפשטות הדברים שהקב"ה רוצה בטובת בריותיו והוא מקור הרחמים, וכל בריאת העולם כדי להטיב עם בריותיו, ורצה הקב"ה ליזכות את ישראל

קול יעקב וידי עשו

נראה להוסיף בזה, שהרי כשאמר יצחק 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו', דברים אלו נאמרו ביחס ליעקב שלבש את עורות גדיי העזים על ידיו, ועליו אמר יצחק שקולו הוא קול יעקב וידיו הם ידי עשיו, כלומר שבאמת גם הקול וגם הידיים היו של יעקב, ורק כלפי תוך היה נראה כאילו ידיו הן ידי עשיו. וכך י"ל גם על דרשת תו"ל, שבאמת הן הקול והן הידיים הכל יגיע מכחו של יעקב, כי יעקב במעשיו הוא זה שיקבע אם ידי עשיו תהיינה שולטות, רק שמבחינה היצונית נראה הדבר כאילו עשיו הוא זה שמפריע ליעקב.

לכאורה יש לתמוה על דברי יצחק לעשיו 'וזהו כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך' ופרש"י כלומר כשיעברו ישראל את התורה, ויהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל, ופרקת עלו וגו'. ולכאורה אינו מובן מה פתחון הפה שיהי' לעשיו, דהא לא התנה יצחק את הברכות בכך שישאל ישראל ישמרו את התורה, ולד' המעלות התורה י"ל שהרי יצחק אמר תנאי לפני שהחל לברך את יעקב - 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו', רק בתנאי זה חל ה' ויברכהו וגו'. רק אם יהי' הקול קול יעקב אזי ימסרו לו גם ידי עשיו, אך אם לא יהי' הקול קול יעקב יחזרו ידי עשיו לעשיו, לכן אמר יצחק לעשיו 'וזהו כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך'.

הקול קול יעקב והידיים ידי עשו (כ"ז, ב"ב)

בילקוט (רמז קטו) בזמן שהקול קול יעקב אזי אין ידי עשיו שולטות בזמן שאין הקול קול יעקב - די עשיו שולטות ע"כ, והוא היפך משמעות הפס', שהרי פשטות הכתוב משמע שבאותו זמן שהקול קול יעקב יהיו הידיים ידי עשיו, ולפי דברי חז"ל אלו שני מצבים סותרים שאינם יכולים להיות ביחד, אלא או שיהי' הקול קול יעקב, או שיהיו הידיים ידי עשיו. יכ' בס' מעלות התורה (עמ' עא): ונראה דה"פ דלכאורה קשה, כי בפס' כתיב 'והקול קול יעקב והידיים ידי עשיו ולא הכירו וגו', וסוף הפס' 'ויברכהו' ולא כתב שום ברכה אלא מתחיל בפסוק של אחריו 'ויאמר אתה זה בני עשיו וגו' ואח"כ כתיב 'ראה ריח בני כריח שדה וגו' ויתן לך וגו', וא"כ מה ברכו בראשונה. לכן מפרש המדרש דה"פ דברכו בשניהם, יהא קולו של יעקב דהיינו למוד תורה ואז יהי' לו ג"כ הידיים ידי עשיו יהי' לו כת כמו עשיו ולא יוכל שום אדם ואויב לשלוט עליו, ואם ת"ו לא יהי' לו קולו של יעקב אז לא יהי' לו הידיים ידי עשיו, שירפו ידיו וישלטו עליו האויבים. והשתא ניחא המדרש הנ"ל כל זמן שאין קולו של יעקב מצפצף בבתי הכנסיות ובבתי המדרשות אז נשאר הידיים לעשיו, אבל כשקולו של יעקב מצפצף אז יהי' הידיים של עשיו ליעקב ויהי' הכת אליה, ילא יוכלו הידיים של עשיו לשלוט עליו עכ"ל.

בכיה נקי

אנו שדמעונו תדירין ביום ובלילה כלחם על אחת כמה וכמה, שנא' (תהלים מב) היתה לי דמעותי לחם יומם ולילה, אמר דוד, אל דמעתי אל תחרש עכ"ל הילקוט. והמדקדק בדברי חז"ל אלו, יראה בלשונם הזהב שלא כתבו על כל הג' דמעות 'הם האכילום לחם דמעה', אלא 'והיא האכילתם', ונראה דב' הדמעות שמימינו ומשנאולו כיון שיצאו מעינינו

וַיֹּאמֶר עֲשֵׂה אֶל אֲבִי הַבְּרָכָה אַחַת הוּא לְךָ אֲבִי בְּרַכְתִּי גַם אֲנִי אֲבִי וַיֵּשֶׁא עֲשֵׂה קֶלֶד וַיִּבֶקֶה (כ"ז, ל"ח)

בילקוט (רמז קטו) ג' דמעות הוריד עשו, א' מימינו וא' משמאלו וא' נסתלקה בתוך עינו והיא האכילתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש. אמרו ישראל, עשו הרשע על שהוריד ג' דמעות נתמלא רחמים עליו,

הי' זה למראה לפנים שיראו שהנה בוכה הוא, אבל הדמעה השלישית שנסתלקה בתוך עינו היתה זו בכי נקי בלא תערוכות של לפנים, אלא בכי נקי עצמית שכאב לו כאמת אבדן הברכות, והיא האכילתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש, היינו הדמעה השלישית של עשו. יכהפטר מחור חודש (שמואל ב', כז) וישקו איש את רעהו ויבכו איש את רעהו עד דוד הגדיל ופירש"י שדוד הרבה לבכות, וצ"ע מאי קמ"ל קרא שדוד הגדיל לבכות יותר מיהונתן, הא פשיטא שדוד בכה בשמעו ששאל רוצה להתגדל וזהו צריך לברוח ממנו, משא"כ יהונתן שנשאר סמוך על שולחן אביו המלך.

יאקדים בזה מנעשה ששמעתי מדודנו הגדול מרן הגאון רא"ז מלצר זצוק"ל שסיפר בסעודת שבת על גדול צדקתו ותמימותו של הגאון ר' ברוך דב לייבאוויץ זצוק"ל ראש ישיבת קמניץ, שהי' רגיל עמו ופעם אחת עסקו ביישוב הלכה קשה ברמב"ם וז"ל מהם יישב הדברים עפ"י דרך לימודו, והגרא"ז מלצר אמר שהייושב שלו יותר מרווח בדברי הרמב"ם, וסיפר הגרא"ז מלצר שלאחר זמן נודע שהגרב"ד אמר בשיעור שבועי את שני התירושים על הרמב"ם, והיינו את התירוש

שלו עצמו, וגם את תירושו של הגרא"ז מלצר, ואת"כ הוסיף שהתירוש של הגרא"ז מיותר מרווח משלו, ואמר הגרב"ד: "ר' איסר זלמן בעצמו אמר לי שתירושו יותר טוב". המורס מזה, כמה החשיב הגרב"ד את הגרא"ז מוכנה תמים הי' במחשבתו כי הגרא"ז מלצר שתירושו יותר טוב לא הי' זה כלל מחמת נגיעה שזה הי' תירושו, אלא הכל בכונה נקי חיפוש האמת בתורה, והגרב"ד אמר זה גופא בשם אומרו, כי ההכרעה שהתירוש של הגרא"ז מיותר טוב, גם זה שמע מהגרא"ז מלצר זצוק"ל. ינראה שזה הביאור במקרא זה "עד דוד הגדיל", שדוד ויהונתן לא בכו בנגיעה עצמית, אלא כל אחד בכה בכונות אחרות טהורות על היפרד הנאהבים והנעימים שכל אחד צריך ללכת לדרך אחרת, וכשתימצי לומר הכי דייק קרא 'ויבכו איש את רעהו' כל אחד בכה על צרת רעהו, 'על בכי נקי' כזאת מצייץ הפס' כי דוד הגדיל וזהו שבח גדול לדוד. דמעה נקי' כזאת, דמעה אחת טהורה הבאה מטוהר לב, היתה לעשו בשמעו כי הפסיד את ברכותיו של יצחק, והיא הבקיעה שחקים והאכילתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש.

שנאת עשו ליעקב על סדר הברכה

את בכורתו לו, ומה עוד שראה שיצחק הסכים ואמר לו 'גם ברוך יהיה' וגם לא הי' צריך את ברכת יעקב ויתן לך מטל השמים וגו' שפירשוהו חז"ל על עניני העולם הבא, ולא על הברכה ההיא היתה שנאתו, אלא על הברכה אשר ברכו אביו אותו עצמו את עשיו, וזהו מה שתרגם היונתן על סדר הברכה אשר ברכו והיה כאשר תרד ופרקת עולו מועל צווארך, ועיין בפסוק מ' ביונתן ובתרגום ירושלמי וכד ימנעון גרמיהון בני דיעקב דלא למלעו באורייתא ולא למימר פקודיא, הא כבן תהא פריק ניר שעבודיה מועל צוורך, וסדר זה חרה לו מאד כי ידע שיעקב איש תם יושב אהלים לא יעזב אהל התורה לעולם, וזהו מה שחרה לו וישמים עשו את יעקב.

ימה נאד נפלאים לפ"ו פירוש היונתן 'יקרבו ימי אבל אבי' שיעקב יחלש בלימוד התורה בימי האבילות או יוכל להתגבר עליו, וזהו סוד השנאה של עשיו ליעקב, שנאת תורת יעקב, וישיבת יעקב בבתי מדרשות ועוסק בתורת ה', זהו שורש ומקור השנאה, ועיין בשבת דפ"ט ע"א הר סיני הר שירדה שנאה לעז"ם עליו ודוק.

וישמים עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו ויקרבו ימי אבל אבי ואחרת את יעקב אחי (כ"ז, מ"א) בתרגום יונתן: 'ונטר עשו שנא בלביה על יעקב אחי על סדר ברכתא די ברכיה אביו ואמר עשו בלביה כו' מתעכב אנא עד זמן דימטון יומי אבלא דמיתת אבא ובכן אנא קמילת ית יעקב אחי כו' ע"כ, וראיתי בפי' יונתן שכתב וז"ל: 'ימי אבלא דמיתת אבא' רצונו כשיהי' יעקב אבל ואז לא יעסוק בתורה דמנני ומצלי אותו ואז אוכל לו ע"ד והי' כאשר תרד דוק, ודבריו צריכים ביאור מנ"ל פירוש זה.

הנראה בזה דהנה דברי היונתן צריכים ביאור, על מה שתרגם ונטר עשו שנא בלבי' כו' על סדר ברכתא כו' ומשמע דלמד דעיקר השנאה שהי' לעשו על יעקב הי' על סדר הברכה, ולא על הברכה עצמה שלקח יעקב מעשו, ונראה דהכתוב דחקו ליונתן לפרש כן, דהנה ראיתי בס' בינה לעתים (דרוש ס') שהקשה אחר ששנאתו הי' ליעקב למה תלה באביו יאמר 'על הברכה אשר ברכו אביו' הו"ל לומר לקח מאביו עי"ש מש"כ, יאמנם לפי מה שתרגם היונתן יתיישב דעל הברכה אשר בירך יצחק את יעקב לא שנא אותו שנאה גמורה כלכו כי ס"ס ידע שמכר

במהלך השנים ובפרט לקראת שבתות החורף בהם לילות השבת ארוכים, נוהג רבינו הגדול מרן שליט"א לעורר את בני הישיבות לחיזוק שקידת לימוד התורה הק' בימי שישי - שבת. ע"כ הגנו לצרף את מכתבו משנת תשס"ט שנכתב לבקשת א' מגדולי ראשי הישיבות שליט"א "הורגים שני ימים"

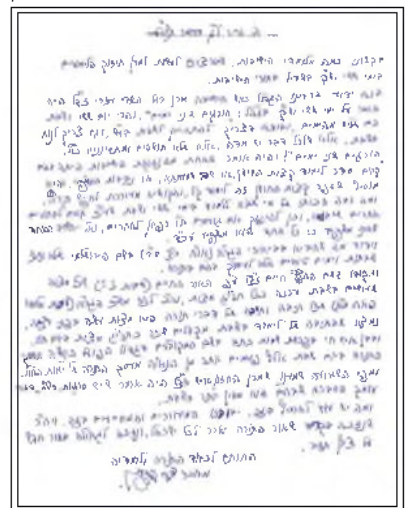
בס"ד ח"י אייר ל"ג בעומר תשס"ט

בקשוני כמה מלומדי הישיבות, שברצונם לעשות למען חיזוק הלימודים בימי שישי וש"ק בשביל בחורי הישיבות. הנה ידוע שרבינו הגדול ראש הישיבה מרן בעל האבי עזרי צ"ל היה אומר על ימי שישי וש"ק בזה"ל: "הורגים שני ימים", והרי יום שישי ושבת הם שליש מהימים, ובדאי דצריך להתכונן לשבת בע"ש, וגם צריך לנוח בשבת, אלא דלכל דבר יש מידה, אלא שלא חושבים ומתבוננים כלל.

"הורגים שני ימים"! והיה אומר שאחת מהנהגות הישיבות היתה בהם קיום סדר לימוד קצות החושן, או שב שמעתתא, או נתיבות המשפט, והיה מוסיף שספר קצות החושן זה לימוד קל, והקושיה שעוררת לחפש תירוש, ומה רבה זכותו של מי שבא ללמוד בימי שישי ושבת שעיי"ג גורם לבחורים אחרים שיבואו, וכן להיפוך אם גורמים ח"ו רפיון לאחרים, ואל יחשוב האחד שאינו משפיע, כי כל אחד הוא משפיע, עכ"ד.

וידוע מה שהביא בביאורי הגר"א (או"ה ר"צ ס"ב) בשם הירושלמי שלא נתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהם בתורה. ומקובל בשם החפץ חיים זצ"ל ע"פ האור החיים (שמות כ, י) שכל מצוה שעושים בשבת ערכה ככל תרי"ג מצוות, וא"כ לפי מש"כ הגר"א (שנות אליהו פאה מ"א) שכל תיבה ותיבה של דברי תורה היא מצות עשה בפני עצמה, נמצא שבתיה של לימוד בשבת מקבלים שכר כתרי"ג מצוות ביום חול. ובכן איש חי בפרשת שמות כתב בשם המקובלים דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום שבת אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימות החול, ומפי השמועה שמענו שמרן החזון איש זצ"ל היה אומר שיש סוגיות בש"ס דאת עומק הסברא שבהם הוא מבין יותר בשבת. ומה יש עוד להוסיף בזה, יבורכו המעוררים והמסייעים בזה. ויה"ר שנזכה בקרוב שאור התורה יאיר לכל ישראל, ונזכה לגאולה באור חדש על ציון תאיר.

החותם לכבוד התורה ולומדיה

מכביית הדבד

ממדרן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

היתכן שיצחק לא ידע את מעלת יעקב

ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב. (כ"ה כ"ח)

הדבר תמוה איך טעה יצחק בזה, וביותר אף אם נאמר שאהב את עשו היתכן שלא ידע את מעלת יעקב, ובאמת הספורנו הקפידו שכתב וז"ל: ויאהב יצחק את עשו, גם את עשו, אף על פי שידע בלי ספק שלא היה שלם כיעקב, ורבקה אהבת את יעקב לבדו, מפני שהכירה ברשעו של עשו. ובדעת אגונים על הכתוב ויצא הראשון אדמוני לעיל כ"ה הביא מדרש דעשו נולד אדמוני וכיון כדאח יצחק כי לא רצה למולו, מפני שחשב שעדיין לא נבלע דמיו וכשעבר טעה או שנתיים ולא נשתנה מראיתו ידע שכך תולדתו ואף על פי כן לא מולו שאמר הואיל ולא מלתי אותו לשמונה אמותי עד שיהיה בן י"ג כמו ישמעאל אחי, ואמול אותו וכשהיה בן י"ג טעה הוא עיכב בעצמו ולא רצה למול עכ"ל.

אם כן כבר תמוה איך לא ידע יצחק רשעו, הרי ודאי כל מי שיהיה לו בן שלא מלוהו בקטנותו ולא ירצה למול עצמו כשהוא גדול לא יחפוץ בכנו זה ורשע יקרא לו, וצריך לומר ידיע יצחק ברשעו הוא רק שסבר שראוי לקרבו ואולי על ידי זה יישאר בו מנוע שייכות למצוות, ומה שהיה סבור ליתן לו הברכות מפני שרצה שיהיה לו חלק בשפע והוא ייתן ליעקב כי שסבר וחולל שיחזיקו כדי שיהיה פנוי לעסוק בתורה, רק שבוודאי לא ידע כל רשעתו של עשו שנעלם זאת מעיניו, ורבקה שידעה זאת לא הסכימה לזה כי ידעה שלא יוכל יעקב להתקיים כך ורצתה שיגיע השפע דרך יעקב כמו שבאמת היה שכל ההשפעה בבריאה עוברת דרך ביהמ"ק וישראל, אולם כעת אנו במצב של ויהי כאשר תריד (להלן כ"ז מ"ז) וזקוקים אנו לקבל מזה שמגיע דרך אדם.

ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה'. (כ"ח כ"ב)

פירש"י לבית מדרשו של שם.

יצ"ע והלא גם אברהם ויצחק נביאים גדולים היו, ולמה לא הלכה לדרוש אצלם. ראינו במפרשים כאן שמן השמים לא גילו לאברהם כדי שלא לצער אותו כי הוכנסה לו שימוות בשיבה טובה.

אנחנו אכתי יש להבין דמועד לא ידעה רבקה בעצמה שכיני גוים מנועה יפרדון והלא אמותיו ג"כ נביאות היו כמובאר בהז"ל (הובא ברש"י פרשת יצ"א כ"ט ל"ד, וכי אנו רואים לקמן בפרשה (כ"ז מ"ב) עה"פ ויגד לרבקה וכו'.

פירש"י ברוח הקודש הוגד לה). ועוד צ"ב מה שאמרה למה זה אנכי, ועי' רש"י שכתעברה על פתחי תורה יעקב מפרסם לצאת וכשעברה על פתחי ע"ז עשו מפרסם לצאת, וקשה דמסתמא הביתה שיש סיבה לדבר ואמאי אמרה בלשון למה זה אנכי דקטנוע שלא רצתה בזה כלל.

ישמעת' ביאור בזה [בשם מור' רבי ברוך דוב פוברסקי שליט"א], דבאמת ידעה רבקה שצריך לצאת מכנה כתי אומות אחד מהם הוא עשו, והיא ידעה שזה הפסולת של יצחק כמו שהיה גם פסולת אצל אברהם ויצא מזה ישמעאל, דאצל כולם חייב להיות פסולת, דכמו שיש פסולת גמני כך יש פסולת רוחני, דק אצל יעקב כבר לא היה פסולת כיון שהיה כבר מזוהר אחרי שני האבות אברהם ויצחק. ועל זה נאמרה רבקה, דבשלמא אצל ישמעאל לא הגיע הפסולת משרה אלא מהגר המצרית אבל כאן למה צריך עשו לצאת ממני - למה זה אנכי, שהיה צריך לצאת מאיזה שפחה של יצחק.

ענה לה שם, שני גוים בביתו ועי' רש"י רבי ואנטוניוס, וצ"ב דמה הפיוס בזה. י"ל כן, דהרי ידוע שרבי ואנטוניוס היו קשורים מאוד זה עם זה והיה יחסי כבוד ביניהם וצמח מזה הרבה טובות לישראל, ולא כמו ישמעאל שרק הרע לישראל. ומהו הניקוד לקשר הטוב הזה בין רבי ואנטוניוס, הרי אמר כי שחא ג"כ הגיע מרבקה אצלו ולא כמו ישמעאל שהגיע מהגר ולא משרה. וזה מה שטעה שם לרבקה, שבזכות שאנטוניוס יצא מכאן יצמח מזה טובה לישראל.

א"ה: והא דבאמת יצא עשו מרבקה ולא מאיזה שפחה, עי' מש"כ לעיל פרשת וירא (כ"ב ב') עפ"י דברי המחבר כאן].

ויעתר לה'

פעם בא יהודי לרבינו שליט"א ואמר לו כתוב בהלכה (עיי' באר היטב או"ח סימן נ"א אות ח') שצריך להתפלל כמונה מעות והנה אני סוחר בדולרים וסופרם במהירות, איך אתפלל במהירות כפי שאני מונה מעות. אמר לו רבינו תן לי רגע את הדולרים שברשותך, הלה נתן לו, ורבינו ערב לו אותם שטרות של עשרים דולר עם שטרות של חמישים דולר ושל מאה דולר וכן ע"ז הדרי, לאחר מכן החזירם לו וביקש כעת תספור אותם לפני. הלה התבלבל ואמר, רק רגע לא כל הדולרים אותו דבר ומסיבה זו איני יכול לספור במהירות. חיך רבינו ואמר לו גם בתפילה לא כל המלים אותו דבר, כל מילה בתפילה כונה בכוננה מחברתה ומלבד מה שיש הזכרות של שם אדוני'ת ויש שם אלקים.

כבוד מלכים

מין הנאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל גלב"ע ב' כסלו תשכ"ג

הוא נתן לי מכתב, ספרי תנ"ך קטנים ורשם על זה הקדשה בשבילי, כשברחתי מברנובין והארתו את כל הבית, ורק לקחת עימנו שק עם כמה מטלעל'ן ודברי מאכל, אני ביקשתי מאבא שלי תיקן גם את התנ"ך שהביא לי רבי שניאור אבל לא היה לו מקום, הוא לקח אותו רק רמב"ם ומנחת חינוך לכבוד בדרך.

ואחר כך כשהגענו לוויילא בה התגוררנו שנה היינו שנים עם מושפחת קוטלר, אנתנו גרנו בצד אחד של הרחוב ורם גרו בצד הכני של הרחוב, וכתי הבתים היו סמוכים אחד לשני, אז בתקופה הזו נפטרה בתו של רבי לייזר טר, בויילא, אנתנו היינו ילדים קטנים וכדא' בתו של רבי אהרן, היתה הביביסטר שלנו באה אלינו הביתה, להיות עם הילדים.

רבי שניאור קוטלר בא בקשרי שידוכים לפני המלחמה, [עם בת למשפחת פרידמן גם הגר"ח סרנא היה חתן שלהם] ואחר כך במלחמה נפרדו דרכיהם, אחרי המלחמה כשנפגשו באמריקה היא היתה חולה בכחפת, ולא ידעו אם להמשיך את השידוך במצב הזה, רבי אהרן אמר לרבעצ'ן שלו לסייע לארץ ישראל ולשאול את החור' איש, וכשהיא באה לארץ ישראל היא באה אלינו הביתה, ובקשה ממני

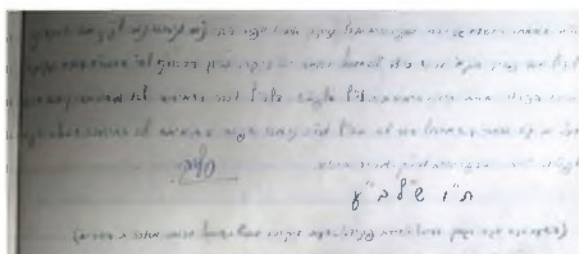
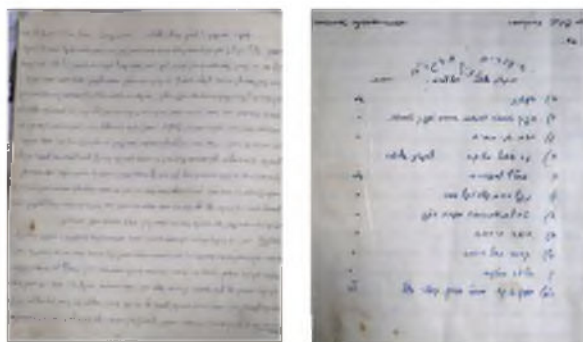
שח רבינו: אנתנו כבר קשורים עם המשפחה הזאת מימי הולדת, אני עצמי נולדתי בקלעצק, שם התגוררו הורי על יד הורי אימי. הסבא שלי רבי דוד דוב קרייזר צ"ח נאני קרוי על שמו, היה ראש ישיבה בישיבת קלעצק ביחד עם רבי אהרן, הוא נפטר באמריקה במסיעה עבור הישיבה ביום שני ט"ז בטבת שנת תרצ"א, קראו לו רבי בערל גריינער, הוא החזיק את הישיבה ומסר נפש על זה, ורבי אהרן לקח אחר כך את רבי ליב [מזאלין] לחתן, עבור הדודה שלי שידל, והוא היה מסדר קידושין, ונתן נדוניא, הרגיש מחוייב כי אביה נפטר באמריקה בשליחות עבור הישיבה.

כשהייתי בן כמה חודשים עברו הורי לברנובין שהיתה לא רחוקה מקלעצק, אני זוכר מילדותי שרבי שניאור היה בבחורתו והיה צריך לעבור ניתוח על הכני העיוור "אפנדיציס" ובקלעצק לא היה בית חולים מתאים לזה, ובא לברנובין לעבור את הניתוח, והתאכסן אצלנו, ובשנים ההם אחרי ניתוח כזה צריך לשבש שבע או שמונה שבועות, וכל אותה תקופה הוא היה בביתנו, הוא היה אז בחור צעיר בן חמש עשרה שש עשרה, אחר כך כשהחלים לפני כחודש מסע, הרגיש רחבה אז

ובספר בד קודש בחדושים למוסכת יבמות ס' י"ט מביא רבינו של"ט דברים ששמעו בע"פ מהגר"א קוטלר בענין זיקת יבמין וא"י שישב ע"פ דרכו את שיטת הרמב"ם בדין צדק ערוה בזיקה עיי"ש.

וארט מהגר"א

בפרשת וישב כמגורו השבטים דינו של יוסף למיתתו, ביקש מרם ראובן להשליכו לבור, ואמר להם שיט בו נחשים ועקרבים ויחברו כר דינו, וכמו שנתבאר בפרשת וישב שם, אבל הכתוב מנעיד עליו שכוונתו היתה למנוע הציל אותו מידם להשיבו אל אביו, וצ"ע איך עשה כן ראובן להפך פסק הדין שניתן על ידי השבטים, והרי הם פסקו דינו כן, וא"כ יצילו הוא נגד מה שפסקו הם, וביאור בזה דהיה לראובן הכרת הטוב כלפי יוסף, מפני שהרי ראובן בלבל יצועי אביו, וחשש כל העת שיורד מנודריותו מהמת כן ואינו ככל שאר השבטים, ובא יוסף בהלכותיו ואומר אחד עשר כוכבים משתתחים לי כהשוכה כל השבטים כאחד שכולם עדיין ככוכבים והיינו שלא נפל ראובן מנודריותו נחמתו כן, ואף שהרי הפגיעה היתה ברחל אמו של יוסף לא הטיפע עליו הדבר ונשאר אצלו ראובן במנודריותו, והכיר לו ראובן טובה על זה וחפץ להצילו ולהשיבו אל אביו, אולם עדיין א"כ זה מספיק דא"כ מפני שהוא חייב לו הכרת הטוב וכל לכבוע מקיום פסק הדין שניתן עליו על ידי בית דין, וביאר בזה מור הגר"א קוטלר זצ"ל דהרי השבטים דנו אותו על מנעשים חיצוניים לפי איך שראו הם את המנעשים והיה בעיניהם כרודף, ומכאן אלו הסיבות באו וגזרו דינו למיתתו, אבל ראובן שהיה חייב לו הכרת הטוב והכיר גם את פנימיותו ולבו של יוסף שלא נתפעל מנעשה ראובן כדי שירד נחמתו כן בעיניו, נתקשר על ידי זה יותר עם יוסף והבין ללבו מה טמון מאחורי מנעשים אלו, ופרטם באופן אחר שאינו מנצדיק את גזר הדין, ולכן חפץ היה להצילו מידם, ודבר זה גם כי אינו יחייב אלא על ידי כח הלב שמבחיני ויורד לנבכי הדברים ומכיר הנקודה האנושית שבמנעשים.

היעוד מיוחד במחברת מיוחדת מביט גנזיו של מורן שליט"א כיוצא בחדותו בו רשם חידו"ל על מוסכת יבמות ששמעו מפי רבותיו גדולי התורה.

כפי שניתן לראות בשער המחברת הרי זאת מוספת הענינים חלקם רשם מורן שליט"א בשנים קדמוניות וחלקם בשנים מאוחרות יותר.

על פני מוספר דפים מופיע שיעורו של מורן רבי אהרן קוטלר זצ"ל שנמסר בישיבת פוניב' בחורף שנת תש"ו, את השיעור העתיק מורן שליט"א מכתבי ידיו ורעו מורן רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל ובשולי הגליון באו הערותיו של מורן שליט"א על השיעור.

שאקה אותה לחזון איש, החזון איש לא קיבל נשים ככלל, נכנסתי אליו ואמרתי לו שהרבעין של רבי אהרן מוצאת ואמר להכניס אותה, וכשנכנסה הוא קם בפניה, אני עומדתי בצד והיא דברה איתו כס, המוחזה היה מיוחד במינו שקבלה בסדר פנים יפות ושוחה עמה זמן מה בהדרת כבוד, מפני שהחזון איש היה בו דעת והבחין שחדבר בצדק עבירה.

וכשיצאה אמרה שהוא אמר להתחתן והם נישאו, והסוף היה שרבי שניאור נפטר צעיר והיא האריכה ימים אחריו עוד שנים רבות.

השמטת הרמב"ם

בב"ב דף כ"ז יש סוגיא של בכורים ובגמרא מתרצת דמפסיק צונמא, והרמב"ם השמיט את זה, ורבי אהרן בשבע ברכות שכו אמר כל יום תורה על הרחקת מזיקין, והיה גרמז' על הרמב"ם להיכ' נעלמה האבן.

משתתף בהתנתו

מורן שבא מורן שליט"א בקשרי שידוכים עם רעייתו הרבנית תח"י שהיה מורן הרב זצוק"ל בגולה, מדבר המוחזקים עם מורן ראש הישיבה הגר"ד זצוק"ל על קביעת תאריי לחתונה אמר מורן הגר"ד זצוק"ל: 'אם חשבתם שאני עומד מוצד החתן, זו טעותו העומד מוצד החתן הוא מורן הרב ועליו להמתין לטובו כמור"ל כדי לקבוע תאריי לחתונה.

עם שובו של מורן הרב זצוק"ל אמר, כי יש לקבוע את החתונה למוצאי ר"ח שלא יאלץ החתן לצום את תענית יום החופה, כדי שלא יגרע גם ביום זה מסדרי לימודו כדבעי ולא ייחלש בגלל הצום... הרב קבע את החתונה בחדר האוכל של הישיבה, ובסעודה שנערכה השתתפו כל בני הישיבה יחד עם המוזמנים הרבים אותם הזמין מורן הרב בעצמו. אפילו בני אורחים מחו"ל הוא האזין לשמחת החתונה. מורן הגר"א קוטלר זצוק"ל והגאון הגדול רבי אליעזר סילבר זצוק"ל אלא שרבי אהרן לא הגיע לחתונה נחמת שיום קודם לכן השתתף בירושלים בחתונה ובמהלכה התרחשה הפגזה של הגיויר הירדני ומחמת כן נחלש ליבו ולא היה בכוחו להשתתף למחרת בשמחת הנשיאין שהתקיימה בב"ב. ולשבת שבע ברכות שנערכה אף היא בישיבה הופיע רבי אהרן והשתתף בסעודות. ואף נוסד שיעור מיוחד בהיכל הישיבה לאחר תפלת שחרית בסוגיא שנלמדה אז בישיבה.

למי יש עולם הזה

הח"ח אמר שמי שמחזיק תורה, לעתיד לבוא ילמדוהו וידע תורה מפי הקב"ה כמו אחד שלמד כאן, בצל החכמה בצל הכסף, פעם אמר זאת רבי אהרן קוטלר בכינוס שנערך לטובת ישיבתו, נעמד אחד הגבירים ואמר אם כן מדוע צריך ללמוד תורה תחיה אנכי עסקים ותורם לישיבות, אמר לו רבי אהרן כהן אמת שנעולם הבא תחיה שנינו שרים, אך כאי בעולם הזה אתה מפסיד כי לי אי עולם הזה ואילו למי שלומד י"ט עולם הזה.

מספיק צריך

בשנת תשי"ח נסעתי לארה"ב לחתונה גסי רבי נפתלי, הייתי אז בארה"ב תקופה של שלש חודשים, וכמוכי הייתי אז הרבה אצל רבי אהרן, אני זוכר שרבי אהרן הראה לי את הישיבה בליקוד שהייתה בראשיתה ושכנה בצריך, ואמר לי אז מורן הגר"א קוטלר זצ"ל מופצרים בי מאוד שאבנה בין גדול אבל איני מבין צורך לזה מה לא מספיק צריך זה.

התן הגר"ז?

גם הראה לי מורן הגר"א קוטלר על בחור שישב ולמד ואמר לי בחור כזה אין בכל ארץ ישראל, הבחור היה רבי יעקב שיף שליט"א שלימים נעשה חתנו של מורן הגר"ז זצ"ל, השידוך נהיה לאחר פטירת מורן הגר"ז זצ"ל ובנו הגר"ד עסק בשידוך, והכלה רבקה היה איכפת לה זאת השידור שלה לא אביה בחור עבודה, ואמר לה הגר"ד שרבי אהרן כבר דיבר על זה עם מורן הגר"ז.

בשיעור בישיבה

דרכו של רבי אהרן בשיעוריו היתה תמיד 'לשיטתו', הוא ידע היטב את כל השי"ס ותמיד עשה מוצא על כל דבר לשיטתו, ביום רביעי י"ד שבט תש"ו הוא מסר שיעור בישיבה בסוגיית זיקה במסכת יבמות, רק בודדים הבינו את השיעור, לשאלו בשיעור של רבי אהרן היה מוסק, כי היה מתקף את שואליו בכנייני פוער [איכר] ועוד, רבי שמואל שאל בשיעור וכולם פחדו שכעת יתקף אותו, אבל לרבי שמואל הוא התייחס בהדרת כבוד, על כל שאלה שהעמיד רבי אהרן בשיעור, מורן רבי שמואל רוזנבסקי הציע מיד תירון, ורבי אהרן הגיב: 'כן, גם אנחנו הולכים לומר כן...'

יש לי במחברתי רשום את השיעור הזה וזה כוונתך ממה שכתב רבי יעקב אדלשטיין שהיה אז בחור בישיבה, ולמטה רשמנו גליונות כל הערות והשגות על השיעור.

הודעה

א"ה בשבועות הקרובים נכתב על קשרי מורן רח"י שליט"א. פרשת ויצא - מורן הגר"ז מלצר זצ"ל גיסו הגר"ב פ'נס זצ"ל. פרשת וישלח - הגר"ז ר' משה טורק זצ"ל. פרשת וישב - מורן הגר"ז שטיינמן זצ"ל. פרשת מקץ - מורן הגר"ש ברמן זצ"ל. פרשת ויחי - מורן הגר"ש פובדסקי זצ"ל. נשמח לקבל חומרים.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת תולדות תשפ"ה

לחיות עם מטרה!

הוראת שעה

תשובות בענייני השעה

[מתוך שו"ת שנערך בכינוס 'מעמד

הסיומים', שע"י קהילת 'שומרי שבת']

שאלה: בחורים שואלים, שלפעמים שומעים כל מיני שמועות וחדשות על כך שיש ב"ה הצלחות, כיצד מבטלים את ה'כוחי ועוצם ידי' שיש בזה?

מרן שליט"א: זה גם קשור עם לימוד המוסר, להבין שכל דבר שקורה הוא מהקב"ה. רבינו יונה כותב בפירושו למשלי (ג' ט'), שפעמים רבות אדם מרגיש שאם הוא עושה משהו גדול, כגון שנוסע למקום מסוכן, אז הוא צריך להתפלל לקב"ה שיתן לו הצלחה וסייעתא דשמיא, אבל כשעושה מעשה קטן, כגון שצריך ללכת מרחק של כמה רחובות בתוך העיר, אינו צריך לפנות אל ה' שיצליח דרכו, שהרי זה מעשה פשוט ביותר. אמנם הכתוב אומר 'בכל דרכיך דעה', דהיינו בכל פעולה שאתה עושה תזכור שזה מהקב"ה.

וכך צריך לחיות כל החיים, אדם צריך כל הזמן לזכור את הקב"ה, וכגון, אם הולך ברחוב ונתקל באיזה דבר ונפל, מאחר ולא סללו הכביש או המדרכה כדאי, אזי התגובה אינה צריכה להיות 'אינו עיריית יש פה שהורסת את הרחוב', אלא התגובה האוטומטית שלו צריכה להיות 'מדוע הקב"ה גרם לי ליפול'. כך צריך לחיות, שכל דבר בא מהקב"ה!

שאלה: מה ניתן לעשות כדי להרגיש קירבת ה' בתקופה הזאת?

מרן שליט"א: לכונן בתפילה כשאומרים 'ברוך אתה ה', שכן כל הענין של תפילה הוא להרגיש שהכל מהקב"ה, ואני לא עושה כלום, וכאשר אדם מתפלל באופן כזה, ממילא הוא ירגיש קרוב יותר לקב"ה בכל מהלך החיים שלו. וכפי שאמרנו קודם משמו של רבינו יונה, שעל כך נאמר 'בכל דרכיך דעה'. ויש פירוש נוסף של רבינו יונה במקרא זה, שלפני שאתה עושה פעולה תחשוב האם הקב"ה חפץ בה או לא. וכפי שכותב החזו"א באגרותיו, שרבותיו לימדוהו שלא לעשות שום מעשה לפני שבדקים בשו"ע אם זה מותר הוא לא.

וכבר נתבארנו כעין הדברים הללו ברבינו בחיי [בפתיחה לפרשת חיי שרה], שהביא את הכתוב כמשלי (טו כד) 'אורח חיים למעלה למשכיל, למען סוד משאול מטה', וכתב על כך זה לשונו: שלמה ע"ה הודיענו בכאן, כי המשכיל המכיר תמונת העולם הזה, שהוא עולם ההפסד, הוא יודע 'אורח חיים למעלה' בעולם העליון הנצחי, ועל כן מסיר ומסלק עצמו מתאוות העולם הזה, ולא יעשה מנונו קבע, זהו 'למען סוד משאול מטה'.

דהיינו כפי שנתבאר, שמי שחי בעולם הזה חיים של 'אורח חיים למעלה', מובין שנוטרת החיים שלו זה העוה"ב, זה התכלית שלו, ועל פי זה הוא חי את חייו, וכבר בעולם הזה הוא 'עולם הבא דיק'.

וכן כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ט"ב אות ד): וכאשר יקבל האדם את מוסר השם, ויטיב דרכיו ומעלליו, ראוי לו שישמח בייסוריו, לפי שהועילוהו תועלות נשגבות, ויש לו להודות לשם יתעלה עליהם כמו על שאר ההצלחות, שנאמר (תהלים קט: ה) 'כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא', וכאמר (שם ג-ד) 'צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא'. וכתב עוד שם (אות ה): ויש על הבוטה בשם להחיל במעוף צוקתו כי יהיה החושך סיבת האורה, כמו שכתוב (מזכר: ח) 'אל תשכחי אויבתי לי, כי נפלתי קמתי, כי אשב בחושך ה' אור לי', ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש תהלים מזמור כב), 'אלמלא נפלתי לא קמתי, אלמלא ישבתי בחושך לא היה אור לי'.

אדם צריך לחשוב! לשים לנגד עיניו תמיד את דברי המסילת ישירים (פ"א), 'סוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, ולמה צריך שישים מבטו ומוגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו'. אדם צריך לדעת מה החובה שלו, מה המטרה שלו, ומה המוגמה של חייו. 'מהה מה שהורנו חז"ל הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה', ולהינות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא. ונקום העידון הזה באמת הוא העוה"ב'.

המטרה שלנו היא להגיע לעידון הגדול ביותר, שהוא השייכות לקב"ה, הדביקות בקב"ה, וזה העוה"ב. זהו שורש העבודה התמימה, שיתברר ויתאמת לאדם כיצד הוא צריך לחיות בעולם הזה, לחיות עם מטרה, ולמדוד כל פעולה לפי המטרה, עד כמה פעולה זו מקרבת אותי אל המטרה. ומה היא המטרה? עוה"ב!

הקב"ה יעזור שנוכל להגיע קצת, כל אחד לפי מדרגתו, למצב הטוב ביותר שיכול להגיע בעניין ביטול עוה"ז, ונחיה חיים של עוה"ב, חיים של יראת שמים והתמדה, ומה גדל כבוד שמים, ותבוא הגאולה השלימה כנראה בימינו אמן.

איתא במדרש (תנחומא וזוטא א"ש פ"ח, ע"ע בילק"ו רמז י"ג), זה לשונו: אמרו, כשהיו יעקב ועשו במעי אימן, אמר יעקב לעשו, עשו אחי, שנים אנחנו לאבינו, ושני עולמות יש לפנינו, העולם הזה והעולם הבא. העולם הזה יש בו אכילה ושתייה, משא ומתן, לשאת אשה ולהוליד בנים ובנות, אבל העוה"ב אינו כן בכל מדות הללו, רצונך טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב. באותה שעה נטל עשו בחלקו העוה"ז, ונטל יעקב העוה"ב בחלקו. וכשבא יעקב מבית לבן, וראה עשו בנים ליעקב ועבדים ושפחות, אמר לו עשו ליעקב, אחי, לא כך אמרת לי שתטול אתה העוה"ב, ומניין לך כל הממון הזה, אתה משמש מהעולם הזה כמותי. אמר לו, הרכוש שנתן לי הקב"ה לשמושי בעוה"ז, שנאמר 'הילדים אשר חנן אלהים את עבדך'. באותה שעה האמיד עשו בדעתו, 'אמה העוה"ז שאין חלקו כן נתן לו הקדוש ברוך הוא שכרו, העוה"ב שהוא חלקו על אחת כמה וכמה. אמר לו עשו ליעקב, יעקב אחי, בא ונעשה שותפות אני ואתה, טול אתה העוה"ז והעוה"ב חצי, ואני אטול העוה"ז והעוה"ב חצי, שנאמר 'ויאמר עשו, אציגה נא עמך מן העם אשר אתי'. אמר לו יעקב לעשו, 'אדוני יודע כי הילדים רבים, ואינם יכולין לעמוד בייסורין, שנאמר 'ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן'.

ולכאורה קשה על מדרש זה שתי קושיות: האחת, מה ענין חלוקת עוה"ז ועוה"ב לענין קבלת הייסורים, וכיצד על ידי החלוקה לא יעמדו בניו של יעקב בייסורים. והשנית, וכי עתה, אחר שלא הסכים יעקב לחלוקה זו, האם לא סבלנו אנו בני יעקב מבני עשיו, הרי מי שנוכח קצת את ההיסטוריה יודע, כמה פוגרומים ורדיפות ושחיתות שסבלנו בנושך הדורות מבני עשיו, מיליונים שנהרגו על קידוש השם, אז מה הועיל לנו מה שיעקב אבינו לא הסכים לחלוק עם עשו, הרי גם עתה איננו יכולים לעמוד בייסורין של בני עשו.

וראיתי ביאור בזה בשם הגר"א לאפיאן, שיש הבדל עצום בענין זה בין מי שחי את העולם הזה, לבין מי שחי את העולם הבא. מי שחי את העוה"ב, דהיינו שהוא 'עולם הבא דיק', אזי גם אם יש לו ייסורים גדולים הוא יכול לעמוד בהם, כי הוא יודע שהם מביאים אותו לדרגה גבוהה יותר בעוה"ב. אילו נסיונות שמטרהם אותו, ומביאים אותו לחיי עוה"ב, אדם כזה רואה בכל הייסורים שבאים עליו את הכח של העוה"ב שטמון בתוכם, וזה נותן לו את הכח לעמוד בהם.

אבל אדם שחי את חיי העוה"ז, אם יש לו ייסורים אזי ממילא חרב עליו כל עולמו, שהרי לא נשאר לו כלום! וזה מה שאמר יעקב לעשיו, אם יהיה לי חלק בעוה"ז, ולא אחיה חיים של 'עולם הבא דיק', אזי ממילא לא יהיה לי כח לעמוד בייסורים. ורק בגלל שאני חי בעולם הזה חיים של עולם הבא יכול אני לעמוד בייסורים, מאחר ותכליתם להביאני לחיי העולם הבא.

ביאור החיסרון ב'דבר שלא בא לעולם'

חיסרון בכח הקנין

אמנם לכאורה נראה שאי אפשר לומר שהטעם לכך שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוא משום 'חיסרון בעלות' בחפץ, שהרי דין זה נאמר גם לגבי הפרשת תרומה, שאי אפשר להפריש תרומה מפירות שלא הביאו שליש על פירות שהביאו שליש, מפני שהפירות שלא הביאו שליש עדיין לא נתחייבו בתרומה, וגיטונים כדבר שלא בא לעולם, ולגבי זה הרי לא שייך הגדר של 'חיסרון בעלות' בחפץ, שהרי כל הפירות הם בבעלותו לגמרי. ולפיכך נראה לבאר שהגדר בחסרון בעלות הוא חסרון בכח להחיל חלות קנין בחפץ, שכדי להקנות חפץ לאחר זמן צריך שבזמן שעושה את הקנין יהיה לו כח לעשות 'חלות קנין' בחפץ, וכשמקנה 'דבר שלא בא לעולם' אוי בזמן ההקנאה החפץ עדיין אינו בבעלותו, ולפיכך אינו יכול לעשות בו 'מעשה קנין'. וטעם זה מועיל גם לגבי הפרשת תרומה, שמאחר ויש כאן פירות שעדיין לא נתחייבו בתרומה, נמצא שבזמן ההפרשה אין לו אפשרות לעשותם תרומה, וממילא אין לו כח להחיל עליהם 'חלות תרומה' כלל, אפילו לגבי הזמן שכבר יהיו חייבים בתרומה.

ולפי זה יש לבאר את סוגיית הגמרא בנדרים כך, שמאחר ומצינו לגבי נדרים שאדם יכול לאסור על עצמו דבר שאינו שלו, ממילא מוכח מכך שחלות האיסור אינו חל על ה'הפצא', שהרי אדם אינו יכול להחיל איסורים בחפץ שאינו שלו, אלא יש כאן חלות איסור על ה'גברא' [לגבי חפץ זה], וממילא יכול לאסור על עצמו גם 'דבר שלא בא לעולם', מאחר ואינו מחיל איסור על ה'הפצא' אלא על ה'גברא' שיהיה על החפצא שיבוא לעולם.

שעדיין לא בא לעולם, אזי אי אפשר להקנות לעובר, אפילו אם נאמר שהוא 'בר זכיה', ומוכח מכך, שגם באופן זה שחלות הקנין יכול לחול מיד, יש חיסרון של 'דבר שלא בא לעולם'. ואם נאמר שהסיבה שאין לאדם גמירות דעת ב'דבר שלא בא לעולם' היינו מפני הספק שמא לא יחול החלות, אם כן אין זה שייך לנידון דידן כלל, שהרי העובר הוא כבר 'בר זכיה' עכשיו. אבל לפי מה שנתבאר שגדר הדברים הוא שאין לאדם 'גמירות דעת' לגבי דבר שאינו בעולם, ממילא יש לומר כן גם בזה, שמאחר והעובר נמצא במעי אימו ואינו גלוי בעולם, לפיכך הוא נחשב בעיני בני אדם כ'דבר שלא בא לעולם', ואין גומרים בדעתם להקנות לו.

חיסרון בבעלות

השיטה השניה בזה, בה נקטו חלק מהאחרונים [ראה ח"י הגר"ת (סע'סע) גדרים פה: 'בענין מורד ומושבע מפי אחרים'], שהחיסרון ב'דבר שלא בא לעולם' הוא מצד שאינו בעלים על הדבר, והוכיחו כן מדברי הגמרא בנדרים (מז). 'הואיל ואדם אוסר פירות חבירו על עצמו, אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על עצמו'. ולכאורה - אם נאמר שהחיסרון ב'דבר שלא בא לעולם' הוא מצד 'גמירות דעת' - דברי הגמרא תמוהים, מה מקום יש לדמות פירות חבירו לפירות שלא באו לעולם, הרי בפירות של חבירו יש 'חיסרון בעלות', ואילו ב'דבר שלא בא לעולם' יש 'חיסרון גמירות דעת', ומה ענין זה אצל זה. אלא בהכרח צריך לומר, שב'דבר שלא בא לעולם' יש 'חיסרון בעלות', ולפיכך שפיר ניתן לדמות זאת לנכסי חבירו, שכשם שאדם יכול לאסור בנדר את פירות חבירו על עצמו, אף על פי שאינם בבעלותו, כך יכול הוא לאסור פירות שלא באו לעולם על עצמו, אף על פי שעדיין אינם בבעלותו.

"ויאמר יעקב, מכרה כיום את-בכורתך לי" (בראשית כה לא)

הנה מכירת הבכורה היתה בגדר 'דבר שלא בא לעולם' [ראה יד רמ"ה (ביב קט: ד"ה ואי), קצות החושן (סי' רצח ס"ק יג), העמק דבר (בראשית כה לג)], ומצינו שנהלקו זבאים בבי"מ (לג) ועוד מקומות, בענין הקנאת 'דבר שלא בא לעולם', ודעת רבי מאיר היא שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואילו דעת חכמים היא שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ובביאור החיסרון בקניית 'דבר שלא בא לעולם' מצינו שתי שיטות.

חיסרון בגמירות דעת

השיטה הראשונה היא שיטת רבינו תם [בספר הישר, הובאה ברשב"א וגימקני יוסף (בי"מ סו: ד"ה תתס)], הסובר שהחיסרון בזה הוא משום 'דלא סמכא דעתיה'. ובפשוטו כוונת דבריו היא, שמאחר ויש ספק אם 'החלות' אכן יחול, ממילא אינו גומר בדעתו לעשות את הקנין. אמנם לכאורה נראה שאין הביאור כן, שהרי אם יקנה אדם לחבירו חפץ שכבר קיים בעולם, ויתנה שההקנאה תחול רק אם יבוא לעולם חפץ אחר שעדיין אינו בעולם, הרי ברור הדבר שאם אכן החפץ השני יגיע לעולם אזי יקנה חבירו את החפץ שכבר נמצא בעולם, אף על פי שבשעת ההקנאה היה ספק אם אכן היא תחול בפועל. 'מוכח מכך שאין בזה חיסרון של 'גמירות דעת'. אלא בהכרח צריך לבאר גדר הדברים באופן אחר, שאין לאדם יכולת להתייחס ברצינות ולגמור דעתו על מעשה קנין בדבר שאינו קיים בעולם.

וכן נראה להוכיח מהתוס' ביבמות (סו: ד"ה ז), שמתבאר מדבריהם שאם אי אפשר להקנות חפץ למי

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הרכה לאברכים

בן עליה שקוע בלימוד גם כשעוסק בדברים אחרים

מי שחי בצורה כזו, לאט לאט הוא מגיע למצב שגם בזמן שהוא עוסק בדברים אחרים הראש שלו מונח בסוגיא, ואינו רואה בכך סתירה כלל. גם בזמן שהוא עושה דברים בבית הוא שקוע בלימוד, חושב על איזו קושיא טובה, או מחשבן את הסוגיא. הראש יכול להיות במקום אחר! זה שייך במציאות! אברך בן עליה צריך להיות שם!

אכן, יש מצבים שבאמת אי אפשר ללמוד ולהעמיק בעיון, כגון כאשר האדם עייף מאד והראש לא עובד, או כשיש לו כל מיני בעיות, ובאופן כללי יש מצבים שונים בחיים שקשה יותר ללמוד, אבל גם במצבים כאלו צריך לדאוג כמה שאפשר שלא להתנתק מהתורה. צריך שיהיה לכל אחד איזה ספר שבו הוא יכול ללמוד ולהתקדם בצורה קלילה, כגון משניות או חיי אדם, ספר כזה שגם אם לו אין הרבה כח לעיין עדיין הוא יכול להתקדם במשהו, עוד משנה עוד הלכה, העיקר שלא להיות מנותקים מהלימוד.

וכן לגבי המחשבה בלימוד, יש מצבים שקשה לחשוב בלימוד, עייפות, טרדות, ושאר מצבים שקשה לאדם לעיין. אזי הוא צריך לחשוב על הגמרא עצמה, שקלא וטריא, פשוט לחזור על הסוגיא, או על איזה חידוש שחידש בה, שכן ידוע שיותר קל לאדם לחשוב על מה שחידש בעצמו, כי יש לו מזה הנאה גדולה. ואם גם זה קשה לו, יכול לחשוב על מדרשים, או על מוסר, העיקר שלא להתנתק מהתורה.

אברך שמתרגל שלא להתנתק מדברי תורה, אזי בכל שעה שהוא יכול הוא פשוט ישקע בלימוד, אפילו בשעה שעושה את עבודות הבית, מפני שהוא כבר קשור עם התורה בעצמותו.

ישנם כמה קניינים בלימוד התורה שכל אברך צריך לשאוף להגיע אליהם. והדבר הראשון הוא שקיעות בלימוד, ואין הכוונה בזה לשקיעות בלימוד באמצע הסדרים, שקנין זה קונה כל מי שלומד בהתמדה, אלא הכוונה לשקיעות בלימוד שלא בשעת הסדרים, כשאברך נמצא בבית, או בסידורים וכדומה, לדעת להיות שקוע בלימוד גם כשהספרים סגורים.

מספרים על הסטייפלר שידע לעסוק בתיקונים שונים, ואם היה מתקלקל משהו בבית הוא בעצמו היה מתקן אותו, אמנם ברור הדבר שכל זה היה רק בגלל שבאותו הזמן שהתעסק בתיקונים היה חושב בלימוד, ולפיכך לא היה בזה משום ביטול תורה. גם על ר' חיים שמואלביץ מספרים, שפעמים היה מושיב ילדו על ברכיו להרגיעו, ותוך כדי כך היה מדבר בלימוד עם אחרים, הוא פשוט היה שקוע בלימוד. זו דרגה שאלה מגיע מי ששקוע באמת בסוגיא, שאינו יכול להתנתק ממנה, וחושב עליה גם לאחר הסדרים.

לכתחילה וראי כדאי להיות שקוע בלימוד העיון, שאם יש לו איזו קושיא, או איזה ענין קשה שצריך לחשבן אותו היטב כמה פעמים, יכול לעשות זאת גם בזמן שעוסק בדברים אחרים. מי ששקוע בלימוד יכול לעשות את זה בלי מאמץ גדול! כל גדולי ישראל היו עושים כך! כשהיו צריכים לעשות כל מיני דברים, היו שקועים בלימוד בשעת מעשה.

אמנם צריך לדעת שזה לא קנין שמגיע מעצמו, אלא צריך לדעת איך קונים אותו, וכמובן שצריך הרבה שימת לב שזה לא יבוא על חשבון הבית. הדבר הראשון, שהוא הקדמה לזכות לקנין זה, על ידי שיש לו קשר תמידי עם הסוגיא. דהיינו שבזמן נסיעה או הליכה ברחוב אינו נגרר לדברים בטלים, אלא חושב בסוגיא, וכן בליה כשהולך לישון חושב בלימוד, ובאופן כללי, בכל זמן שזה אפשרי פשוט חושבים בלימוד.

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת תולדות תשפ"ה

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחני של מרן שליט"א

בקשה בגד פרוץ, והתפירת תפרה לה בגד צנוע

שאלה. אשה קנתה בד יקר מאד והביאה לתופרת ובקשה שתתפר לה בגד יפה לפי מידותיה לצורך שמחה משפחתית. שיצא יפה ומפואר. כשהגיע האשה לקחת הבגד מהתופרת, נדהמה לגלות שהתופרת שינתה מבקשתה. התברר, שהיא ביקשה מידות קצרות וצמודות שאסורות על פי ההלכה, ולכן הסיפה התופרת כמה ס"מ כאן וכמה ס"מ שם כדי שיצא הכגד צנוע וכשר ללבישה.

בעת הלקיחה תובעת את התופרת שהרסה לה את הבגד, וטוענת שמאחר ולא תפרה כמו שסיכמו היא חייבת לשלם לה את כל שווי הכגד, שהרי אם אינה רוצה לתפור כגד לא צנוע שתחזיר לה את הבגד ותלך לתופרת אחרת, אך מדוע לקלקל את הבגד?! ומאיך טוענת התופרת, הרי גם אני וגם את שומרים תורה ומצוות, ואני תפרתי את הבגד שלפחות בדעבד גמור יהיה ראוי ללבישה, אבל פחות מזה הוא נגד כל הפוסקים, ולא יכולתי לתפור כמו שרצית, עם מי הצדק?

תשובה. לכאורה זה ברור שאם אחד ניגש לרוקח, וביקש ממנו תרופה, והרוקח יודע שהתרופה הזו היא סכ המוות עבורו, והלך ונתן לו תרופה אחרת שטובה עבורו, בודאי אין החולה יכול לטעון מדוע שינה הרוקח מבקשתו ושאינו חייב לשלם, הרי הרוקח ישיב לו, שישלם לו כפול, שהרי אם היה מקבל מה שביקש, היה מת, והוא הציל את חייו. וכך גם בענינו, מה שהאשה רוצה על כך ששינוי את המידות של הבגד, היא משובש שאינה רואה כמה מזיקים נוצרים מכך שהולכת בבגד שאינו צנוע, והדבר דומה לתופרת שהוציאה שעמנו מבגד, שלא שייך לטעון מדוע שינתה ממנה שסיכמו עמה, שהרי יש כאן איסור דאורייתא בלבישת בגד, והיא הצילה אותה מאיסור זה. והיצר הרע הצליח לסמא את עיניו ולקרר אותנו, שאדם מן השוק אינו רואה את החומרא של בגדים לא צנועים כמו בגד שצמנו, ולכן זה קצת פלא כענייני שמות להזיק בגד של פריצות.

והנה אמרו בברכות (דף יט ע"ב), אמר רב יהודה אמר רב המצא אומר רב המצא כלאים כנגדו, פושטין אפילו בשוק. אולם הרמב"ם (פ"י מכלאים ה"ט) כתב שהרואה כלאים של תורה על חבירו, אפילו היה מהלך בשוק, קופץ לו וקורעו עליו מיד. וצ"ב שבגמ' מביאר רק שמותר לפשטו אבל לא לקרוע בגד חבירו. וכתב בבית יוסף (יו"ד סימן שג) שהרמב"ם למד מן מהמשך הגמ' (דף כ"ט ע"א) שהראשונים היו מוסרים נפשם על קדושת השם ולכן נעשו להם ניסים, וכגון רב אבא בר אבהו ראה כותית שלבשה בשוק בגד ארום שאין דרך בנות ישראל להתכסות בו (מדרש"א שם בשם הערוך), ומכיון שחשב שבת ישראל היא, קם וקרע את הבגד, לכסוף נתגלה הדבר שהיא כותית, והטילו עליה קנס של ארבע מאות זוז.

והקשה הכן ידידעו מה המסירות נפש, הרי כיון שסבר שהיא כת ישראל, ממילא עשה מעשה טוב, ולא היה צריך לשלם על כך. ותירץ דהיה לו להשיג למיעוטא שמא נכרית היא. ועכ"פ מזה למד הרמב"ם שגם הלוש בגד כלאים של חברו צריך לקרוע, כמו שצריך לקרוע בגד של פריצות. ומביאר בבין ידידעו שאם היתה ישראלית לא היה צריך לשלם על כך. כיון שעשה מעשה טוב. [וראה בדרך שיהיה (ח"א עמ' רצו) שהחזו"א נשאל פעם על בחור שראה דבר איסור אצל חבירו, והורה לו לאורקו, ופסור מלשלם].

אנחנו נמרח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שמעתי שרב אדא בר אבהו קרע ע"מ לשלם, והוכיח כן דלכאורה צ"ב מה הרבותא מאותב קמאי שמוסרי נפשם על קדושת השם, הרי כל איש מישראל שיוכל למחות בעוברי עבירה חייב לעשות כן, אלא ודאי שמן הדין לא היתה הצדקה בקריעת הבגד. ובשקרא עשה זאת על דעת לשלם ד' מאות זוז, והתהוה על כך שלא בירר אם יהודית היא, וכשנתברר שהיא כותית הפסיד כספו לתנע, וזו המסירות נפש על קידוש ה'. וא"כ לא שבענו מסא דמותר להזיק ממון חבירו ע"מ שלא לשלם, כדי לאפריש מאיסורא. אך מדברי הרמב"ם בודאי נראה שמותר לקרוע וא"צ לשלם, שהרי פסק הרמ"א (יו"ד סימן קנ"ט ס"א, וכו"ז סימן של סמ"ח) שאין חייב להוציא ממון כדי להציל חברו מעון, ובהכרח צ"ל שהקורע בגד כלאים מחברו פסור מלשלם, וכ"כ השד"ח חמד (מערכת ה' אות ד') דאף להפריש מאיסור דרבנן רשאי להכות חברו, וא"כ מסתבר דמותר גם להזיק ממון כדי להצילו מאיסור.

ולפי"ז צ"ל שקריעת הבגד לא היתה הכרחית מן הדין. משום שהיה בידו למפה לשוב לביתה ולהסיר הבגד ולמוכרה לכותית, ולכן כשקראה על קידוש ה' היתה כוונתו לשלם, משא"כ הרמב"ם דמיירי באופן שאם ישהה עד שהלה יפשוט בגדו, יעבור על איסור תורה, בכה"ג מותר לקרוע ופסור מלשלם [וע"ע בחשוקי חמד עמ"ס פסחים (דף ה' ע"ב)].

ובל זה כאמור כאשר היה לה בגד לא צנוע וקרעה, בזה נחלקו הבין ידידעו ומר"ם זצ"ל אם צריך לשלם, אולם בענינו, שלא קרעה את הבגד, אלא אדרבה עשתה את הבגד בצורה כזו שלא תהיה פרוצה, ותוכל ללכת בו ברחוב ע"פ בדעבד, נראה שלמרע אין זה נקרא נזק, והלקיחה היא זו שצדיקה לשלם לתופרת על תיקון הבגד. [ואדרבה, אם היתה התופרת עושה כפי בקשתה, היתה מכשילתה באיסור, ואז היה מקום לדון אם שכר אדם לדבר עבירה, והפועל עשה את העבירה, האם חייב לשלם לו. ולמעשה נקטעין שגם באופן זה צריך לשלם, כמביאר בחשוקי חמד עמ"ס ראש השנה (דף כב ע"ב) שהבאנו ראיות לה, שהשוכר אדם שיעשה עבירה, דאם עשה מה שביקש, חייב לשלם לו].

ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקהתי את רבקה בת בתואל הארמי מנפדן ארם אחת לבן הארמי לו לאשה (כה, כ). הנה צ"ב מדוע התאחר יעקב אבינו ולא נשא אשה עד גיל ארבעים, הרי האבות קיימו כל התורה כולה, ומדוע לא נשא אשה מוקדם כדי לקיים מצוות פריה ורביה, ובאותו שגם אברהם נשא את שרה בגיל כ"ה, וכן יעקב התחתן רק בגיל פ"ד [ילקוט שמעוני (פ' לך לך, רמז פח)]. והרי אפילו אם נהגו כבני נח, מ"מ מחוייבים בפו"ר. ואמרו במסכת קידושין (דף כט ע"ב) עד כ' שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אשה, כיון שהגיע לכ' ולא נשא, אמרו תיפח עצמותיו, והנה לגבי יצחק לא קשה, שהרי רבקה כשנשאת היתה בת ג' שנים, ולכן י"ל דיצחק היה מוכרח להמתין עד גיל מ' כדי שתהיה אשתו ראויה לביאה. וגם על שאר האבות הקדושים לא קשה, שהרי בימיחם האריכו ימים יותר ממוננו, וא"כ לא נחשב שאיחרו את נישואיהם, דלפי אורך חייהם אז, נחשב הדבר לרגילות. שו"ר שבכ"ז? כתב בגור אריה (כה, לד) דארבעים שנה הוא רביעית ימי האדם שהיו באותו הזמן, דבממוצע היו חיים קנ"ח שנים, ונמצא שרביעית חיי האדם הוא מ' פחות חצי שנה, וא"כ זה כמו שאמרו חז"ל דבן י"ח לחופה, שהוא רביעית משבעים שנה פחות חצי שנה, שכן שיעור החיים כי עד רביעית שנו א"צ האדם בת זוג, אבל כאשר עברו רביעית שנו, שהם חלק א' מארבע חלקים שלו, צריך שיהיה לו זוג, ודו"ק.

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה' (כה, כב). ופירש רש"י, ותלך לדרוש, לבית מדרשו של שם. הנה חידוש גורא מציאנו בספר של חד מקמאי 'פרושי התורה לרבינו חיים פלטיאל' (תלמוד חבר למנהג"ם מרוטנבורג, פרשת תולדות), בביאור הנהגת רבקה שהלכה לדרוש את ד' בבית מדרשו של שם ועבר. תימה, למה לא הלכה לבית מדרשו של אברהם, שעדיין לא מת, כמו שנאמר ויזד יעקב נזיד, משמע שאיתו יום נפטר אברהם, כשיעקב היה בן חמש עשרה. וי"ל, לכך לא הלכה לבית מדרשו של חמיה, שהיה בדעתה שיתירו לה לשתות שום סם שתפיל, והם השיבו זה הצער שיש לה שני גוים בבטן. וחשבה אם אלך אצל חמי אפילו אם מותר, לא יתיר לי בשביל בנו, עכ"ל. ולכאורה הדברים צ"ב, וכי חשדה רבקה אמנו באברהם אבינו שיטה את ההלכה בשביל בנו. עוד צריך להבין איך עלה בדעתה שמותר להפיל בגלל צער לידה. ואולי ניתן לתרץ שהצער שלה גבל בחשש סכנת חיים, וכמו שאמרה ויתרוצצו הבנים בקרבה, ותאמר 'אם כן למה זה אנכי?', ולכן חשבה שאולי מותר לה להפיל, וחששה שאברהם אבינו יסבור שאם תשתה סם להפיל את העובר, יסתכן יצחק אבינו לא פחות ממנה, שהרי עובר זה הושג על ידי שהעתיק בתפילות עשרים שנה, ואם תפיל לא יוולדו להם עוד ילדים, ומי שאין לו בנים נחשב כמות. ורבקה עצמה וגם בית מדרשם של שם ועבר סברו שיעקב שידע למסור נפשו לבורא, לא יסתכן בדבר.

ועתה שא נא כלך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד (כו, ג). ופירש רש"י, שאנא, לשון השחזה וכו'... חדר סניקן ושהוט יפה שלא תאכליני נבלה, עכ"ד. וידועה הקושיא איך אכל יצחק משחיטת עשו, הרי נאמר במסכת קידושין (דף יח ע"א) שעשו ישראל מומר היה, וקיי"ל דשחיטת מומר פסולה. ונראה ליישב, דעיקר כוונת הגמ' בקידושין לחפש שלעשו היה דין ישראל (ולכן נהג בו דין ירושה, ואין ראה ממנו שבנכרי יש דין ירושה), ורק בדרך אגב קאמר שהיה 'ישראל מומר' [ועי' ברמב"ן (ויקרא נד, י) שמוכיח מהגמ' הנ"ל, שלאבות היה דין ישראל גם קודם מתן תורה], וממילא אין מוכרח שהיה לו דין מומר ממש, אלא כיון שעבד ע"ז (מדרש אגדת בראשית, פרשה מב), ועשה עוד עבירות חמורות, היה רשע גדול, והוא כעין 'מומר'. אבל סוף סוף כיון שהיה זה קודם מתן תורה, ועוד לא היו מצווין ועושין, והרי זה גדרים אחרים לגמרי, ולא שייך שיהיה לעשו דין 'מומר' גמור, וממילא שפיר אכל יצחק משחיטתו.

רבינו וגדולי ישראל. יחד עם קהל רב השתתף השבוע בשמחת נישואי נכדתו של מרן רבינו שליט"א. בת לבנו חביבו הגאון רבי **אברהם יעקב זילברשטיין** שליט"א, ראש כלל קצות החושן, עם ההתקן המופלג הרב **דוב כשדן**, מנכ"ר ישיבת 'נתיבות חכמה' (וולפסון). הסבא רבינו כוכב בסיפור חופה וקידושין, כאשר ישב זמן רב קודם החופה לעריכת הכתובה וספידור כל ענייני החופה, כמו כן לרגל השמחה הוציא רבינו יחד עם בנו חביבו מיוחד בשם **'נתיב אבי'**, ובו שו"ת מרתק בהלכות כיבוד אב ואם. זאת מלבד הקובץ **'דברי חמד'** שהופיע ויצא לאור ע"י המערכת. ובו כל גלינות 'דברי חמד' שהופיעו בשנה האחרונה [בתי כנסיות המעוניינים לקבל את הקונטרס לבית מדרשם, יפנו למייל המערכת]. בשמחה השתתף באורח נדיה, חתנה דבי נשיאה, המקובל הגה"צ **דוב קוק** שליט"א, וגיסו של הגה"צ זילברשטיין, אשר ממועט להשתתף בשמחות משפחתיות. בפרט אלה הרחוקות. אולם בשמחה זו, חרג ממנהגו. וישנה בהתנהגותו למעלה משעה וחצי. כאשר אף שר ברמקול שירי הלל והודאה, ואף דיבר בדברי תורה עם החתן ושאר האורחים. [אנקדוטה מיוחדת איננה. כאשר ביקש הגה"צ קוק לברך 'שהחיינו' על האית גיסו הגאון רבי אברהם יעקב ורבי אריה זילברשטיין, לאחר זמן רב שלא ראה את פניהם. לאחר טבח אף ירד בעה ובתפוצצות יחד עם החתן, ועם גיסו הגאון רבי **אליעזר רוט** שליט"א, דוד הכלה].

כי אשמרה שבת קל ישמרו! בהקלטה שפורסמה בקו' שיח יצחק, שמע רבינו בהתפעלות על הגם המופלא שאירע בנפילת הטיל ברחוב שמחללים בו שבת, מיד לאחר גבול העיר בני ברק, כאשר מלבד עצם הגם שלא היו הרגים בנפש מנופלת הטיל, וכן ההתפעלות שאחזה רבים ממוקם נפילת הטיל, מטרים בידים מעיר התורה בני ברק, דבר שהוכיח לעין-כל את הבטחתו של מרן החזו"א זצ"ל כי בכני ברק לא יפלו פצצות בזכות שמירת השבת כהלכה, זאת ועוד, בכל הדברים באזור נפילת הטיל התנפצו חלונות הבנויים, וחוט החשמל במקום התנפסו מרוב החום הגדול, אולם דבר אחד נותר שלם כשהיה, והוא **חוט העירוב של העיר** שלא נשדף ולא התנפס, אע"פ שעשוי מחוט דיג פשוט. וזאת הכל כיצד השבת זועקת ואומרת שבזכות שמירתה יש הגנה מיוחדת. רבינו האזין לדברים והגיב בהתפעלות: **'תודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו... פלאי פלאים, גיוולעדיג ממש... צריכים לפרסם את זה, תפרסם את זה ברבים לחיזוק'...**

מאורע מעניין ומרגש התרחש בתחילת השבוע בבית"ח 'מעייני הישועה' בעיר בני ברק, כאשר לראשונה בתולדותיה אשה תושבת העיר ילדה יבטייה, שלושה בנות וכן, כאשר כולם בריאים ובמצב טוב ב"ה. בקו' שיה יצחק פורסם על מאורע הקלעים של לידה מרגשת זו, כאשר דעת הרופאים היתה שישנה סכנה לחלל מהעובר, עקב כמות העוברים ויציקה בה היו, בני הזוג נכנסו לקודש פנימה, לרבינו, אשר באופן קבוע עולים על שולחנו ללא הרף שאלות קשות וזרות גורל אלו. רבינו שנכנס לפרטי המקרה, הכריע לאור הנתונים כי אין סכנה כל כך גדולה בהמשך ההריון כצורתו, והורה להם להשאיר את המצב על כנו, וכיוצא שכל הרביעיה יחולו בריאים ושלמים, ביום ה' (פ' חיי שרה) כשהגיע רבינו לשיעור הקבוע לרופאים בבית"ח 'מעייני הישועה', המתינו לו בני הזוג יחד עם רב המרכז הרפואי, הגאון רבי **יוסף הופני** שליט"א, ונובע עמם האם לערוך 'זיזוז לידה' או לא. כאשר הרופאים היו מסופקים מאד בדבר, והתבטאו שרק נביא יוכל להכריע כאן... רבינו שהאזין לשאלה בכבוד ראש, הכריע בסופו של דבר, כי שוב ואל זעזעה עדיף, וכי לביתיים ימתינו ולא יעשו זיזוז. ואכן, ביום א' (פ' תולדות) בבוקר, ילדה האשה ללא זיזוז את כל הרביעיה, כאשר צוות הרופאים אף התבטא בהתפעלות אודות כוחו הגדול של רבינו. יו"ר ועד ההלכה של בית החולים. להכריע בדיני נפשות אלו. ולקחת על עצמו את האחריות הגדולה, וכפי שאכן אירע בפועל, שכולם נולדו בריאים ושלמים. הדו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. בהקלטה שהתפרסמה בקו' שיח יצחק נשמע רבינו מאזין לכל המעשה מנכדו, ומגיב ברגש ובהתפעלות: **'איוו בשורה טובה, איוו בשורה טובה... איזה יופי... תודה רבה, איש טוב מבשר טוב...'.**

בבא קמא דף קטו ע"ב

למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים

חידה: מכר קרקע כשהוא צעיר המקח קיים, ואם היה גדול יותר המקח בטל

חידה. איך יתכן, שאם יבואו עדים ויעידו על אחד שמכר בנכסי אביו כשהוא היה כבר בן שבע עשרה, המקח יהיה בטל, ואם העדים יעידו שהוא היה רק בן חמש עשרה בשעת המקח, המקח יהיה קיים?

תשובה. נאמר במסכת בבא בתרא (דף קטו ע"א): 'למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים, וכן נפסק בש"ע (ה"מ סימן קס"ט) שכל קרקע שירש מאבותיו או משרא מורישיו, או שניתן לו במתנת שביע מרע, אין ממכרו מוכר עד שיהא בן עשרים שנה שלימות, אבל קודם עשרים שנה שלימות, אף ע"פ שיועד בטיב משא ומתן לא, שמו ימכור בזול מפני שדעתו נוטה אחר המעות, ועדיין לא נתיישבה דעתו בדרכי העולם, יע"ש.

והנה יתכן שכל הדין הג"ל אמור רק ביהודי, אבל בגוי יתכן שמקחו מקח גם בקרקע לפני גיל עשרים, אם הוא יודע בטיב משא ומתן, שהרי כתב החת"ס (יו"ד סימן שיו) ש'שעורים' נמסרו לישראל אך לא לגביר, וההלכה למשה מסיני שקטן אינו יכול למכור מטלטלין מדאורייתא עד שיהיה בן י"ג, נאמר רק לישראל ולא לגביר, ולכן אם יש נער נכרי שהוא בר דעת וחרף וממונה, הרי הוא נחשב גם לפי דיני ישראל כבר דעת שמקחו מקח וממכרו ממכר, יע"ש. ולפי זה יתכן שהוא הדין לגבי מכירת קרקעות, שכל מה שנאמר שקטן אינו יכול למכור קרקעות אביו עד שיהא בן עשרים, היינו דוקא בישראל, אבל גוי יכול למכור את קרקעות אביו לפני גיל עשרים אם הוא בר דעת.

ואם הנחה זו נכונה, הרי שיש פתרון לחידה, במקרה שיש גוי קטן שירש קרקע מאביו הגוי, והתגייס בגיל שש עשרה, שאם יתברר שהוא מכר את הקרקע כשהוא היה בן שבע עשרה, הרי שמכר בהיותו יהודי, ואם המכר בטל, מפני שלא היה בן עשרים, ואם האמת היא שהיה מכר את הקרקע בהיותו בן חמש עשרה, המכר חל, כי נמצא שהוא מכר את הקרקע בהיותו גוי.

אלא שיש לפקפק קצת בכל הג"ל. דיתכן שאף גיים אינם יכולים למכור קרקע אביהם לפני גיל עשרים, מפני ששיעור חכמים שאע"פ שהוא בר דעת ויודע בטיב משא ומתן, בכל זאת יש חשש שמו ימכור בזול מפני שדעתו נוטה אחר המעות, ועדיין לא נתיישבה דעתו בדרכי העולם, וסבירא זו שייכת אף בגוים, ובאמת כהרבה מקומות בעולם אי אפשר למכור קרקעות כלל לפני גיל כ"ד, כמבאר בבית שלמה (או"ח סימן סו). ואם כן יתכן שאף אם מתברר שהוא מכר בהיותו גוי, בכל זאת המקח בטל, כי לא היה בן עשרים. וע"ז. [עיין עוד בצמח צדק (יו"ד סימן צב) שדן אם דין זה שקטן לא יכול למכור עד גיל עשרים, אם הוא מדאורייתא או מדרבנן].

שאלה: האם בחור בן חמש עשרה יכול לתרום כליה?

תשובה. מאחר ומבאר בסוגיא שאי אפשר למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים, וזמני שהבאנו לעיל מהשו"ע בשם הרמב"ם קודם עשרים שנה שלימות, לא ימכור אף ע"פ שיועד בטיב משא ומתן, שמו ימכור בזול מפני שדעתו נוטה אחר המעות, ועדיין לא נתיישבה דעתו בדרכי העולם, כלומר אדם צעיר דעתו נוטה אחר הנאות רגעיות, והוא עלול להמשיך אחריו ולהחליף נכסים רבי ערך, כגון קרקעות, תמורות מעות שערכם פחות, ואפילו בזול. כי הצעיר קל דעת הוא, ובמקום לקנות במעות קרקע, שהוא נכס חשוב, עושה הוא את ההיפך בגלל אהבת התענוגים. מסוגל הוא להחליף חיי עולם בחיי שעה, ולהמיר את הקרקע במעות טליות, כדי לספק את תאוותיו, והוא גם יחליף וימכור קרקע יקרה בזול, כי העיקר אצלו מעות להנאות רגעיות. **לאור** זאת שמעתי ממנו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, שיש להבדיל בין צעיר המחליט למכור קרקע, לבין צעיר המחליט לתרום כליה להציל את חברו מהמוות, שכאשר צעיר מחליט למכור קרקע, יש לחוש שדעתו נוטה אחר הנאות רגעיות, ולכן אין מביאנו מכירה עד שיעגל ליל ב', שמו ימכור בזול מפני שדעתו נוטה אחר המעות. [והם הנאה רגעית]. ועדיין לא נתיישבה דעתו בדרכי עולם, דברים אלו נכונים גם בצעיר שיממור כליה תמורת מעות, המשתמשות לצורך חיי שעה. משא"כ נער המחליט לתרום כליה, לצורך הצלת נפש, אין בהחלטה זו קלות דעת, אלא אדרבה דעת זקנים בו, ומחליף את כליתו בחיי עולם, בזה אפשר לסמוך על החלטה הצעיר, אם מלא לו י"ג שנה והביא ב' שערות, ע"כ שמעתי.

והנה כתב השו"ע (שם ס"ו) דבמתנה אף כשהוא פחות מבן עשרים אם הוא יותר מגיל י"ג, מתנתו קיימת, שאילו לא הגיע לו הנאה גדולה לא נתן, יע"ש. והנה בנידון, לולי הסברה של מו"ח זצ"ל, היה מקום לימר שלא לקבל את הכליה, אע"פ שהוא נתנה כמתנה, מפני שבה לא שייך הסברה שכתב השו"ע, שקיבל הנאה גדולה, שהרי בנידון לא קיבל כל הנאה, ולכן היה מקום לומר שאסור לקבל את התרומה של הכליה עד שיעגל לגיל עשרים, ויבין בדרכי העולם, וידע את כל הסיכונים שיוכלו להגיע לו מהניתוח. אלא שכאמור הורה מו"ח זצ"ל שיש לקבל את התרומה מפני שדעת זקנים בו, ומחליף את כליתו בחיי עולם, בזה אפשר לסמוך על החלטה הצעיר.

אחורה נא חידה

קטן שהגיע לחינוך אסור באיסורי שבת (דאורייתא ודרבנן). באיזה איסורי שבת מצוי שמותרים לקטן. אף שהגיע לחינוך? *התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, תחילה באדיבות ידידיי הרב אורי זמני שליט"א.*

תשובה לחידות מגליק קורם: אדם קידש אשה קידושין גמורים (שחלו מן התורה ואינם קידושין טעות), והוא לא מת ולא נקי לה גט, ובכל זאת אשתו אינה נחשבת לאשת איש ומותרת להינשא, היתכן? * מתי חייב אדם ליתן חרומה והוצאות מתנה לאשה זרה - שאינה בתוך **השוכה**. אשת אליהו הנביא ורבי יהושע בן לוי, שעלו לשמים בעודם חיים, ונשותיהם מותרות לכל אדם אע"פ שלא קיבלו גט, כך מבואר בתרומות חדשן (פסוקים וכתבים, סימן קכ) משום 'אשת רעהו אסורה ולא אשת מלאך שכולן הרינו ולא גופני, יע"ש'. וע"כ בקובץ שיעורים (ח"ב סימן כח) ובכרטיס יוסף 'אה"ע סימן י"ז ס"א'. * האנס נערה בתולה חייב לקחת אותה לאשה, ואפילו אם היא חרטה או סומא, אם היא ואבית רוצים בכך ושר"ע אה"ע סימן קע"ס"ג, ומקורו מדיברם כב, כה). ואינו רשאי להוציאה לעולם אלא לרצונה, לפיכך א"צ לכתוב לה כתובה, ואם עבר והוציאה, כופין אותו לחתונה, והביא הפתוי תשובה (ס"ק) בשם הגרע"ק א' בשם הגהות הסמ"ק, שאם בר ישי לו אשה, הרי שלא יכול לעיאת את האנוסה מפני חרם רבנו גרשום שלא לישא ב נשים, אז מנדיס אותה עד שיתן לה נדניה להשיאה להגון לה, יע"ש.

י"ר ע"י מערכת 'קובץ גלילות' k.gilyonot@gmail.com
להנצחות ולהקדשות ניתן לפנות: 053-3145900

לקבלת תגובות, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,
ניתן להדפיס במייל a0527642209@gmail.com,
ובפלאפון הר"ל, או בכחובת טייל 31268777@gmail.com
ובפלאפון 0533126877.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעוררים מדי יום ממרן
רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בין ע"י יצחק, 04-376-0582,
או 072-380-9348. מדי ערשך יעדיך בקו האם יעדה טרן
שליט"א בשבת הקרובה ברמת אליהן

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

שירת יושר

עמל התורה הנורא של החזון איש

נאמר במעמד 'תפילת ילדי תשב"ד' בתיידד תשב"ד בבית מדרן החזון איש ערב יום
היארכיט הע"א למרן החזון איש

קשה להסביר מה היה פה בבית הזה, כיון שהעמל התורה והיגיעת התורה שהיונה
פה זה לא לפי המושגים של הדור הזה, וממילא מאוד קשה להסביר את הלימוד שלו
והיגיעות העצומות שלו שזה היה ממש מצב של פיקוח נפש.

ואם באמת נשאל איך יתכן שעמל כזה כמו של החזון איש לא הביאו למצב של סכנה, על
זה אפשר להביא את דברי הרבנו יונה על המשנה באבות, המשנה אומרת מרבה תורה
מרבה חיים ופירש ע"ז הרבינו יונה שם כי דאגת התורה אף שהיא דאגה גדולה למבין
כאשר יחשוב בהלכה עד יאמר דבר דבור אל אופניו כלומר עד שיבדל כל הגמדות
והתוספות והתוספתות ורמב"ם וכל הסוגיא שלא ישארו קשיים זה דאגה גדולה מאד
והיה צריך להיות שבלימוד עם כוונת יגיעה שיפול למשכב כל יום וע"ז אומר התנא מרבה
חיים שבטעם התורה זה לא יהיה כך.

אספר לכם סיפור על עמל התורה הנורא של החזון איש, פעם אחת הוא הוצרך לעיין
בספרו על מה שכתב בסוגיית יין נסך שהיה נוגע לו לסוגיא שאחזו בה, והתייגע זמן רב
להבין את שכתב שם ולא הצליח, ואמר לי אני כבר עובד ימים כדי להבין מה כתוב שם
ואני לא מצליח, וסיים-זה לא בכוחות אנושיים.

והעיקר זה החיזוק לא הסיפורים, ודבר נוסף שצריך להתחזק בו הוא ענין הדיבור,
הגמרא אומרת מה אומנותו של האדם בעולם הזה ישים עצמו כאילם, יש אחד חייט
אחד סנדלר, מה האומנות של כל בן אדם ישים עצמו כאילם, לא לדבר, ברוב דברים
לא יחדל פשע, אם מדברים אז יש עבירות, ממילא צריכים תמיד להתאפק לא לדבר,
ואפילו אם משהו פוגע בך או משהו, תנו רבנן הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתן
ואין משיבים ועונים עושים מארבה ושומעים בייסורים הפירוש בייסורי העלבון,
שמתים במה שמעליבים אותם, עליהם נאמר ואזהביו כצאת השמש בגבורתו, שזה
הדרגה הכי גבוהה יהיו כאלו שיהיו כמו כוכבים כמו הלבנה, אבל מי יהיה כמו השמש,
זה הנעלבים ואינם עולבים.

ועוד צריכים לדעת שהגאון מוה"ל לא הלך לנסוע לארץ ישראל אך לבסוף כידוע לא נסע
אך בכל זאת הוא השאיר לנו אגרת הגר"א שבכולה הוא מדבר רק על ענין הדיבור, והוא
אומר שהפה הוא קודש קדשים וצריך לשמור אותו, אז הוא אומר ככה אם מדברים
דברים יתירים, סתם דברים שאינם לשון הרע ורכילות שקר וכדו' צריכים להתקלע
מסוף העולם ועד סופו, בכך הקלע על כל דיבור ודיבור, אבל אם מדברים דיבורים
אסורים, שקר ולשון הרע ורכילות או בשבת מה שאסור לדבר, כל הדיבורים האסורים
צריך לירד לשאל מטה ואי אפשר לשער גדול הייסורים והצרות שהוא סובל.

ותזכר א"ה לאור הגנוז וחיים של נצח, לחיות בדרגה גדולה ע"י שיעשו מה שצריך
לעשות בעולם בכמה עשרות שנים שנתנו לנו בעולם הזה, וצריכים למלאות אותם
שלא יחסר ושהכל יהיה מלא בתורה ובעוד מסכתות ועוד מסכתות.

וד' יעזור שנעשה רצונו בלבב שלם ונשמור חוקיו, ושכולם יגדלו לתלמידי חכמים
ולגדולים וכולם יעלו מעלה מעלה.

תורת יושר

ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי וגו' (כ"ז, ד')

לכאורה ה' נראה מכאן שלא ה' חושש לפרישות מעוה"ז, והנה מצאנו
בחז"ל סעודתך שהנאתך הימנה משוך ירך הימנה, ועד שאדם מתפלל כו'
יתפלל שלא יכנסו מעדנים כו', ואמר רבינו דלכאורה היה ניתן לבאר טעמו
בזה דהיה לצורך שיחולו הברכות לבנו כשיביא מטעמים לאביו וכמ"ש
בעבור תברכן נפשי וגו', וגם ה' אז פסח כפרש"י בשני גדי עזים, ומיהו
משמע גם שהיה ידוע שזה היה אוהב וכמ"ש ואעשה וגו' כאשר אהב וי"ל
שה' אוכל כאלו גם בלאו הנך טעמי ולא ה' חושש לפרישות מעוה"ז וכנ"ל.
וסיפר רבינו בענין זה ששמע ממרן החזון איש זצ"ל שביאר בזה (כמדוד) בשם
אביו) דהנה איתא בחולין ק"ה א' אמר שמואל אנה להא מלתא חלא בר
חמרא לגבי אבא דאילו אבא חור סייר נכסיה יתרי זמני ביומא ואנא לא
סיידנא אלא חדא זימנא כו', וביאר הענין דאבא ה' בדרגה גבוהה טפי שכבר
לא יזיק לו לרחוקותו אפילו אם יתיר נכסיה טפי ואילו שמואל אינו יכול
אלא חד זימנא לפי דרגתו, ובזה ביאר הך דיצחק דועשה לי מטעמים וגו'
שה' בדרגה כ"כ גבוהה שכבר אין מוזק לו אף אם יאכל מטעמים.

ויקרא שמו יעקב וגו' (כ"ה כ"ו)

עני' רש"י ב' פירושים או שהקב"ה קראו כך או אביו, ועי' בפ' ר"ג גאון
(הנדמ"ח) שלהי פ"ק הברכות בשם מכילתא דר"י ובשם הירושלמי
שמהאבות רק השם יצחק ה' מהקב"ה ולכן לא נשתנה שמו ע"ש, ומ"מ
שם יעקב שה' על שם וידו אוחזת בעקב עשו ויש בזה סימן כמש"פ רש"י,
יש לזה חשיבות מושג"כ שם אברהם, ולכן י"ל דאהדרי' קרא יעקב ואין
עוברים על עשה כבגמ' ברכות שם דג"ז השם יש לו חשיבות, ולא רק שאין
עוברים בעשה אלא שנקרא כך וכמו בברכת אבות בשמו"ע מיהו אולי
התם שאני מפני שכבר אז ה' אלקי יעקב לפני שנשתנה שמו, אבל עכ"פ
כך רגילין לקרוא, ויש לדעת באמת למה, אחרי שכתוב בו בראשית ל"ה י'
לא יקרא וגו' כי אם ישראל וגו' ויקרא וגו', ואין רגילין כלל להזכירו כך.

וביאר רבינו דאפשר דלולא דאהדרי' קרא הו' לן לפרש שנעקר שם יעקב
לגמרי ונשתנה שמו אבל כיון דאהדרי' מפרשין שבאמת שמו נשאר יעקב
שזהו בעצם שמו ולא ניתן לעקרו אלא שנתוסף לו ישראל על שם שכתוב
בבראשית ל"ב כ"ט שאמר לו המלאך לא יעקב יאמר וגו' כי שרית וגו'
ואפשר שהוא כעין נבואה או בשורה ואח"כ נאמר לו כן נפסי השם בבראשית
ל"ה י', ושם כתוב שמו יעקב והוא גם אתנחתא ואפשר דהיינו שזה שם
העצם ולא נעקר שמו לגמרי אלא שלא ישאר רק בזה אלא שיתוסף לו
גדולה בשם ישראל והיינו לא יקרא וגו' שלא ישאר רק בדרגה זו.

וכנה שרגילין לתת שם התינוק בברית יעקב ישראל י"ל דזה על שם
ששניהם שמוותיו וכנ"ל, ואהדרי' קרא (ואגב ענין זה אזכיר רבינו את ששמע
מרן החזון איש שהיה מנדיף שלא יתנו ב' שמות, ובעלמא אנו מצאנים רק
שם אחד).

והוסיף רבינו ששונה הדבר באברהם ושם שנתוסף רק תיקון באותו שם,
וזכו אח"כ לזרע, באמת נשתנה השם ממש בתיקון האות ונעקר הראשון
לגמרי ולכן הקורא לאברהם אברהם עובר בעשה, (ושם שאני שלא נאמר
אלא לאברהם לא תקרא וגו' כבגמ' ברכות שם וי"ל משום שה' די במה
שאצל בעלה מוכרח שמה כך, והיא טפלה לבעלה, ואשה כל כבודתה וגו' ואין
לאחרים כ"כ אתה, ולכן אין קפידא כ"כ בשינוי שמה לגבי עלנא).

התנהגות הנכונה עם ילדים בגיל צעיר

שאלות שנשאל רבינו על התנהגות הנכונה בחינוך הילדים בגיל צעיר, ועל משנתו של מרן החזו"א בעניין.

ש. האם נכון הדבר, שהחזו"א אמר שזהו דבר טוב לתת לילדים להשתולל מעט? למשל מספרים שבאו ילדים לתזו"א, וקפצו על הכסאות, והאב שהגיע עם ילדיו רצה לפגוע אותם מכך, והתזו"א התבטא, זה טוב להם שישתוללו.

רבינו: מקצת הדברים זה נכון, כתוב בגמ' למשל שכאשר נולד טוב עבדו לתת חלב וכשגדל פורתא וכו' וכשגדל עוד יותר פורתא, טוב לתת לו תבר מנא, והיינו לשבור כלים. אני תושב באמת שהחזו"א היה נותן קצת להשתולל, ילד צריך קצת לעלות על זה ועל זה, זה לא אומר כלום על החינוך אם קצת קופץ, צריך יותר ללמוד איתו, להרים אותו יותר, אם הוא כבר בר משניות ללמוד איתו משניות, יחזור בע"פ, יתנו לו משהו עבדו זה, להכניס אותו בלימודים יותר וכדו'.

בבית התזו"א הקפידו מאוד על כמה דברים והיו מכים ילדים על זה. האחד, כשלא היו שומרים על הידים כדבעי, והיו נוגעים מעל המרפק וכדו', על זה היו מורביצים, ושנית, על דיבורים גם מאוד הקפידו, לא לדבר מילים לא יפות.

ש. במשנת החזו"א, איך יש להעיר לילדים שלא מתנהגים כהוגן?

רבינו: העיר שבו גל התזו"א היה קוטבה, זה היה עיר קטנטנת כמו למשל קוממויות של היום, אז אחת הבנות הלכה מדי רחוק עם תברה שלה, היא באה אתה כך הביתה, היו צריכים לתת לה כמה סטירות, אז הסבא, אבא של התזו"א, שהחזו"א קיבל ממנו רבות, אמר לה "חשבת שזה יעבור לך ככה?", זהו, עד כאן, זה היה מספיק, צריך לעשות בתוכמה, לא תמיד צריך להגיד באופן זקן ומדי הרבה, לפעמים גם קצת מספיק, או בצורה עקיפה וכדו'.

היה עוד סיפור על אחת הבנות שאכלה לפני התפילה, משום שהלכה עם בחורות שהיו מחוץ לעיר לא כל כך טובות, והיא קצת התחברה אליהם, והלכה לאכול לפני התפילה, אז אבא של החזו"א אמר "אה, היא חכמה, היא קודם אוכלת ואחר כך מתפללת". אני בא להראות שיש לנהוג בחכמה, ולפעמים להתעלם כאילו לא ראית, הכל בתכמה ובכל מקרה לגופו, ובכל פעם התנאים שונים וכדו'.

(אמרתח בנימין)

הנאון הנרול ר' אריה איכרמס זצ"ל מתלמידי מרן החזו"א וראש כולל תורת אברהם נלב"ע כ"ג חשוון תש"פ

הנאון ר' אריה זצ"ל היה מידידיו הקרובים ביותר של רבינו והיה קשור עמו בקשרי הלכה כל השנים כאשר רבינו היה מתייעץ עימו רבות בהלכה, ונביא כאן את הספרו של רבינו בהלכותיו שהעיד עליו שלא הלך בלי לחשוב בלימוד.

הספר במסע הלוויה

אע"פ שאני ראוי כלל להספידו מתמת הריחוק הגדול שממני אליו, אולם שלא ניכשל בואל שאול ואל בית הדמים שלא נספד כהלכה, ואמנם הרי ביקש שלא להרבות, אבל לזה אני חושש שכל מה שיגידו אין כ"כ לחשוש לזה, ומוכל מקום משום צוואתו אקווה לקרות כמה מאמרי חז"ל וכו"ב ויהי מובן הכוונה, והרי יש בהם בלאו הכי חיזוק. **אבד חסיד מן הארץ!**

וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ד'!

ויי חסרה ארעה דישאל גברא רבה!

העמיד כל כך הרבה אברכים - מאן דמתני לית לי' שיעורא?

אחים בהספדאי דהתם קאימנא, רש"י נפרש בגלגל שאני שם ואני שומע את ההספד, אבל בכוונה שני' זה הפשט שהמלאכים הם עומדים והאדם הוא הולך, אבל אתרי הפטירה גם האדם עומד, אז אחים בהספדאי - תתמם את ההספד ותסביר מה אני - ושילכו אחרי הדרך שלי, ממילא אני הי' הלאה גם כן מתהלך.

שיהי' שם שמים מתארח על ירך - כמה יש ללמוד ממנו, כל מיני דברים שהיוא הי' יחיד יחיד, ממש יחיד בדור.

איזהו בן העולם הבא - ענוותן ושפל בדרך שייף עייל ושייף נפיק דגריס באורייתא תדירא ולא מוזיק טיבותא לנפשי', כל ישראל יש להם "הלך" לעולם הבא, אבל מיהו הוא "בן" העולם הבא - יהבו ב' רבנן עיניהון ברב עולא בר אבא, אנתנו היינו אומרים שכל התנאים והאמוראים הם בני העולם הבא, אבל יהבו ב' רבנן עיניהון ברב עולא בר אבא.

אף אנו נאמור לפי דרכנו - לפי הדור שלנו.

שיהבו ביה רבנן עיניהון. איי - ברבי אריה!

כתוב ברמב"ם בסוף שמיטה ויובל - ולא שבת לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל ולעמוד לפני ד', ולשרתו ולעבדו לדעה את ד', והלך ישר כמו שעשירו האלוקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה הי' חלקו ונתלתו לעולם ולעולמי עולמים - אז ממילא אנתנו יודעים כבר איפה רבי אריה נמצא - הוא קודש קדשים ויהי' ד' חלקו ונתלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזהר לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה ללויים, והרי דוד אומר ד' מנס חלקי וכוסי אתה תונמך גורלי!

מרן החזון איש פעם אמר שהמדרגה הכי גדולה זה לעבור את התיים ואין לאף אחד טענות על האדם - נדמה לי שאפשר להגיד את זה על הנפטר !!

פעם שאלו את החזון איש אם מקפיד על איזה דבר, אז הוא אמר שהוא יכול לתאר את זה, אבל זה איננו בחנות שלו - זהו רבי - אריה!!

תוספות אומרים בסוטה כ"א ו"ל סתם תלמיד חכם תורתו אומנותו ועוסק בה ומהההר בה כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה, זה פשוט שזה הוא, המילים האלו זה מאוד מתאים להנאון הצדיק רבי אריה!

באמת ראו את זה תמיד אם הוא בחתונה אם הוא במקום אחר הוא אותו באמצע תוספות, תמיד תמיד!! ואינו הולך ד' אמות בלא תורה!!

מרן החזון איש כותב באמונה ובטחון (פ"א סי' י"א) את רבי אריה - יש איש מתאזהר להיטיב לזולתו, הפגשו עם דעהו הוא לו לתדות לב, מקבלו בסבר פנים יפות, ומה הוא מופחד כשהוא נפגש עם חברו, תרד אולי לא קלע על המטהר לפי רות דעהו, אולי זה לא בדיק כמו שהשני רוצה ומערער, אולי דיבר דבר שלא כהוגן, כי אין כאב לב אצלו ככאב של פגיעה בכבוד חברו, או שתסר מרעהו חסד, אבל זה - מה שיש לו כאב לב, אבל הוא מעולם לא נפגע הוא מרעהו, כי לבו המלא אהבה תכסה על כל פשעים, והוא מוכן מראש לקבל באהבה נאמנה פצעים ונזיפות שיתלוק לו רעהו בידעו שאין רוב בני אדם אצילי המידות, ומה אפשר לתבוע מהם, ובכל זאת רוחש ליבו להם יקר וכבוד, ואין בלבו ההורים רעים מעין ולולו בכבוד הבריות, (עכ"ל התזו"א), - זהו כל המילים האלה זה ממש רבי אריה לא משל. **שיהא** שם שמים מתארח על ירך - לומר פלוני שלמד תורה כמה נאים מעשיו - כל מה שהוא היה זה הכל קידוש השם יזמם ולילה - קיצרתי קצת כפי בקשתו, והרי בלא ליספרונג' הי' הדין איתו לכן קיצרתי בבקשתו ואם הרביתי יסלה לי, ויש גם מקילים על גדולי הדור שאפי' צוה יש קולות, שיהי' מליץ יושר על הצדקניות אשתו ובנותיו, נכדיו ונכדותיו וכל משפחתו, ועל כל בני הבית מהדרש, ועל כל תלמידיו, ועל כל כלל ישראל, ויהי' ובלע האמות לנצח ומודה ד' דמעה מעל כל פנים.

זכרון רבי אהרן

גיליון זיכרון למרנא הגר"א קוטלר זצוק"ל | היארצייט הס"ב
 משא מספד לזכרו מרשכבה"ג רבינו הגדול מרנא האילת השחר זצוק"ל

נמסר ליל היארצייט המ"א – אור לב' כסלו תשס"ד בישיבת לייקווד ירושלים – השיחה מתורגמת מאידיש

יתרון בין אדם לחבירו על בין אדם למקום

מורי ורבותי. ידוע לכולנו שיש שתי חלקים מה שהתורה תובעת מהאדם, ישנו חלק של בין אדם למקום, וחלק של בין אדם לחבירו. ומשמע בחז"ל שהתביעה על החלק של בין אדם לחבירו, היא יותר מאשר על החלק של בין אדם למקום, ככה יש משמע בהרבה מקומות.

וכן בצד הטוב, החשיבות של בין אדם למקום הוא פחות מאשר בין אדם לחבירו. ובחובת הלבבות (שער אהבת ה' פרק ו') כתוב שאפי' אם אדם יכול לעבוד על עצמו ולחיות גדול כמו מלאך, זה עדיין לא מגיע למדרגה של מזכה הרבים, זאת אומרת שאם הוא עושה לאנשים אחרים, יש לו שכר יותר גדול מאשר בין אדם למקום, וכן יש עוד מקומות שמשמע את גודל הענין של לעשות תועלת לשני.

ובאבן שלמה (פרק י' אות כ') מובא בשם הגאון, כי הרשע אפי' שהוא רשע לשמים, כשהוא נמצא בגיהנם יכול הצדיק להוציא אותו בשעה שהוא עובר בגיהנם, ומכניס אותו לגן עדן, אבל הרע לבריות אינו יכול רק להוציא אותו מגיהנם ולא להכניס אותו לגן עדן, ואיננו מבינים בדברים אלו, ואין לנו השגה בענינים הגדולים האלה, אבל עכ"פ כך כתוב שבין אדם לחבירו חמור יותר.

כחו של היחיד

ומצינו עוד דבר, מה שכתוב בפסוק בפרשת ויחי שיעקב אבינו שם את יד ימינו על אפרים, ויוסף רצה שיניח את ימינו על ראש מנשה, ואמר לו יוסף לא כן אבי כי זה הבכור, והשיב לו יעקב, ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגויים, ופרש"י ידעתי שגם ממנשה יצא גדעון, שעושה הקב"ה נס על ידו, ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו, שעתיד יהושע לצאת ממנו שינחיל את הארץ, וילמד תורה לישראל.

רואים שני דברים, דבר ראשון שהעיקר הוא באמת לימוד התורה, וזה יותר חשוב, אפי' שגדעון הציל את כלל ישראל שזה דבר גדול מאד, אבל יהושע יעשה חוץ מזה ג"כ שילמד תורה, וחזכות של ללמד תורה אין לשער. וכן רואים שלא אמר שבשבט מנשה יהיו פחות צדיקים משבט אפרים, ואם היה כתוב שלאפרים יהיו יותר צדיקים ולמנשה פחות צדיקים, הי' מובן, אבל זה לא כתוב, רק מה הוא אומר שלאפרים יהיו את יהושע ולמנשה יהיו את גדעון, מזכירים שתי אנשים ומדברים רק עליהם, ולמה לא כתוב שמנשה יהיו לו פחות צדיקים, ולאפרים יותר צדיקים, משמע שזה לא ראוי, רק אותו היחיד שיהיו אדם גדול, שהוא עשה דבר גדול, מי היה בשבט מנשה גדעון, הוא הציל את כלל ישראל, דבר גדול מאד, וכתוב שזכה היות ולימד סניגוריא על כלל ישראל, ובזוהר כתוב גדעון לא הוי איהו זכאי ולא אבוח זכאי, ובכל זאת הוא זכה כ"כ, למה כי הוא הציל את כלל ישראל, א"כ זה דבר גדול מאד.

נמצא שנקטו שתי אנשים אדם אחד ממנשה, וכן באפרים בחרו אדם אחד, ועל זה הוא אומר כי יהושע בן נון יותר גדול, כי הוא הנחיל את הארץ והוא לימד אותם תורה.

רואים שמתחשבים לפעמים עם אדם אחד יותר מכולם, אפי' שהוא רק אדם אחד, אבל אדם זה הוא כ"כ גדול, אדם אחד יכול לעשות מהפכה שלא שייך.

וזה יודעים כאן כולם, כי רבי אהרן זצ"ל עשה מהפיכה באמריקה, מה שהרבה ראשי ישיבות אחרים ורבנים אחרים לא היו יכולים לעשות מה שהוא עשה, "אחד" אדם גדול אחד, יכול לעשות כזה דבר גדול.

נסתכל בעדקיה ונתקדרה דעתו

ומצינו בסנהדרין (דף ק"ג א') ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב (ירמיהו כ"ו) בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו וכתוב (ירמיהו כ"ח) בראשית ממלכת צדקיה, וכי עד האידנא לא הוו מלכי, [כאילו משמע שהם המלכים שהיו, והרי היו עוד מלכים], אלא בקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקים, [שלא היה צדיק, אחד יהויקים כבר היה ראוי להחזיר בגללו את העולם לתוהו ובוהו],

נסתכל בדורו ונתקררה דעתו. בקש הקדוש ברוך הוא להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה, [שלא היו בסדר], נסתכל בצדקיה ונתקררה דעתו.

והנה בשלמא מה שרצה הקב"ה להחריב את כל העולם בשביל צדקיה ונסתכל בדורו ונתקררה דעתו, זה מובן, כי אמנם אדם אחד לא היה בסדר אבל כל הדור ה' בסדר לכן נתקררה דעתו, ופרש"י מה ה' בדורו, שעדיין לא גלו החרש והמסגר, ממילא היו בארץ ישראל צדיקים, תלמידי חכמים גדולים, כמו שחז"ל מפרשים למה נקרא שמם החרש והמסגר שכיוון שפותחים את פיהם בדברי תורה הכל משתתקין, לכן כיון שהיו תלמידי חכמים כאלה גדולים, וצדיקים, ממילא נתקררה דעתו.

ואח"כ כתוב כי ביקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה, ופרש"י שאז כבר לא היו הצדיקים, שכבר גלו, נסתכל בצדקיה ונתקררה דעתו, ונשאלת השאלה, אדם אחד? האיך הוא מועיל, הרי יש דור שלם שהקב"ה לא מרוצה ממנו, ורוצה להחזיר לתוהו ובוהו, רק מה, יש צדקיהו אחד, שהיה צדיק, [וכמו שביארה הגמ' למה נחשב צדיק] מספיק צדיק אחד, מה הפשט?

"מלך" כחו גדול בהשפעה על העם

וכן צריך להבין כי שני אלה היו מלכים ומה המיוחד במלך, האם המלך הוא העיקר, משמע שכן, היות ומלך יכולה להיות לו השפעה עצומה יותר מאשר אדם רגיל, כי יש לו אפשרויות, מה שלא כל אדם יכול לעשות כאלה דברים, שצריך להיות גדול מאד, ומי יכול להיות גדול מאד, באותם ימים זה היה מלך, ולכן כשהמלך לא היה בסדר היה סביר שבשבילו יחרב כל העולם, אפי' שהוא אדם אחד בלבד, היות ומלך יכול להסיר מן הדרך את כל העולם, בדיוק כמו שצדקיה עשה תועלת עצומה, שהוא ה' יכול להעמיד את הדור על הדרך הנכונה, כך גם להיפך הוא יכול לקלקל את כל הדור, וכמו ירבעם בן נבט שהיה מלך והחריב את כל ארץ ישראל, [חוץ מיהודה], וזה הכל מפני שהיה מלך.

נמצא שמלך היות ויכול להיות לו השפעה על כל העולם, זה שוקל יותר מהכל, רק מה כיון שהיו בה כ"ב הרבה תלמידי חכמים, שהיו עדיין החרש והמסגר בארץ ישראל, ממילא מסתמא הוא לא היה יכול כבר כ"ב להשפיע על הכלל, שהיו מפריעים לו, אז נתקררה דעתו, אבל בדורו של צדקיה, שלא היו בה תלמידי חכמים, ה' צריך להיות חורבן נורא, רק שנסתכל בצדקיה, ומה יש בצדקיה, היות והוא מלך, והוא יכול להחזיר ולהעלות את כלל ישראל על הדרך הנכונה, לכן נתקררה דעתו.

פעמים שהיחיד שוקל יותר מהרבים

עכ"פ יוצא כך, הרבה פעמים נדמה כי הרבים זה דבר גדול, ואמנם זה נכון, אבל גם יחיד יכול לפעמים לעשות מהפיכה על הרבים, ואותו היחיד שמשפיע על הרבים, מתחשבים יותר. נמצא שלפעמים היחיד הוא שוקל יותר מהרבים, וזה כשהוא יכול להשפיע על הרבים, ממילא הרבים בטלים לגביו.

וא"כ כך גם מה שדברנו קודם ביהושע, היות שלימד תורה לישראל, ממילא לא מתחשבים עם כל האחרים, ולא מסתכלים אצל מי ה' יותר צדיקים, אם אצל מנשה או אפרים, אלא מתחשבים במי שה' בראש, מי הועיל יותר, ובזה מנשה עשה דבר גדול מאד, שעשה הצלה לכלל ישראל, אבל "תורה אוועקשטעלן" להעמיד תורה זה יותר! כי להעיל את כלל ישראל בלי תורה, זה עדיין כלום, אף שבודאי זו מצוה גדולה, אבל יהושע, אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגויים, למה כי הוא יכניס אותם לארץ ישראל, והוא יעמיד תורה, ילמד תורה לישראל, וזהו הגדלות שלו.

רבי אהרן "האט אוועק געשטלט אמריקה"

ממילא אנחנו צריכים לדעת, כי כשאנחנו באים לחשוב על גדלותו של אדם, צריך להסתכל בעיקר אם הוא יכול להיות גדול, וממילא מוכרחים תלמידי חכמים אנשים גדולים, ולזה זכה שהעמיד את אמריקה "אוועק געשטעלט אמריקה" ולפני זה אפשר לומר שהיה בבחינת "תוהו ובוהו" והוא העמיד אותה, וזוהי זכותו שאין לשער. ועד היום כל מה שמדברים מאמריקה יודעים כולם כי הוא העמיד את אמריקה, וזה לא סוד, וזה הדבר הכי גדול שיש אנשים שיכולים להעמיד עולמות, "אוועק שטעלן וועלטן".

לעסוק בבנין היחידים שיעמידו את הכלל

וזה אנחנו צריכים שבכל הישיבות יראו לבנות את היחיד, ולא חלילה וחס לעזוב את הרבים, אבל צריך לשים דגש מיוחד שייצמחו אלו הגדולי ישראל, שהם יוכלו להקים ולהעמיד תורה, להעמיד יראת שמים, זה התכלית של הבריאה, וזה העיקר, וצריך להעריך את זה יוצא מגדר הרגיל.

והקב"ה יעזור שיתחזקו בכל הישיבות, ובכל המקומות, לראות לגדל כאלה אנשים שהם יהיו הגדולים, שהם יוכלו להעמיד את כלל ישראל כמו שצריך בתורה ויראת שמים.

והקב"ה יעזור באמת בכל הישיבות, עכשיו שנתרבה ב"ה לומדי תורה בישראל, אבל צריך לראות שייצמחו האנשים הגדולים, שנוכל לבוא ולזכות בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

נכתב ע"י תלמידו וחברותא הגרמ"י שניידר שליט"א

מאמר מוסר ודעת מכבשוננו של מן המשגיח הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר שליט"א

מוסרי ולקחי פרשת יעקב ועשיו

מעשה אבות - סימן לבנים

ידוע דברי הראשונים שכותבים שכל מה שעברו האבות הקדושים, כל המאורעות ומקרים שנעשו עמם מהווים שורש לכל מה שיקרה לבניהם אחריהם בכל הדורות, וכפי שכותב הרמב"ן בפרשת לך לך (יב, י) כי "לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים. והענין הזה פרשוהו בבראשית רבה (מ, ו) רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקב"ה לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו וכו'", דהיינו שאברהם אבינו והאבות הקדושים סללו לנו את הדרך, בכל המאורעות שעברו עליהם והנסיגות שעמדו בהם, בזה הם נתנו לנו את הכוחות והקילו עלינו לעבור אותם גם כן.

וכך מבאר המשגיח ר' ירוחם (דע"ת שמות עמ' קצז) בדברים בהירים וברורים את מה שאמרו חז"ל "מעשה אבות סימן לבנים – שאין הכוונה כפי שחושבים שזה רק סימן בעלמא, שאם כזה או כזה אירע לאבות סימן לנו כי כן יארע לבנים. לא כן הוא הדבר אלא דבאמת סוד הדבר הוא דהאבות הם חרשו, עבדו ותיקנו והשלימו עד סוף כל הדורות, והיינו כי במחשבתם ובציונם כבר עברו ובקעו ועמדו בכל ניסיון העתיד להיות להם לזרעם לדורות הבאים, ובמה שהם האבות לא עמדו בהם נעדרו מהם גם הבנים", זאת אומרת שהעמידה בניסיונות של האבות הקדושים השריש בבניהם אחריהם את הכוח לעמוד באותם ניסיונות, ובאותם דברים שבהם מלמדת אותנו התורה שהאבות לא עמדו בהם, כגון אצל יעקב שנאבק עם המלאך "ותקע כף ירך יעקב" אומרים חז"ל "נגע בדורו של שמד", דהיינו ששם נחסר הכוח אצל הבנים לעמוד בניסיון.

האבות הכינו את הדרך ואת הכוחות לבניהם אחריהם

נמצינו למדים שכל מאורע שעבר על האבות הקדושים, הן לטוב והן למוטב, השפעתו וכוחותיו לדורות היא עצומה, ואותה התמודדות שבה התמודדו האבות מול כוחות הרע נתן והשריש בבניהם אחריהם עד סוף כל הדורות את הכוחות להתמודד בהם, ואף שאין אנו יודעים על כל מקרה ממקרי האבות היכן הוא הסימן לבנים אבל אם נלמד ונתבונן נוכל למצוא בדברי רבותינו את ההקבלה וההקשר, וכגון מה שכתב הגר"א שגלות מצרים היא כנגד הגלות של יעקב בבית לבן, וכן אצל החסידים אומרים שכל אדם צריך לעבור בחייו עשרה נסיונות כמו שעבר אברהם אבינו, וכן על זה הדרך.

ביותר עומק כותב זאת בעל המכתב מאליהו (ספר הזכרון ח"ב עמ' 10) מה הכוונה בדברי חז"ל "כבוש דרך לפני בניך" כי כאשר האבות עברו והלכו בדרך זאת הרי שכעת הכוחות הנצרכים להתמודדות הזו אינם יש מאין אלא הם כבר הורידו אותם לעולם, כעת יכולים וצריכים אנו רק לבוא ולעשות בהם את השימוש הנכון. ודוגמא לדבר החיסון שמייצר בגוף האדם נוגדנים שכאשר יבוא החולי יידע כבר כיצד להתמודד ולנצח את המחלה. ומסיים המכתב מאליהו "הרווחנו שתיים מן האבות, ירשנו השתלמותם וזה נעשה יסוד למעלתנו כבן היורש מידות האב, ועוד סללו לנו את הדרך בנסיונותינו, תיקנו מהותינו ותיקנו דרכינו. כמה גדלו חסדי האבות עלינו, ונתגדל ערך חיי האבות בשבילנו כפליים!!".

והנה בתורה הקדושה נמצא בכמה וכמה פרשיות מעשיהם של אברהם אבינו ושל יעקב אבינו ואילו על יצחק אבינו נכתב לנו בתורה מעט מהמאורעות שעברו עליו ורובם נמצאים בפרשה שלפנינו, ובוודאי יש ללמוד בפרשה זו לימודים רבים ועצומים שעלינו להתבונן ולראות ולקחת מוסר.

מלחמת יעקב ועשיו - מלחמת הטומאה בקדושה

כאשר רבקה אמנו הולכת לשאול בבית מדרשו של שם על התרוצצות הבנים בקרבה נאמר בפסוק "ויאמר ה' לה שני גוים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו, ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר", כאן, כפי שמבואר במפרשים, הוא השורש לכל ההיסטוריה העולמית של מלחמת הטוב מול הרע, כל מלחמת הטומאה בקדושה התחילה כאן אצל יעקב ועשיו, מצד אחד יעקב אבינו שהוא השורש של כלל ישראל, כוח הטוב בבריאה, וכנגדו עשיו אחיו שהוא יסוד כוח הרע של אומות העולם.

ואם כן בוודאי הוא שאין מקום לטעות ולומר שיעקב אבינו נוצר במעי אמו צדיק גמור ועשיו רשע גמור, אף על פי שבאמת עוד קודם לידתם היה זה מפרסם לצאת לבית המדרש וזה מפרסם לצאת לבית עבודה זרה, אבל באמת צריכים אנו לדעת כי לכל אחד מהם הייתה בחירה מלאה באיזו דרך ללכת ובמה לדבוק, וכמו שמפורש בדברי הריטב"א (על הגדה של פסח) שכותב על דברי בעל ההגדה "ואתן ליצחק את יעקב ואת עשיו – ודע באמת כי לכך יצא עשו הרשע תאום עם יעקב, כדי שיבינו כל העולם שצדקתו של יעקב באה לו לא במערכת מזל ולא בטבע אב ואם ולא מכוח אחר, שהרי בבטן אחד נולד הוא ועשיו, ועשיו יצא לתרבות רעה ויעקב הלך בדרך טובים".

הכל נובע מבחירתו של האדם

אם יעקב אבינו ועשיו הרשע היו נולדים כל אחד בבית אחר היו אומרים שבוודאי מה שהוא יצא יעקב איש תם יושב אהלים ועשיו יצא איש שדה זה בגלל שהוא גדל בבית של צדיקים והוא בבית של רשעים, הוא יצא מבטן אשה זו והוא יצא מאשה אחרת. אבל כעת, שיצאו שניהם מאותו מקום, גדלו באותו בית, קיבלו את אותו חינוך שליווה אותם בתחילת גידולם ואת אותה ההקרנה מעוצמת גדולת יצחק ורבקה, הרי בהכרח שהדרך שכל אחד מהם הלך בה נובעת מבחירתו האישית ולא מחמת ומכוח התנאים הסביבתיים, לא בגלל כוחות ומזלות ולא בגלל חינוך כזה או אחר, אלא אך ורק מכיוון שהוא מצידו ומדעתו בחר בדרך זו.

ומכאן נתהווה ונהיה קיומו של עשיו הנובע מכך שיעקב קיים מולו, וכדאיתא בחז"ל (סוטה יג, א) שיעקב ועשיו נקברו באותו יום, כיוון שכל קיומו של עשיו הוא כדי ליצור ליעקב את הבחירה להילחם כנגדו וממילא כאשר יעקב אבינו הסתלק לבית עולמו כבר אין לו תפקיד יותר בעולם.

וזה צריכים אנו לדעת ולזכור תמיד, שאף על פי שבוודאי כל אדם נולד במקום שונה מחבירו, עם תנאים שונים, ולפעמים לכאורה כפי ראות עינינו לאחד התנאים הסביבתיים או טבעי הטובים מאפשרים לו לגדול ולהצליח ביתר קלות ואילו לחבירו יידרש מאמץ רב כדי להתגבר על יצריו ועל סביבתו כדי להתעלות, אבל בסופו של דבר הכל תלוי אך ורק

בבחירתו של האדם, ובכל מצב שהוא אדם יכול להחליט ולבחור האם הוא הולך בדרך הישרה והנכונה או חוצב לו בורות נשברים.

וכך מדויקים מדברי הגמרא (נדה טז, ב) "דריש רבי חנינא בר פפא, אותו מלאך וכו' אומר לפניו רבש"ע טיפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טיפש, עשיר או עני, ואילו רשע או צדיק לא קאמר, כדאמר רבי חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", דהיינו שאף על פי שנראה לנו שמי שחסרים לו התנאים הנכונים כמו באם הוא נולד בגזירת שמים חלש או טיפש או עני או אף עם שלושת נתונים אלו יחד אז הוא בוודאי גם יהיה רשע, ואילו אם הוא יולד במזל של גיבור או חכם או עשיר או כל אלו יחד אז בוודאי יהיה צדיק ויילך בדרך טובה, ועל זה אומרת הגמרא שרק את התנאים הסביבתיים קובעים קודם יצירתו של אדם, אבל האם הם ישמשו שיהיה צדיק או רשע זה לא נקבע ואדרבה, יכול להיות בדיוק להיפך, שהחלש והעני והטיפש יהיה צדיק גדול ואילו החכם והעשיר יהיה רשע מרושע.

שנאת עשיו ליעקב - על עצם קיומו

רובד נוסף במלחמת יעקב ועשיו, מלחמת הטוב והרע, נמצא בדברי הבית הלוי שמבאר את ענין השנאה שעשיו שונא ליעקב. כי הנה יש שני סוגים של שנאה בין הנבראים, יש שנאה שנובעת מקנאה, בהתנהגותו של השני או במה שיש לו, אבל יש שנאה ששורשה ומקורה מעצם קיומו ומציאותו של הזולת, לא בגלל הרכוש או הסגולות שיש לו ואין שום סיבה שגורמת לשנאה איומה זו מלבד עצם הרצון להשמידו ולבטלו.

זו השנאה של עשיו ליעקב, הן כלפי האומה כולה, והן כלפי כל יחיד ויחיד, זו לא שנאה שנובעת מחמת איזו התנהגות או סיבה מסוימת שאם היא לא תהיה קיימת תיפסק השנאה, כפי שלשעבר היו הגויים מטיחים כלפי היהודים שהשנאה כלפיהם היא משום שהם מלוכלכים, חסרי השכלה, מפוזרים בכל המדינות ואין להם מדינה או מקום משלהם, ומאומה לא עזר בהתנהגותם של היהודים כשהפריכו טענות אלו, כי מציאות השנאה היא על עצם קיומו ומהותו של יעקב, וקיים בהם רצון ושאפה להשמיד את כלל ישראל בכללותו ואת כל יחיד ויחיד בפרט [ומידה טובה מרובה, שמזה נוכל ללמוד עד כמה גדולה אהבת ה' אלינו, לא רק כלפי כלל ישראל כולו אלא גם כלפי כל יחיד ויחיד בפרט].

ומאותה שנאה נובע גם אופן המלחמה של עשיו ביעקב, כי גם במלחמות יש שני סוגים, יש מלחמה שנועדה להשיג מטרה מסוימת, לכבוש שטחים או אוצרות טבע, לשעבד או להתגונן, אבל יש מלחמה שאין לה שום מטרה אלא עצם קיומו של השני הוא הסיבה למלחמה, להשמיד ולכלות אותו, כמו מלחמת אש ומים שכאילו מצד טבעם הם נלחמים ומתנגדים זה לזה.

זוהי מלחמת יעקב ועשיו, המלחמה שנובעת משנאה שאין לה שום סיבה גשמית ועניינית מלבד עצם קיומו של יעקב והרצון של עשיו להשמידו ולכלותו. וזה צריכים אנו לזכור תמיד כשבאים האומות או אפילו הערב רב מתוך כלל ישראל להילחם בנו, אין זה שנאה ומלחמה מהסוג הראשון שנובע מחמת סיבה מסוימת, שבאם נחפש לסלק את הסיבה זה ייעלם, כי אין זה כדי להשיג תכלית מסוימת או שאיזו התנהגות ואידיאלוגיה גורמת להם לשנוא אותנו ולהילחם בנו, אלא בעצם טבעם ועצם מהותם הם שונאים אותנו ורוצים להשמידנו, ללא שום מטרה וללא שום סיבה אמיתית.

אופן המלחמה האמיתי - לחזק את ה'קול קול יעקב'

וזה מה שנאמר כאן "ויתרוצצו הבנים בקרבה", דהיינו שעוד במעי אמם היו "מריבים בנחלת שני עולמות", אפילו

שעדיין לא יצאו לאוויר העולם, הם עוד נמצאים במקום שבו עדיין אין השפעה של רצונות כאלו ואחרים, חמדה וקנאה, אבל הם כבר נתונים במלחמה, מלחמה בלי שום סיבה ומטרה, מלחמה לשם מלחמה על מנת להשמיד ולכלות את כלל ישראל כאומה ואת כל יחיד ויחיד כפרט.

וזאת גילתה ולימדה אותנו התורה בפרשתינו, שכל המלחמות שעוברות עלינו, כל הרדיפות הנוראות שאנו חווים במשך תקופת הגלות, הן משונאי ישראל שבאומות העולם שמנסים כל העת לחבל תחבולות כיצד להשמידו והן מאותם ערב רב שבקרב עם ישראל שרוצים לבטל ולהכרית את קדושת ישראל מן העולם, בל נחשוב שכל זה נובע מחמת סיבה כזו או אחרת ואם משהו ישתנה, אם נזוז או נחליף משהו פתאום היחס אלינו יהיה שונה. ההיפך הוא הנכון, דווקא אם נישאר דבוקים באמונתנו ונאמין יותר ויותר בצדקת דרכינו, דווקא אם נישאר בדרגה הנכונה והראויה ונחזק את ה"קול קול יעקב" זה הדבר היחיד שיכול לעמוד כנגד "הידיים ידי עשיו" רצונותיו וגזירותיו, זה מה שיכול לנצח את מלחמתו ושנאתו של עשיו ולהביא את השלווה והשקט לעולם.

ולא רק המלחמה של עשיו ביעקב תלויה במצבו ודרגתו של יעקב אלא גם מלחמת עשיו בעשיו, גם כל המאורעות שקורים בעולם אפילו במקומות הרחוקים ביותר, בקצה העולם ממש, הכל נובע ממעשיהם של כלל ישראל ונועד לצורכם וכמו שאמר חז"ל בגמרא (יבמות סג, א) "אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל", כל מה שקורה בכל העולם, כל רעידת אדמה או התפרצות הר געש באי נידח בקצה האוקיינוס, הכל נועד בשבילנו, בשביל ובגלל כלל ישראל, לעורר אותנו לתשובה, להחזיר אותנו לדרך הישרה והנכונה.

נפילתו של עשיו - על ידי בחירתו

לימוד נוסף ועצום ישנו בפרשתינו. כשהתורה רוצה להגדיר את הרשעות של עשיו, את מקור הטומאה והקלקול שלו, היא לא מזכירה את אותם העבירות שחז"ל מגלים לנו שהוא עבר באותו היום, כדאיתא בגמרא (בבא בתרא טז, ב) שעבר חמש עבירות חמורות, ביניהם רציחה וכפירה בעיקר!! האם שייך לדמות שפל המדריגה נמוך מזה? האם יכולים אנו לחשוב על מצב רוחני ירוד יותר מכך?

ובפרט שהשפלות הזו של עשיו לא באה בגלל שכך הוא גדל וכך הוא ראה בביתו, להיפך, עשיו הכיר היטב מציאות של קדושה, של שכניה, הלא על הגר שפחת שרה כתוב שהייתה רואה מלאכים שהיו באים תדיר בביתו של אברהם אבינו ואם כן בוודאי גם עשיו ראה את המלאכים שהיו באים תדיר אל יצחק אבינו.

ולא זו בלבד אלא שעד גיל י"ג שנה לא ניכר היה שום הבדל בין יעקב לעשיו וכמו שכותב רש"י "ויגדלו הנערים - כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם" (ואיתא בחז"ל (בראשית רבה סג, י) שזה המקור לברכת ברוך שפטרני שהאב מברך כשבנו הגיע לגיל י"ג שנה, כיוון שאז ניכר להיכן נוטה דרכו), ובוודאי שכמו היום גם אז היו את כל אותם מדענים וחוקרים שהתחקו על נפש האדם ותכונותיו ואפילו הם לא הצליחו להכיר בהבדל כלשהוא שבין עשיו ליעקב!

שורש הנפילה של עשיו - עצלות רוחנית!!

כך במשך כל אותם שנים עשיו ויעקב גדלים באותו בית של יצחק ורבקה, יש להם את כל האפשרויות לראות וללמוד מקדושתם וממדריגתם ומחינוכם. ואיפה הייתה הנפילה של עשיו? איפה הירידה הגדולה שהביאה אותו לשפלות הנוראה שלזו מגלה לנו התורה את שורשה "ויבוא עשיו מן השדה והוא

עייף", לא המדובר כאן על עייפות חומרית אחרי שהתייגע בעבודת כפיים בשדה במשך היום, אלא המכוון הוא לעייפות רוחנית ששורשה הוא 'עצלנות', הרצון לנוח, לא להתאמץ ולא לעבוד, אפילו לא לטרוח כדי להרים את האוכל לפה עד כדי שהוא מבקש מיעקב "הלעיטני נא", תשפוך לי את האוכל היישר אל תוך הפה, שלא אצטרך לקחת אותו בעצמי!!!

העצלנות הזו היא סיבה ושורש לכל הנפילה של עשיו, וכמו שכותב המסילת ישרים (פ"ט) "מפסיד הזריזות, הם הם מגדילי העצלה. והגדול שבכולם, הוא **בקשת המנוחה הגופנית ושנאת הטורח ואהבת העידונים בתשלום כל תנאים**. כי הנה אדם כזה, ודאי שתכבד עליו העבודה לפני בוראו כובד גדול, כי מי שירצה לאכול אכילותיו בכל הישוב והמנוחה, ולישון שנתו בלא טורד, וימאן ללכת אם לא לאיטו, וכיוצא בדברים כאלה, הנה יקשה עליו להשכים לבתי כנסיות בבוקר, וכו' כל שכן למחר עצמו לדברי מצוה או לתלמוד תורה. **ומי שמרגיל עצמו למנהגות האלה, איננו אדון בעצמו לעשות היפך זה כשירצה, כי כבר נאסר רצונו במאסר ההרגל הנעשה טבע שני**".

כשיש באדם את העצלנות הרוחנית, כשהוא לא מוכן לוותר על הנאות העולם הזה הרגעי והזמני אפילו במעט בשביל עבודת ה', זה השורש לנפילה, כיוון שאין בו את הכוח והזריזות למחר לדבר מצוה וממילא הוא מוותר פה וחותך משם ומקצר מה שאפשר ככל יכולתו, אין לו את הסבלנות ומנוחת הנפש לעשות ולקיים את המצוות במלואם, זה מביא את הנפילה הרוחנית עד שהוא מגיע חלילה בסופו של דבר לעבירות החמורות ביותר.

העייפות והעצלנות הזו היא אותה שורש העייפות שנאמר אצל נכדו של עשיו - עמלק "ואתה עייף ויגע ולא ירא אלוקים" ומפרש רש"י ש'עייף' הכוונה לאותם אלו שהיו 'חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענן פולטן', רש"י לא מפרש כפשוטו שהכוונה לאנשים עייפים שהלכו בשולי המחנה אלא מגלה לנו שהמכוון הוא לעייפות הרוחנית, לעצלנות שמביאה את האדם לחטא, שם עמלק יכול להיכנס ולזנוב בעם ישראל.

ההצלחה באה רק על ידי השקעה ויגיעה

כל אדם שמתמצא מעט בקורותיהם ותולדותיהם של גדולי עולם בכל הדורות יודע כי רבים מהם לא נולדו עם כשרונות מיוחדים ויוצאי דופן, רובם היו בעלי כשרונות ויכולות רגילים וחלק מהם היו אפילו בעלי כשרונות חלשים ולמרות זאת הם הצליחו לגדול ולהתעלות ולהפוך לגדולי ישראל שממיהם אנו שותים ואת תורתם אנו לומדים.

ההצלחה הזו באה אך ורק על ידי היגיעה התמידית, הקשיים וההתמודדויות, ההתגברות על כל סוגי המצבים, הם לא הרפו ולא הניחו לעצמם עד שגדלו וצמחו לגדולי תורה. זהו סוד ההצלחה, הסבלנות ומנוחת הנפש והזריזות לדבר מצוה, לא לנוח ולא לשקוט עד שמשיגים את המטרה או לכל הפחות מתקדמים בה, ומיד כשמגיעים אותה כבר רצים לכבוש את הפסגה הבאה, כשלאחריה עוד אחת ועוד אחת, עד לגבהי מרומים.

"איש יודע ציד" כנגד "יושב אהלים"

זו הסיבה שהתורה לא מזכירה את העבירות החמורות של עשיו כיוון שהם כבר היו התוצאה, התורה מלמדת אותנו את הסיבה, את הגורם להכל, העצלנות וחוסר הסבלנות, הם שגרמו לעשיו שבמקום שיבחר בדרך שאותה ראה בבית הוריו, דרך הקדושה והרוממות, הוא בחר ללכת בדרך הטומאה והרע. וזה מה שמתרגם התרגום "איש שדה - גבר נחשירכן" דהיינו אדם בטל (עי' רש"י כאן בפרשתנו ובתוס' ב"ק צב, ב בדברי ר"ת), זוהי מהותו של עשיו, העצלנות והבטלה שהביאה אותו לשפלות דרגתו ומצבו.

והיפוכו של דבר אצל יעקב אבינו, התורה לא מרחיבה כלל על כשרונותיו של יעקב, לא על יכולותיו ולא על ידיעותיו, לא על כוח התמדתו ולא על עומק עיונו, הדבר היחיד שהתורה אומרת עליו זה "יושב אהלים", ומתרגם יונתן בן עוזיאל "תבע אולפן", דהיינו שזו כל מהותו של יעקב אבינו שהוא 'תבע אולפן' שזהו גם מה שמתרגם אונקלוס על הפסוק "והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד" (שמות לג, ז), זהו מהותו של יעקב - מבקש ה', כל כולו שקוע כל העת בחיפוש התמידי אחר דבר ה', להתעלות, להתקדם, להוסיף עוד ועוד שקידה ויגיעה בתורה.

כל זה, כפי שהיה מגדיר זאת ר' ירוחם, מקופל וארוז במילים "יושב אהלים", זה כל מהותו של יעקב אבינו, זה מה שמגדיר אותו, וכמו שמדייקים בלשון הפסוק שאצל עשו נאמר 'איש שדה' ואילו אצל יעקב לא נאמר 'איש אהלים', כיוון שאין די להיות נכנס ויוצא באהל כדי להגיע לדרגה גבוהה, לא די בכך שבא מידי פעם לשמוע שיעור או לדבר בלימוד, לראות את הנעשה בבית המדרש, אלא צריך להיות 'יושב אהלים', שתהיה ישיבה קבועה, שתהיה שייכות אמיתית, אז שייך להגיע לדרגות העצמות של יעקב אבינו.

המסורים והלקחים הנלמדים מפרשתינו

את זה עלינו ללמוד ולהפיק לקח מפרשתינו, דבר ראשון שהכל תלוי בנו ובמעשינו, שלא נחשוב שהמצב שבו נולדנו והכלים שניתנו לנו הם הגורמים לכך שנצליח או ניכשל, לא כן הוא הדבר אלא הבחירה בידינו תמיד ובכל מצב איזה שימוש נעשה בכלים שניתנו לנו מן השמים, האם ניקח אותם ונשתמש בהם לטוב, להתרומם ולהתעלות או חלילה להיפך.

ועוד עלינו להכיר ולברר לעצמנו כי המלחמה של עשיו ביעקב אין לה שום סיבה ושורש אלא עצם קיומנו בעולם הוא הגורם לרצון של עשיו להשמידנו, עצם מה שאנחנו מייצגים את הטוב גורם לרע לרצות שלא נהיה קיימים. והמלחמה שלנו איננה להסיר את הסיבות שגורמות את השנאה והמלחמה כיוון שאין כאלו, אלא דווקא אם נתחזק ונתרומם ונגביר את כוח הטוב, כוחו של יעקב, ממילא יסור כוחו של עשיו ויתבטל. זו הצורה האמיתית והנכונה ביותר להתמודד במלחמת הטוב מול הרע.

והלימוד השלישי הוא החשיבות הגדולה והמיוחדת לשים לב תמיד להישמר מאותם הסיבות שיכולות לגרום חלילה לנפילה, כי גם אם כעת זה לא נראה כל כך חמור, גם אם הדבר לכשעצמו איננו נראה אסור, אבל התוצאות יכולות להיות הרוות אסון. ולכן עלינו להתבונן תמיד במעשינו ולשים לב על דרכינו, שלא ידבק ויתעצם בנו העצלנות וחוסר הסבלנות לדבר מצוה ולא יצמיח בקרבנו איזה עשיו קטן...

ובוודאי שמידה טובה מרובה פי כמה, כשנשים אל ליבנו להזדרז ולשאוף ולרצות בכל ליבנו להצליח ללמוד ולעשות ולקיים כראוי את התורה והמצוות, אז אכן הזריזות הזו תרומם אותנו, תקדם אותנו הלאה ונזכה להשיג את הדרגות הנעלות והמרוממות ביותר, הקב"ה יעזור לנו שנזכה לזה ולישועת הכלל והפרט הרוחניים והגשמיים ולבריאות איתנה יחד עם שאר כלל ישראל אכי"ר.

(נמסר בישיבת פוניבז' פרשת תולדות תשפ"ה, נכתב על ידי אחד השומעים)

יו"ל על ידי מערכת "אדרת אליהו"

© כל הזכויות שמורות.

לקבלת הגליון בסייל, להערות, תרומות והנצחות, ניתן לפנות

בכתובת TANURABANAN1621@gmail.com

חדש!!! ניתן לתרום ולהנציח בעפדות קהילות

יש לחפש בקופות נוספות "אדרת אליהו"

או בקהילות-פון 073-275-7000 ולהקיש את קוד הקופה 56665